

## **Labar Jigan g̊en Isa al-Masi g̊en Matiye**

### **Kupm m̊etn taar taadjeki doobm g̊en dooy Labar Jigan g̊en Isa al-Masi g̊en Matiye**

Taar jiga g̊en Isa al-Masi k̊en Matiye raañino se, naañ raañ jee al-Masige tun Yaudge. Naade Yaudge se bo jeel ək m̊etn Kitapm k̊en Raa d̊əko ute jeege do d̊əkiñ se. Matiye taad jeege tu ɔ̄ Isa se, naañ bo debm k̊en utu 't̊edn kaasn nakgen k̊en Kitapm Raa d̊əko ute jeege do d̊əkiña taadn se. Taa naañ se bo maakŋ taariñ k̊en naan̊ raañ se, daayum naañ lee tuun tol taar Kitapm Raa d̊əko ute jeege do d̊əkiñ se maak ki. Kaad k̊en Matiye raañ Labar Jigan g̊en Isan ese se, jee al-Masigen Yaudge se, k'tuurde tuur naatn maakŋ b̊eege tun Yaudge lee tusn maak ki g̊en keem Raa. Naade se lee tusu ɔ̄ jee k̊en Yaudge ey se kic bo naade took əkde ute naade. Gen Matiye ki num, Isa bo m̊el k̊en lee dooy jeege ute t̊əøgiña do nakge tun k̊en Raa jen ro ki. Isa se taadden doobm kiji k̊en naade an jeel k̊ekŋ ko taargen maakŋ Kitap k̊en Raa d̊əko ute jeege do d̊əkiñ se. Isa se naañ bo al-Masi k̊en Yaudge ing aak kaak kaamiñ se. Ken naañ jaay taadden taa maakŋ Gaar Raa se, naañ deekd̊en ɔ̄: Raa se naañ bo gaarge ɔ̄ naañ baagga k̊osn gaara do jeege tun do naañ ki ara. Maakŋ kitapiñ ki se Matiye taad m̊etn taar Isan dooy jeege ute taargen j̊erl j̊erl g̊ot̊o kaam mii aan g̊o k̊en naañ dooy jeege

do kɔs ki se (kon̄ 5-7).

*Metjil Isa \*al-Masi  
(Lk 3.23-38)*

- 1 Kese 6o metjil Isa al-Masige. Naan̄ \*goon Daud  
ɔɔ goon \*Abraam.
- 2 Abraam ooj Isak, Isak ooj \*Yakub ɔɔ Yakub ooj  
Juda ute genaangen gaabge\*.
- 3 Juda 6o ooj Perez ute Zera† ɔɔ gaangen se Tamar  
6o kon̄de.  
Perez ooj Esrom. Esrom ooj Aram.
- 4 Aram ooj Aminadab. Aminadab ooj Naason.  
Naason ooj Salmon.
- 5 Salmon ooj Booz ɔɔ ko Booz se ron̄ Raab.  
Booz se 6o ooj Obed ɔɔ ko Obed se ron̄ Rut.
- 6 Obed ooj Jesse. Jesse se 6o ooj Gaar \*Daud.  
Daud se 6o ooj Salomon do mend Uri ki.
- 7 Salomon ooj Roboam. Roboam ooj Abiya. Abiya  
ooj Asa.
- 8 Asa ooj Yozapat. Yozapat ooj Yoram. Yoram ooj  
Ozias.
- 9 Ozias ooj Yotam. Yotam ooj Akaz. Akaz ooj  
Ezekias.
- 10 Ezekias ooj Manase. Manase ooj Amon. Amon  
ooj Joses.
- 11 Joses ooj Yekonia ute genaangen gaabge  
ɔɔ kaadken se 6o gaan \*Israelge k'tos k'baande bulu  
taa naan̄ Babilon ki‡.
- 12 Ken naade baa aan Babilon ki se jaay 6o,  
Yekonia ooj Salatiel ɔɔ Salatiel ooj Zorobabel.

---

\* **1:2** Genaangen gaabgen se 6o ken faado ted taa bee gaan  
\*Israelgen sik-kaar-dio. † **1:3** Naade se rongoge. ‡ **1:11** Aak  
2Gar 24.12-16.

**13** Zorobabel ooj Abiud. Abiud ooj Eliakim. Eliakim ooj Azor.

**14** Azor ooj Sadok. Sadok ooj Akim. Akim ooj Eliud.

**15** Eliud ooj Eliezer. Eliezer ooj Matan. Matan ooj Yakub.

**16** Yakub ooj Yusup. Yusup se 6o gaabm Mari ɔɔ Mari se 6o ooj Isan kən k'danjñ al-Masi se.

**17** Mətjildegen iin do Abraam ki bini aan do Daud ki se, aas mətjili sik-kaar-səə. Kən iin do Daud ki bini k'təs k'baanden 6ulu taa naaŋ Babilon ki se, aas mətjili sik-kaar-səə. Kən naade baan Babilon ki jaay bini aan do al-Masi ki se, kic 6o aas mətjili sik-kaar-səə.

*Koojn Isa \*al-Masi  
(Lk 2.1-21)*

**18** Te doobm gay jaay j'oojn Isa al-Masi: koŋ Mari se mənd keesn Yusup, num kən naaŋ 6aa te ron ki ey sum 6o, Mari təd mendkaama ute təognj \*Nirł Salal. **19** Gaabm keesinj Yusup se, debm kən lee təd nakge te doobiña ɔɔ je an koođn metinj naan jeege tu eyo. Taa naaŋ se 6o naaŋ je an rese taa nam 'booy taarde eyo.

**20** Kaad kən naan utu iŋg saap saap do taar kən se, ganj \*koođn Meljege Raa maakŋ niŋ ki se teec naaniŋ ki taadiŋ ɔɔ: «Yusup, naai se mətjil \*Daud, ɔn̄te beere Mari se ɔkinj 'təđn məndi, taa Mari se aām te Nirł Salal. **21** Naan se utu 'koojn goon gaaba ɔɔ goon se naai an daŋ Isa ſ, taa naaŋ 6o debm utu koođn do jeenje maakŋ \*kusiŋ ki.»

**22** Nakgen paacŋ təd se, taa taar Meljege Raa taado do dəkiŋ ute taar debm taad taar teeco

---

§ **1:21** Ron Isa je deekŋ ɔɔ: Meljege aaj jeege.

taar Raa ki roñ Ezayi se aanga doobin̄ ki kēn oo:  
**23** 'Booyki! Goon mend kēn gaaba baa te roñ ki eyo,  
 utu 'tēdn mendkaama oo koojñ goono oo goon se jeegē  
 an dan Emanuel.\* Ro Emanuel se je deekñ oo: \*Raa  
 ute naajege.

**24** Kēn Yusup jaay iin̄ maakñ bin̄ ki se, naan̄ took  
 taar kōdn Mēljege Raa taadiño se. Gōtn se, Mari se  
 naan̄ ɔkin̄ tēdn mendiña. **25** Num gan̄ naan̄ baate  
 baa roñ ki bini Mari oojñ maak ki. Óo goon j'oojin̄  
 se, Yusup əndin̄ roñ Isa.

## 2

### *Jee jeel k-dijge 6aado kaakñ Isa*

**1** Isa se j'oojin̄ maakñ geger kēn Betleem kēn  
 taa naan̄ Jude ki, do Gaar \*Erōd ki. Kēn Isa jaay  
 j'oojin̄ se, jee jeel k-dijge iin̄ kaam kaada tookñjo  
 oo baa aan maakñ geger kēn Jeruzalem ki. **2** Kēn  
 naade jaay aan se, naade tōnd metn jeege oo: «Goon  
 k'l'oojin̄ jaay ute kōsn gaar Yaudge se tap bo, gayo?  
 Taa naaje se j'aako k-dijin̄ kaam kaada tookñjo oo  
 naaje k'6aado kērgñ naaniñ ki.»

**3** Kēn Erōd jaay booy taar se, nirlin̄ teece taa  
 gaariña; bin se ɔl jee Jeruzalem ki paac se beere  
 ɔkde. **4** Gōtn se Gaar Erōd dan̄ tus magal \*jee tēdn  
 serke Raage tu paac oo ute jee jeel taadn tōokñ metn  
 Ko Taar Raa paac kēn maakñ jeenge tu oo naan̄  
 tōnd metde oo: «\*Al-Masi do dōkiñ Raa taad taa  
 koojin̄ se tap bo, j'an̄ koojñ gayo?»

**5** Gōtn se, naade terlin̄ oo: «Naan̄ se j'an̄ koojñ  
 maakñ geger kēn Betleem kēn taa naan̄ Jude ki, aan̄

\* **1:23** Aak Eza 7.14.

g  o k  n do d  ki   debm taad taar teeco taar Raa ki  
raan  j  o   :

**6** *Geger ken Betleem k  n taa naa   Jude ki se,  
naai kic le maak   g  gerge tun magal magal k  n taa  
naa   Jude ki.*

*Taa maak   naani ki se   o utu ade teec   magal k  n  
utu 't  odn \*Isra  l  
jeemge aan g  o debm gaama se\*.*

**7** G  tn jaay   r  d da   jee jeel k-dijge kalde ki se, nam  
kic   o jeel eyo. Ken naade aan   nj   se, naa   t  nd  
metde   : «Ken tap ki se, k-dij   se tap   o naase  
aaki  ki nu   ki?» **8**   naa   deekden   : «'Baaki  
Betleem ki je   njumkiro g  tn goono se tak. Ken jaay  
  njukiroga num, 'terl 'baakiro 'taadsumki g  ti  a taa  
maam kic   o m'baa k  rgn naani   ki.»

**9** Ken naade jaay booy taar gaarge aas sum se,  
g  tn se naade i  n   aa,    k  n naade   aa   aa se,  
k-dij   k  n naade aaki  o kaam g  tn kaada tookj    
se, ter teec naande ki daala. K-dij   se t  odd   bini  
  aa daar do bee k  n goon maak ki se. **10** Ken naade  
aak k-dij   se maakde raap sakan  .

**11** Ken naade aan se, end maak   bee ki      goono ute kon   Mari. Naade erg naan goon ki  
   t  om  n jaay   o naade t  od taa   a  ndege    edin    
nakgen b  e b  e: daab, nak   ooto, ute uubm ootn  
k'dan  j   mir se<sup>†</sup>.

**12** Ken naade i  n    Mari sum se, \*Raa   j  de  
maak   ni  de ki    j'  nten terl kaal g  tn Gaar   r  d ki.  
Taa naa   se   o naade uun doobm kuuy    terl   aa  
taa naa  de ki.

\* **2:6** Aak Mis 5.1. † **2:11** Mir se kaag   k't  dn uubm ooto      o  n  o  
j'št ro deb k  n ooyga kooyo taa ruum eyo.

*Yusup ute mendin Mari əə goonde aan baa Masar ki*

<sup>13</sup> Kən jee jeel k-dijge jaay iñ baa sum se, kədn Meljege Raa kalan 6aadə taad Yusup ki maakj niñ ki əə: «Iñ ute məndi əə uun goono aan 'baaki taa naaŋ Masar ki. Ing gətn naane bini maam m'ai taad jaay 6o səm naai ade tərlə. Berə, Gaar \*Erəd se je je goono taa aŋ təələ.» <sup>14</sup> Maakj nəər ki se sum 6o, Yusup iñ ute mendinə uun goono əə aan baa taa naaŋ Masar ki. <sup>15</sup> Naan ting gətn naane bini Gaar Erəd ooyo. Nakj se aan doobin ki aan gəo kən Meljege Raa taado ute taar debm tāad taar teeco taar Raa ki do dəkiñ əə: *Maam m'daŋ m'əədo goonum gaaba naatn taa naaŋ Masar ki.*‡

*\*Erəd təəl gaan səemgen maakj naaŋ kən Betleem ki*

<sup>16</sup> Kaadkən se Erəd utu zəərə; əə naan kən se naaŋ 6aadə jeel əkga metiñə kən jee jeel k-dijge dərlin dərl se, gətn se naaŋ maakinə taariñ makəñə. Naan und kulu əə num gaangen gaabgen əndo do 6aar di ki jaay bəoyə bəoy paacñ kən maakj gəger kən Betleem ki ute maakj naaŋgen cəes ki cəes ki se, k'təəlde paac. Taa 6aar di ese se tum te kaadn kən jee jeel k-dijge taad Erəd ki gen k-dijñ naade aakinə. <sup>17</sup> Bin 6o, nakj se aanga doobin ki aan gəo kən debm tāad taar teeco taar Raa ki, ron Jeremi, taadəno do dəkiñ əə:

*18 K'booy nəə eem maakj naaŋ Rama ki  
jeege təəyə əə eem nəə dəna.*

*Kese Rasel 6o eem taa gəninge,  
naaŋ k'seliñ kic 6o daar eyo gen təəyə,*

‡ 2:15 Aak Oz 11.1.

*taa gənинге utga. §*

*Yusup ute mendiña əə goonde deet ən taa naaŋ  
Masar*

<sup>19</sup> Kən Gaar \*Erəd jaay ooy sum se, kədn Məljege Raa taad Yusup ki maakŋ niŋ ki kaad kən naaŋ utu taa naaŋ Masar ki. <sup>20</sup> Naan taadiň əə: «Iin ute məndi əə uun goono ək 'terl 'baaki taa naaŋ \*Israəl ki taa jeegen kən je təəl goono se, naade ooyga.» <sup>21</sup> Ə Yusup iin ute mendiña, uun goono əə ək terl taa naaŋ Israəl ki. <sup>22</sup> Anum kən naaŋ booy əə Arkəleos əsga gaar gen taa naaŋ Jude gəə bubiň Erəd ki se, gətn se Yusup beere əkiň gen terl baa taa naaŋ Jude ki. Ə Məljege Raa taadiň maakŋ niŋ ki əə ɳ'iin baa taa naaŋ Galile ki. <sup>23</sup> Naan iin baa iŋg maakŋ gəger kən k'daňin Nazaret. Nakgen se aan doobin ki aan gəə kən jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dəkiň əə: *Naan se'j'an daňin kəd Nazaret.*

### 3

*Jan-Batist \*batiz jeege  
(Mk 1.2-8; Lk 3.1-20)*

<sup>1</sup> Kən kaadiň jaay aan sum se, Jan-Batist naar teec naan jeege tu əə baag taadn taar \*Raa do kəd-baar kən taa naaŋ Jude ki. Naan taad jeege tu əə: <sup>2</sup> «'Terlki maakse taa \*maakŋ Gaar Raa se əəpga gəorə!» <sup>3</sup> Taa Jan se 60, debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taado taariň do dəkiň kən əə:

*K'booy mind deba taad makŋ do kəd-baar ki əə:  
'Daapki doobm Məljege əə 'tediňsinki jiga 'toodn tal.\**

<sup>4</sup> Jan uuso kal k'daapin ute bəekŋ ginji əə dəək maakin te kəl daara; nākn kəsinq iimi ute teeje.

<sup>5</sup> Gətn se jeegen iin̄o maakŋ geger kən Jeruzalem ki ute kəngen taa naan̄ Jude ki paac əo ute kəngen iin̄o taa ool Jordan ki paac, naade ɓaadō gətn Jan ki. <sup>6</sup> Naade təəd mətn \*kusiñdege naan̄ jeege tu əo Jan-Batist batizde maakŋ ool magal kən k'dan̄j̄n̄ Jordan se.

<sup>7</sup> Ken Jan aak \*Parizige ute \*Sadusege dəna ɓaadō əñiñ taa naan̄ aden batiz se, naan̄ deekdən əo: «Aakumki tu wəəjgen ara! Nanya jaay ɓo dəjseno taa aki kaan̄ kətn̄ maak-taar Raa kən utu bəoy do jeege tu se? <sup>8</sup> Naan̄ ki se, 'tədki nakgen jiga kən 'taadn̄ jeege tu əo naase se 'terlkiga maakse, <sup>9</sup> əo əñte 'taadki əøki: naaje se le k'gaan̄ \*Abraamge. 'Booyki m'asen deeke, kogen ese se kən Raa je kic ɓo an dəlin 'tədn̄ gaange Abraam ki. <sup>10</sup> Berə, alpasa se le k'daaringa mətn ko kaag ki. Ko kaaggen paacn̄ jaay ooj jig ey se, j'aden təḡn̄ tuun naatn əo j'aden təɔcn̄ poodn̄.

<sup>11</sup> «Maam se, m'asen batizn ute maane əo kəse je deekŋ əo naase 'terlkiga kiŋgse; num gaŋ debm utu ɓaadō metum ki se, naan̄ magal ciruma. Maam se saa jəñ ki kic ɓo m'aas gen̄ kəədin̄ eyo. Debm ese se ɓo utu asen \*batizn ute Nirl Salal əo ute poodo. <sup>12</sup> Ute gərt magalin̄ se naan̄ utu tuuy teeniñ əo kən naan̄ jaay tuuy aasga num, kaam teeniñ se naan̄ utu aŋ təsn̄ kəmb maakŋ giijin̄ ki; nūm təsiñ se, naan̄ utu aŋ kəmb maakŋ pood kən ooy eyo.»

### *Isa \*k'batizina*

*(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jn 1.32-34)*

<sup>13</sup> Gətn se Isa iin̄ taa naan̄ Galile ki əo ɓaadō maakŋ ool magal gen̄ Jordan ki, ɓaadō əñ Jan taa aŋ batiziñ. <sup>14</sup> Num Jan se baate tooko, deek Isa

ki ঁ: «Maam se, naai ো am batiz ey ো, ter naai ো ৰাদো gøtn maam ki la!» <sup>15</sup> Isa terlin ঁ: «Børse se naai 'tooko, taa naajege se j'aki tødn nakŋ k'en Raa maakin̄ jen ro ki ute doobiṇa.» Gøtn se Jan tooko. <sup>16</sup> K'en Isa k'batizin̄ jaay ooko maakŋ maane ki sum se, naan̄ k'en se sum ো bo maakŋ raa ুুd waŋ ুু naan̄ aak \*Nirl Raa bøayo doŋ ki tec aan̄ gøa deere. <sup>17</sup> Oø gøtn se k'booy mind deba taad maakŋ raa ki ঁ: «Naan̄ se Goon maak-jema. Maam ো m'beer m'øodiño taa naan̄ tøolumi.»

## 4

### *\*Bubm sitange naam Isa (Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)*

<sup>1</sup> Gøtn se \*Nirl Raa tøod̄ ৰaan ute Isa do kød̄-ৰaan ki, taa Bubm sitange aŋ ৰaa naama. <sup>2</sup> Maakŋ ৰiiige tun si-sø se, nøørø katara se Isa øs te dim eyo ুু k'en ৰii si-sø jaay aas se, naan̄ ো bo tøliṇa. <sup>3</sup> Bubm sitange, naan̄ debm naam jeege se, ৰaadø øj̄ Isa deekin̄ ুু: «K'en naai 'Goon \*Raa deer num, 'taad koge tun se ai del nakŋ køsø.» <sup>4</sup> Isa terlin̄ ুু: «Taar se k'raanjinga raan̄ do døkin̄ k'en ুু: *Ken ted debkili mi iŋ se køsø kalin̄ ki sum eyo, num ute taargen paacn̄ k'en teeco taar Raa ki.*»\*

<sup>5</sup> Ter Bubm sitange ৰaan ute Isa maakŋ gegær k'en \*salal Jeruzalem ki, ৰaa uun ৱliṇ do \*Bee Raa ki raan̄ leŋ leŋ, <sup>6</sup> ুু deekin̄ ুু: «K'en naai 'Goon Raa deer num, do bee ki ara se, iin̄ aal naan̄ ki. Taa taara se k'raanjinga raan̄ do døkin̄ k'en ুু:  
*Raa 'kund 'kulu kødinge tu ুু naade ai caapm køkj̄ jidege tu,*

---

\* **4:4** Aak Dt 8.3.

*taa jeige se 'kəŋ rəəkŋ ro ko kən gam eyo.<sup>†</sup>*»

<sup>7</sup> Isa térlin̄ ॥: «Taar se kic k'raaningga raan̄ do dəkiŋ̄ kən ॥: *Bere, naai se 'kəŋ 'naam Meli Raa eyo.*» <sup>8</sup> Ter Bubm sitange təəd baansiŋ̄ do ko kən jərl̄ ॥ taadiŋ̄ taa naan̄ gaaringen do naan̄ ki paac ute nakŋ̄ kaakŋ̄ beeđege. <sup>9</sup> Gətn̄ se naan̄ deekin̄ ॥: «Kən naai jaay 'baado ergga naanum ki ॥ 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisin̄ keda.» <sup>10</sup> Anum Isa térlin̄ ॥: «Iik naatn̄ cəem ki Bubm sitange! Taa taar se k'raaningga raan̄ do dəkiŋ̄ kən ॥: *Meli Raa kalaŋ tak se bō naai 'kerŋ̄ naanin̄ ki əə an̄ 'teđn̄ naabiŋ̄a.*<sup>‡</sup>»

<sup>11</sup> Gətn̄ se Bubm sitange iin̄ əñiňa ॥ \*kəđn̄ Raage baado aakin̄ don̄ ki.

*Isa baag təđn̄ naabin̄ taa naan̄ Galile ki  
(Mk 1.16-20; Lk 4.14-15; Jn 1.35-43)*

<sup>12</sup> Jan-Batist se k'j'əkiňga daňgay ki ॥ kən Isa jaay booy ॥ Jan j'əkiňga daňgay ki se, naan̄ iin̄ térl̄ baa taa naan̄ Galile ki. <sup>13</sup> Ken naan̄ aan sum se, əŋ̄ gegerin̄ Nazaret ॥ baa tiŋ̄ maakŋ̄ geger kən Kaparnayum ki kən taa baar ki, taa naan̄ Zabulon ki ute gen̄ Neptali ki. <sup>14</sup> Taa naan̄ se bō nakŋ̄ kən debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ̄ Ezayi taadno do dəkiŋ̄ se, aanga doobin̄ ki kən ॥:

*15 Naase jee taa naan̄ Zabulon ki ute jee taa naan̄ Neptali ki kən sak kaam aak baar,*

*naase bō jee kən iŋgki jəŋ̄ ool Jordan kaam naane kən taa naan̄ Galile kən jeenge Yaudge ey se;*

*16 naase jeegen kən iŋgki maakŋ̄ gət kən əəđə utu aki kaakŋ̄ gətə asen wəər keleŋ̄!*

---

<sup>†</sup> **4:6** Aak KKR 91.11-12.    <sup>‡</sup> **4:10** Aak Dt 6.13-14.

*Naasen kən iŋki taa naaŋ kən əədə aan gəɔ jee ooyga kooy se,  
gɔtn wəər, bəre, aanga.* §

<sup>17</sup> Kaad kən se sum 60 Isa baag taadn taar Raa jeege tu ɔɔ: «'Terlki maakse taa \*maakŋ Gaar Raa se əəpgə gəərɔ!»

### *Jee səɔ deet deetn kən iin ɔk metn Isa*

<sup>18</sup> Isa jaay aan taa naaŋ Galile ki se, naaŋ baa lee taa baar ki ɔɔ gɔtn se naaŋ aak genaage dio: deb kalaŋ ron̄ Simon kən k'danjiŋ ute ro Pier kici ɔɔ genaanaŋ se ron̄ Andre, tund tund gendde maan. Naade se jee toocŋ kəŋjge. <sup>19</sup> Naan̄ deekden ɔɔ: «'Baado daanumki! Borse maam m'asen tədn̄ naase jee baa 'je jikilimge ade baa doobm Raa ki.» <sup>20</sup> Naade naar ɔŋ genddege ɔɔ daaniŋa.

<sup>21</sup> Utu iik naan ki cəkɔ se, naaŋ aak genaage di kuuy, Jak te genaanaŋ Jan, gaan Zebedege, naade ute bubde se ing king maakŋ markabde ki daap daap genddege ɔɔ gɔtn se Isa danđe. <sup>22</sup> Naade naar iin ɔŋ bubde te markabde ɔɔ naade daan Isa.

### *Isa dooy jeege ɔɔ edlapia jee kəɔŋge tu*

<sup>23</sup> Ter Isa lee dəɔd taa naaŋ Galile se paac dooy jeege maakŋ \*beedege tun Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa. Naan̄ taadđen Labar Jiga gen \*maakŋ Gaar Raa ɔɔ jeegen ɔk kəɔŋge paac ute jeegen kən kəɔŋge tujdenga tuju maakde ki se, naaŋ edđen lapia. <sup>24</sup> Gɔtn se \*nookiŋ eem dəɔd taa naaŋ Siri se paac. ɔɔ jeege baano ute jee kəɔŋge paac kən dəəl kəɔŋdege kaam kalaŋ eyo ɔɔ lee dabarde aan gəɔ: jee ɔk kəɔŋ sitange, jee ɔk kəɔŋ puputu ɔɔ jee k'rungiye, paac se, naaŋ edđen

lapia. <sup>25</sup> Jeege dəələ dəna ək mətn Isa: naade se iin̄o taa naan̄ Galile ki, jeegen iin̄o taa naan̄ kən k'dan̄in te ro Gəgergen Sik, kəngən iin̄o maakn̄ gəger kən Jeruzaləm ki ute kəngən taa naan̄ Jude ki əə jeegen iin̄o jəŋ ool Jordan kən kaam kaada tookn̄o.

## **Isa dooy jeuge do kəs ki**

### **5**

*Jee maakdə-raap naan Raa ki  
(Lk 6.20-26)*

<sup>1</sup> Kən Isa aak dəəl jeegen dən ese se jaay 6aado cəeñ ki se, naan̄ ookn̄ iŋg do kəs ki əə jeegen metiñ ki 6aado əŋjina. <sup>2</sup> Gətn se Isa uun taara əə baagdən dooyo deekdən əə:

- <sup>3</sup> «Maak-raapo jeege tun jeel rode ki naade se jee daayge naan̄ \*Raa ki, taa \*maakn̄ Gaar Raa se naade ki!
- <sup>4</sup> Maak-raapo jeege tun iŋg eem keeme, taa Raa utu aden səle.
- <sup>5</sup> Maak-raapo jeege tun dalul, taa do naanja se Raa utu adesiñ kədən naade ki.
- <sup>6</sup> Maak-raapo jeege tun kən je nakn̄ kən təol Raa ki ute maakdə paac taa nakn̄ naade je se, Raa utu adesiñ kədən ute maradiña.
- <sup>7</sup> Maak-raapo jeege tun kən əej do jeege tu, taa naade kic Raa utu aden kəeŋn̄ dode ki.
- <sup>8</sup> Maak-raapo jeege tun maakdə \*salal taa naade utu kaakn̄ Raa.
- <sup>9</sup> Maak-raapo jeege tun je ano 6aa ute təəsə, taa naade se Raa utu aden dan̄ əə: gəninge.

- <sup>10</sup> Maak-raapo jeege tun k'dabardē taa nakŋ̥ k'en naade lee tēd jaay tōl Raa ki, taa maakŋ̥ Gaar Raa se naade ki.
- <sup>11</sup> Maak 'raapo naase k'en jeege jaay naajse, dabarse ɔɔ tōlsen taar jig eyo ute taargen mēt ki eyo dose ki, taa naase 'tēdkiga jee maamge. <sup>12</sup> Ḍ̥nki maakse 'raapm dēn aak eyo, taa maakŋ̥ raa ki se, Raa utu asen kōgn̥ bēdse dēn aak eyo. Bin 60 jee taad taar teeco taar Raa ki do dōkin̥ baado naanse ki se kic, k'dabardeno bin kici.»

### *Naase 60 kaata ɔɔ g̥otn w̥oɔr gen do naaŋ̥a*

<sup>13</sup> «Naase se 60 aan g̥oo kaatn gen do naaŋ̥a. Num k'en kaata jaay kingin̥ nijim se g̥ot̥ga num, j'añ tēdn̥ j'ɔɔ dī jaay 'tēdn̥ nijim g̥ot̥in̥ ki se? K'en nijimin̥ se jaay g̥ot̥ga num, naaŋ̥ se tēdga nakŋ̥ c̥ere, j'añ baa si naata ɔɔ jeege lee do ki.

<sup>14</sup> «Naase se 60 g̥otn w̥oɔr gen \*dunia. G̥eger k'en jaay j'əndin̥ do kōs ki raan se, j'aakin̥ tal. <sup>15</sup> K'en j'əɔc lōɔmpo se taa j'añ deebm dugul dōñ ki eyo, num j'añ kuun kōl ro kaag ki raan taa w̥oɔr g̥ot̥ jeege tun maakŋ̥ bee ki se paac. <sup>16</sup> Bin num Ḍ̥nki g̥otn w̥oɔrse se w̥oɔr naan jeege tu paac, taa naaŋ̥ se 60 jeege kaakŋ̥ naabsen jigan k'en 'lee tēdki se, naade \*'nookŋ̥ Bubsen maakŋ̥ raa ki.»

### *Isa dooy jeege do \*Ko Taar k'en Raa εđo \*Musa ki (Lk 16.17, 12.58,59, 16.18)*

<sup>17</sup> «Maakŋ̥ Ko Taar k'en Raa εđo Musa ki ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki raano ɔɔ dooyno jeege do dōkin̥ se, Ḍ̥nten 'saapki ɔɔki maam m'baado se taa Ko Taar se tēdn̥ g̥ot̥, naabo maam m'baado se taa m'añ tēdn̥ 'kaasn̥ doobin̥ ki.

**18** 'Booyki b<sub>ee</sub> m'asen taada: kaad k<sub>en</sub> maak<sub>j</sub> raa ute do naanja utu deel te ey b<sub>ort</sub> se, taar k'raanjin̄ do Ko Taar k<sub>en</sub> Raa <sub>edo</sub> Musa ki jaay naase iŋki dō ki se, maak<sub>j</sub> taar ki se dimin̄ c<sub>ok</sub> kic 60, 'k<sub>on</sub> 'kut eyo bini, nakgen se paac kaan doobin̄ ki. **19** Taa naan̄ se 60, maak<sub>j</sub> Ko Taarge tun k<sub>en</sub> Raa <sub>edo</sub> Musa ki taad <sub>oo</sub> gen̄ teda jaay debm baate tedin̄ k<sub>en</sub> kalaŋ c<sub>ok</sub> aan g<sub>oo</sub> di kic 60 <sub>oo</sub> dooy jeege 'tedn̄ aan g<sub>oo</sub> k<sub>en</sub> naan̄ t<sub>ed</sub> se, debm bin se, 'koɔpm debm baata \*maak<sub>j</sub> Gaar Raa ki. Num debm took do taarge tun se, tedin̄ paac te doobiňa <sub>oo</sub> dooy jeege 'tedn̄ aan g<sub>oo</sub> naan̄ se, debm bin se utu 'tedn̄ magala maak<sub>j</sub> Gaar Raa ki.

**20** 'Booyki m'asen taada: k<sub>en</sub> nak<sub>j</sub> naase 'tedki jaay t<sub>oɔl</sub> te Raa ki cir te gen̄ jee jeel taadn̄ t<sub>oɔkj</sub> metn̄ Ko Taar Raage ute \*Parizige ey se, naase aki k<sub>on</sub> k<sub>end</sub> maak<sub>j</sub> Gaar Raa ki eyo.»

### *Isa dooy jeege do taar maak-taar ki*

**21** «Naase 'booykiroga taar k<sub>en</sub> k'taado bubsege tu do d<sub>ok</sub>in̄ k<sub>en</sub> <sub>oo</sub>: Ḹte t<sub>oɔl nam</sub> murs, <sub>oo</sub> debm jaay t<sub>oɔlga nam</sub> murs se j'an̄ k<sub>ok</sub>j<sub>k</sub> k<sub>olin̄</sub> g<sub>otn</sub> k<sub>ojn̄</sub> b<sub>oɔr</sub> ki.\* **22** Num maam se, m'<sub>deeksen</sub> m'<sub>oo</sub>: debm k<sub>en</sub> jaay t<sub>ed</sub> taamooyo ro genaaŋ ki se j'utu j'an̄ k<sub>ojn̄</sub> b<sub>oɔrɔ</sub> don̄ ki. Ḹ debm jaay naaj genaaŋ <sub>oo</sub>: «Naai se 'dala» debm bin se, b<sub>ee</sub>ki num, j'an̄ k<sub>ol</sub> naan Yaudge tun \*jee kaak<sub>j</sub> metn̄ taarge se. Ḹ ter debm jaay naaj genaaŋ <sub>oo</sub>: «Naai se debm d<sub>erle</sub>» debm bin se, b<sub>ee</sub>ki num, j'an̄ k<sub>ok</sub>j<sub>k</sub> k<sub>ol</sub> poodn̄, g<sub>otn</sub> dubar k<sub>en</sub> gen̄ daayum.

**23** «Ken naai jaay '6aa 6aa k<sub>edn</sub> \*serki g<sub>otn</sub> k<sub>en</sub> k'l'iŋ gen̄ lee t<sub>edn</sub> serke Raa ki se <sub>oo</sub> g<sub>otn</sub> ese se naai 'saap jaay øk taara ute genaaai num, **24** Ḹ serki

---

\* **5:21** Aak Ekz 20.13.

naai 'baan 6aa keda se ram oo ok terl 6aa ok taasa te genaai jaay bo 'baado kedin serki se Raa ki.

<sup>25</sup> «Ken naai jaay ok taar dim te debm taamooyi se, ken utu 'baaki 6aa doob ki sum bo, 'naar 'daapinki taarse se ute naapa; ey num, ber, debm taamooyi se ai 6aa koli gatn debm kajn boor ki oo debm kajn booro se le ai koki kedi ji magal asgarge tu oo naan ai koli danay ki. <sup>26</sup> 'Booy bee m'ai taada: nakj doi ki paac se, bini koboro kic bo og naqin te ey se, naai 'kaj teecn maakj danay ki eyo.»

### *Isa taad te jee ken lee ees mend jeegē*

<sup>27</sup> «Naase 'booykiga ken \*Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad oo: *Djte 'keesn mend nam, ojte 'keesn gaaba nam.*† <sup>28</sup> Num gaan maam se m'deeksen m'oo: debm ken jaay aak mend nam oo dajin te maakin se, debm bin se aan go toodnsinga. <sup>29</sup> Num ken 'kaami do ji daama bo ai koli maakj \*kusin ki num, kaami se ood und naatn. Roi kaam kalaan se jaay gato num, bee cir ken roi paac bo 'baa maakj pood ken gen daayum. <sup>30</sup> Num ken naai aak ji daami jaay bo ai koli maakj kusin ki num, naai 'gaaan undin naatn. Ken roi kaam kalaan se jaay gato num, bee cir ken roi paac bo 'baa maakj pood ken gen daayum.»

### *Isa təkj metn taar piir gen gaaba te menda*

<sup>31</sup> «Ter \*Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadsenga daala oo: *Debm ken jaay piir mendin se an kedin maktubm gen piirin jaayo.*‡ <sup>32</sup> Num gaan maam se m'deeksen m'oo: debm jaay an piir te mendin se, ken mendin ees kees gaabge jaayo. Ey num debm

† 5:27 Aak Ekz 20.14. ‡ 5:31 Aak Dt 24.1. Maktubm j'edjin se je taadn oo j'undin kulu gen koki gaabm kuuy.

jaay piir mendin se, kese g̱oo əadīn koođ doobm gen ḵeesn gaabm nam. Ča debm ək mend nam k'piiringa piir se ḻe, kese naan aan g̱oo debm ees mend nam kici.»

### *Isa taad ute jeegen naam taarde*

<sup>33</sup> «Daala, naase 'booykiga taar ḵen k'taado bubege tu ḵen əə: «Taar naai naam taari ro ki naan Raa ki gen ṯeda se, ənṯe kuum kaaliŋ naan ki. Num ganj do nakge tun paacṉ naai 'naamga naam taari naan M̱eli Raa ki se, naai aŋ ṯediŋa.» <sup>34</sup> Num gaṉ maam se m'deeksen m'əə: ənṯen 'naamki rose. Ənṯen 'naamki rose ute maakṉ raa, taa maakṉ raa se 6o g̱otṉ kaag do Raa ro ki; <sup>35</sup> ənṯen 'naamki rose ute do naanja, taa do naanja se g̱otṉ ṯebm je Raa; ənṯen 'naamki rose ute Jeruzalem, taa Jeruzalem se g̱eg̱er gen Gaar Magala. <sup>36</sup> Ənṯen 'naam roi ute daan doi, taa ḇeeki doi ki se kalaŋ tap 6o, naai aŋ ḵoŋ ṯediṉ raap eyo ey ḻe ilim eyo. <sup>37</sup> Ken taarse 6o meṯ ki ḻe əəki: yee meṯ ki; ḵen meṯ ki ey ḻe əəki: g̱oṯ, meṯ ki eyo. Ey num taar ḵen k'ziidiṉ ziid do ki se iino g̱atṉ \*Bubm sitange tu.»

### *Isa taad ute jee ḵen k'teddega \*kusiŋ num, je ḵog̱y seede*

<sup>38</sup> Isa taad den daala əə: «Naase 'booykiga ḵen \*Ko Taar Raa taad əə: debm ḵen ṯoŋkga kaam nam num j'an ṯoŋkŋ kaam naan kici, əə debm ḵen jaay ṯerecga naan nam ḻe, j'an ṯerecŋ naan naan kici.\* <sup>39</sup> Num maam se m'deeksen m'əə: debm jaay ṯedsenga kusiŋ num ənṯen 'ṯerliṉki kusiŋa. Taa naan se 6o ḵen nam jaay əndiga meṯn bi ḵen do ji daama num,

---

§ 5:35 Gaar Magala g̱otṉ ara se je taadṉ ute Raa. \* 5:38 Ekz 21.24; Lb 24.20; Dt 19.21.

'terlin̄ k̄en do ji jeele ki se kici. **40** K̄en nam jaay ̄aansiga naan debm k̄oj̄n̄ b̄ōr ki taa 'kuun kali baat se num, kali magal se kic, ɔ̄nīnsīna. **41** K̄en debm jaay ɔ̄li taa t̄ōḡo ɔ̄ 'lee kil̄metir kalaŋ se†, naai 'leen̄ kil̄metir dio s̄or̄ok ute naaŋa. **42** Deb̄m k̄en jaay t̄ond metn̄ dim ḡati ki num, ɛdiŋ̄ ɔ̄ debm jaay je d̄em dimi num, ɔ̄nte 'k̄ōgīna.»

### *Isa dooy jeege ɔ̄ 'je debm taamooyi*

**43** «Naase 'booykiga k̄en \*Ko Taar Raa taad ɔ̄: Naai 'je naapi‡ ɔ̄ naase ɔ̄ki: ‹Debm taamooyi se ɔ̄undīna.› **44** Num gaŋ maam se, m'deeksən m'ɔ̄: 'jeki jee taamooysege ɔ̄ eemki Raa taa jeegen k̄en dabarse se. **45** Bin jaay 6o aki t̄edn̄ gaan Bubsen maak̄j raa ki. Taa Raa se naaŋ 6o debm lee ooko kaadiŋ̄ do jee kusinge tu ɔ̄ do jeege tun b̄ee. ɔ̄ naaŋ 6o lee eed maane do jeege tun t̄edn̄ nakgen ute doobina ɔ̄ do jeege tun k̄en t̄edn̄ nakgen ute doobin̄ ey se kici. **46** ɔ̄ k̄en naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, ute naaŋ se 'saapki ɔ̄ aki k̄ōj̄ b̄edse naan Raa ki ne? K̄en bin num \*jee t̄ok̄j̄ miirge kic 6o ɔ̄j̄ t̄ed bin kici. **47** Num k̄en naase jaay 'lee 't̄edki t̄ōs̄e genaase tu sum num, dim jaay naase 't̄edki jaay 'cir gen jeege se tap 6o ne d̄i? Taa jeegen Yaudge ey kic le lee t̄ed t̄ōs̄e ute naapa kici. **48** Bin num aan ḡōo Bubsen maak̄j raa ki debm m̄ec se, naase kic 't̄edki jeegen m̄ec.»

† **5:41** Do d̄ok̄in se asgar \*R̄omege se naade ɔ̄k̄ doobo gen t̄ond metn̄ debm gay kic 6o taa aden kuun daamde ɔ̄ an 6aa gen kil̄metir kalaŋ. ‡ **5:43** Aak Lb 19.18.

**6**

*Isa dooy jeege g̊en metn taar k̊edn d̊im jee daayge tu*  
*(Lk 11.2-4)*

<sup>1</sup> Ter Isa deek daala ɔɔ: «K̊en aki 't̊edn naabm \*Raa num, ɔ̄nten 't̊edink̊i naan jeege tu taa naade asen kaaka. Ey num naase aki k̊oŋ b̊edse g̊otn Bubse k̊en maakŋ raa ki eyo. <sup>2</sup> K̊en naai 'je k̊edn d̊im jee daayge tu num, ɔ̄nten 't̊edink̊ naan jeege tu taa naade ai kaaka aan g̊oŋ gen jeegen t̊ed rode jee b̊ee jaay lee t̊ed maakŋ \*bee k̊en Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ daan doobge tun g̊otn jeege lee tusni, taa jeege jaay aakd̊ega num aden t̊oŋm se. 'Booyki b̊ee m'asen taada: naade se ɔ̄ŋga b̊edde do naan̊ ki ara sum. <sup>3</sup> Num gaŋ k̊en naai se jaay 'je k̊edn d̊im jee daayge tu ute ji daama num, ɔ̄nte k̊oŋ ji jeeli 'jeele\*. <sup>4</sup> Bin num nakŋ naai ed nam ki jaay ɔyin k̊oŋ k'jeel g̊otn̊ ey se, Raa Bubi se aak nakŋ naai t̊edink̊ se, naan̊ ɓo utu ai k̊edn b̊edi.»

*Isa dooy jeege gen t̊ond metn Raa*

<sup>5</sup> «K̊en naase jaay aki t̊ond metn Raa num, ɔ̄nten 't̊edki aan g̊oŋ gen jeegen t̊ed rode aan g̊oŋ naade ɓo jee b̊ee se. Taa k̊en naade jaay baaga maakŋ \*bee k̊en Yaudge lee tusn maak ki, ey l̊e daan doobge tu se, naade daar daar jaay eem Raa taa je jeege aden kaaka. 'Booyki b̊ee m'asen taada: jee bin se naade ɔ̄ŋga b̊edde ɓorse do naan̊ ki ara. <sup>6</sup> Num gaŋ k̊en naai 'je keem Raa num, end maakŋ pakar toodi ki, 'gaas kaam taara doi ki ɔɔ g̊otn se 't̊ond metn Bubi Raa k̊en inŋ c̊eei k̊en naai ɔŋ aakin̊ ey se ɔɔ Bubi Raa

---

\* **6:3** Do ji jeele se je deekŋ ɔɔ: b̊ee naai t̊ed se, debm g̊oor ute naai kic ɓo ɔ̄nte booyo.

se, aak nakŋ k'en naai 'tεdīn ɔyin koy jaay nam jeel  
götin ey se, utu ai kεdn bedi.

<sup>7</sup> «K'en naase aki tənd mεtn Raa num, ɔ̄nten  
'd̄ɔ̄lki taargen rεn rεn se cök cök aan ḡō jeegen  
Yaudge ey lee tεd se. Naade saap ɔ̄ ute taargen  
naade d̄ɔ̄lden cök cök se sum 6o Raa aden booyo.  
<sup>8</sup> Anum naase ɔ̄ntε 'tεdki aan ḡō gen naade se, taa  
Bubsen Raa se jeele nakŋ naase 'jeki k'en naase utu  
'təndki te mεtiñ ey kic num. <sup>9</sup> Bin num k'en naase  
jaay aki keem Raa num, 'deekki ɔ̄ki:

Bubjen maakŋ raa ki,

ɔ̄n jeege paac ai jeeli naai kali ki sum 6o Raa.

<sup>10</sup> ɔ̄n naai 6o kəsn gaara do jeege tu paac.

ɔ̄n jeegen do naan̄ ki ara paac se,

ai tεdn maak-jei aan ḡō gen jeegen maakŋ raa ki.

<sup>11</sup> Ed̄jeno kəsn k'en ajen kaasn jaaki.

<sup>12</sup> 'Təoljen \*kusinjen naaje k'tujn naani ki,  
aan ḡō naaje kic 6o k'tεdn kalde jeege tun k'en  
tuujenga naaje ki kici.

<sup>13</sup> ɔ̄nte 'kənje k'kend maakŋ nakŋ naam ki,  
num ɔ̄d̄jen doje maakŋ ji \*Bubm sitange tu.

[Taa gaara, tə̄ḡe ɔ̄ \*nooko se gen naai gen  
daayum daayum. \*Amin.]†»

<sup>14</sup> K'en Isa jaay dooyden gen keem Raa aas se, ter  
naan̄ taadd̄en ɔ̄: «K'en naase jaay 'tεdki kalde jeege  
tun tujsen rose ki se, Bubsen maakŋ raa ki asen  
təl kusiñ naase kici. <sup>15</sup> Num gan̄ k'en naase jaay  
'baateki 'tεdn kalde jeege tu lε, Bubsen maakŋ raa  
ki se asen təl kusiñse ey kici.»

### *Isa taad mεtn taar kuun \*siam*

† **6:13** Taara ara se, maakŋ Kitapge tun do dəkin̄ se, mεtinge  
maakde ki se gətə.

**16** «K n naase uunki kuun siam num,  nte d  kki naanse aan g   jeegen t d rože aan g   j   b   se. K n naade jaay uunga siam num, t d daan-kaamde taa jeege aak  ga num 'seek     : jee se uun kuun siam. Anum 'booyki b   m'asen taada: naade se b  rse   ng  ga b  d   do naaj ki ara. **17** Num naai, k n 'kuun siam num, 'tug daan-kaami    't d uubu roi ki. **18** Bin   o jeege kaak   jeel eyo k n naai uun kuun siam. Num Bubi Raa kalin   k n ing c  ei k n naai   j aakin   ey se   o, 'jeel sum.   o Bubi Raa k n aak nak   k n naai 't d  n   yin   k  y nam jeel ey se   o, utu ai k  dn b  d  .»

*Isa taad    'tuski maalse maak   raa ki  
(Lk 11.34-36, 12.15-34; 1 Tim 6.9-10)*

**19** «  nten 'dabarki rose gen 'tusn maalse do naaj ki ara, taa maalsen 'tusin  ki do naaj ki ara se, k-    ge ute kuurge a   k  n tujn   naatn    jee boogge kžc le 'k  nd žene    a   k  n boogo. **20** Bin num 'tuski maalse maak   raa ki, g  tn k n k-    ge ute kuurge aden k  n tuj eyo    jee boogge kžc k  n 'k  nd jaay a   boog eyo. **21** Taa g  tn maali ro ki se, g  tn ese   o maak-saapi ing ro ki kici.»

*Kaama se na  n   o aan g  o l    mp  n roa  
(Lk 11.34-36, 12.22-31)*

**22** «Kaama se na  n   o l    mp  n gen roa. Bin num k n kaami jaay l  pi se, roi te d  ni  n paac se, ing maak   g  t k n w  or  . **23** Num k n kaamige jaay l  pi ey se, roi paac   o ing maak   g  t k n   ad  . K n nak   k n ai w  or g  t se jaay t  d  ga   ad   d  r  d num, g  t   ai kilim doi ki dib!»

*Raa ey le gurs*

**24** «Deb kalaŋ se 'kəŋ tədñ naaba gətn məlge tu di eyo. Kən naaŋ 60 tədñ naaba gətə kaam di num, deb kalaŋ naaŋ aŋ kəədñ kundu ɔɔ deb kalaŋ naaŋ aŋ 'jea; ey lε deb kalaŋ se, naaŋ aŋ kəkŋ ɔɔŋa ɔɔ kən kuuy se, naaŋ aŋ kaal maak ki eyo. Taa naaŋ se 60 naase aki 'kəŋ tədñ naabm Raa ɔɔ ute gən gurs taa naapki eyo.»

### *Isa deek ɔɔ əŋten 'kuunki nirlse*

**25** «Taa naaŋ se 60 maam m'deeksən m'ɔɔ: taa kose se əŋten 'kuunki nirlse taa nakŋ naase aki kəsə, aki kaaye ɔɔ taa rose se əŋten 'kuunki nirlse do kal kən naase aki tuusu. Taa kose se, naaŋ cir nakŋ kəsə ɔɔ rose se lε, naaŋ cir kala. **26** Aakkı tu yeelge se, naade lε ɔɔc eyo ɔɔ ək teen̄ gen kəj eyo ɔɔ giiji lε, naade ək eyo ɔɔ əmb dim maak ki eyo. Ute naaŋ se kic 60 Bubsen maakŋ raa ki ulđe. Num naase sē mēt kando yeelge se, naase 'cirdeki?

**27** Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun nirlin sum 60 'kəŋ ziidñ 6ii kiŋgiñ do naan̄ ki ne? **28** Num gən dī jaay naase uunki nirlse do kalge tun aki tuus se? Aakkı tu pəɔŋ nakgen taak bəε maakŋ kaag ki se; naade se əb kuub eyo ɔɔ ənd cək eyo.

**29** 'Booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dəkiñ se ute maaliñ dən paac se kic 60, 6ii kalaŋ əŋ uus te kal aak bəε tec aan gəɔ gen naade se eyo. **30** Mu jaaki daar maakŋ kaag ki ɔɔ mētbeeki sum 60 j'utu j'an̄ təɔc se kic Raa tamarin̄ aak bəε bəε se 60, mēt kando asen kəŋ kədñ kal tuusu naase ki ey ne? Bəε, naase se jee kən aalki te maakse paac do Raa ki eyo! **31** Bin num əŋte 'kuunki nirlse ɔɔki: naaje tap 60 j'kəsn dī, j'kaay dī, ey lε j'tuusn dī? **32** Nakgen bin se paac jee jeel Raa mal ey se 60

daayum ing saap do ki. Ey num Bubsen maakn raa ki se jeele nakn kēn naase 'jeki. <sup>33</sup> Kēn deet deet se, 'jeki bo Raa kəsn gaara dose ki ute nakn kēn təolin ɔɔ nakgen ɔɔp paac se, naan̄ asesiñ kēdn do ki. <sup>34</sup> Bin num ɔɔnten 'kuunki nirlse do nakge tun 'tēdn mētbeeki: taa nakn 'tēdn mētbeeki se, naase 'jeelki eyo. Dubar aan jaaki se bo aasga gēn bii se sum.»

## 7

### *ɔɔnte 'kɔjki bəərɔ do jeege tu (Lk 6.37,38,41,42, 11.5-13)*

<sup>1</sup> Ter Isa deekden daala ɔɔ: «ɔɔnten 'kɔjki bəərɔ do jeege tu, bin se naase kic bo j'asen kɔjn bəərɔ dose ki eyo. <sup>2</sup> Taa \*Raa se utu asen kɔjn bəərɔ dose ki aan gɔɔ kēn naase 'lee ɔjki do jeege tu, ɔɔ bin bo nakn naase 'lee 'dəɔjŋki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiñ dəɔjŋ bin kici. <sup>3</sup> Mu cɔkɔn kēn kaam gēnaai ki bo naai ɔŋ aakiña. Num gēn di jaay naai ɔŋ aak gudum kaagn̄ kaami ki ey se? <sup>4</sup> Ute naan̄ se bo naai 'kɔŋ deekn̄ gēnaai ki ɔɔ: Genaama, '6aadō m'ai kɔɔdn̄ mu kaami ki. Ey num naai ɔk mēt-gudum kaaga kaami ki se kici! <sup>5</sup> Nakn̄ naai 'tēdin̄ se, mēt ki eyo. Bεεki num, ɔɔd mēt-gudum kaagn̄ kaami ki se ram, jaay naai 'kaakn̄ jiga ɔɔ ter kɔɔdn̄ mu cɔkɔn kēn kaam gēnaai ki kici!

<sup>6</sup> «ɔɔnten 'kēdkī nakn̄ \*salal gēn Raa se bεsge\* tu, bεre sɔm baa naade asen terl dose ki ɔɔ asen don̄

---

\* **7:6** Besge ute kinzirge se, Yaudgen kēn ing do Ko Taar kēn Raa ɛdō Musa ki se, yεεmde yεεmde taa daagen se salal eyo naan Raa ki ɔɔ jeegen baate tookn̄ taar Raa se, naade se kic tec aan gɔɔ besge ute kinzirge.

nεεpm cεrek cεrek. ḍo meedgen te rode se ḋont  
siđeki kiŋzirge tu, səm baa naade lee do ki cεre.»

*'Təndki məta, 'jeki, 'təndki kaam-taara  
(Lk 6.31,43-49)*

<sup>7</sup> «'Lee 'təndki məta əə j'asen kədə, 'lee 'jeki əə  
naase aki kəŋjə, 'lee 'təndki kaam-taara əə j'asen  
kəədə. <sup>8</sup> Deere, debm tənd məta se j'aŋ kədə, debm  
je se 'kəŋjə əə debm tənd kaam-taara se le, j'utu  
j'aŋ kəədə. <sup>9</sup> 'Saapki tu, kən gooni jaay tənd mətn  
mappa gəti ki se, maakse ki se naaja jaay aŋ kədn  
koə? <sup>10</sup> Ləbu kən gooni jaay tənd mətn kəŋje num,  
maakse ki se naaja jaay aŋ kədn wəəjə? <sup>11</sup> Naassen  
jeegen kən jig ey se kic 60 'jeelki kədn nakŋ bəε  
gənsege tu. Num mət kando Bubsen maakŋ raa ki  
'kədn nakgen jiga jeege tun tənd mətiŋ ey ne!

<sup>12</sup> «Taa naaŋ se 60, nakŋ paacŋ jaay naase 'jeki  
jeege asen tədŋ naase ki se, naase kic 'tədki jeege  
tu bin kici. Kəse 60 \*Ko Taar kən Raa ədo Musa ki  
ute jee taad taar teeco taar Raa ki dooyno jeege do  
dəkiŋa.»

*Taa doobge kaam dio*

<sup>13</sup> Tər Isa aal naagn̄ taara deek əə: «Əndki ute  
taa doobm baata! Taa taa doobm magal budul se,  
naaŋ 60 kən əl jeege gətn kut ki əə jeege dəna aal  
te doobm magal ese se. <sup>14</sup> Gaŋ taa doobm kən əl  
jeege gətn kaaj ki se, naaŋ se baata əə doobiŋ kic  
baat ɳəlel, bin num jeegen jaay ənd te taa doobm  
ese se, naade baata.»

*Kaaga se k'jeelin ute koojiŋa*

<sup>15</sup> «Əndki kənd te jeegen jig eyo təd rode aan gəə  
jee taad taar teeco taar Raa ki se. Naade baado  
əŋse əə təd rode dalul aan gəə baatge, num gaŋ te

maakde se naade jee \*kusiñ aan gøo k-sogsogige. <sup>16</sup> Naase adeki kaakñ jeel ro naabde ki aan gøo k'j'aak k'jeel ko kaaga ute koojin se. 'Jeelki, koojin mœngø se j'an tuugñ do tøndøm ki eyo. ɔø koojin goyab se j'an tuugñ do mœrenj ki eyo. <sup>17</sup> Kaagn jaay jiga se ooj koojin kic bo jiga, ɔø kaagn jaay kœøn<sup>†</sup> se, ooj koojin kic bo jig eyo. <sup>18</sup> Kaagn jaay jiga se, k'kœñ koojin kaagn jig ey se do ki eyo. ɔø kaagn jaay kœøn se lε k'kœñ koojin kaagn jiga se do ki eyo. <sup>19</sup> Kaagn paacñ kεn ooj koojin jig ey se, j'an gaanja ɔø j'an toocñ naata. <sup>20</sup> Bin num, jeegen jig ey jaay ted rode aan gøo jee taad taar teeco taar Raa ki se, ute naabðen naade ted se bo, naase adeki kaakñ jeel ro ki bin kici.»

### *Jee metn Isa kεn mala mala*

<sup>21</sup> «Jeegen kεn dañum ɔø: Møluma, Møluma se, naade se paac bo kœñ kend \*maakñ Gaar Raa ki eyo, num jeegen kεn ted maak-je Bubum kεn maakñ raa ki se sum bo 'kendde. <sup>22</sup> Bii kεn kaam mœtn se jeege døna am deekñ ɔø: «Møluma, Møluma, ute ro naai se bo naaje k'taado taar Raa, ute ro naai se bo naaje k'tuuro sitange ro jeege tu, ɔø ute roi naai se bo, naaje k'tedo nakñ-kœønge døna!» <sup>23</sup> Bii kεn se maam m'aden taadñ m'øø: naase se, maam m'jeelseno te eyo. Iikki naatn cœem ki døko, naasen paacñ jee tedñ kusinge se!»

### *Beäge dio*

<sup>24</sup> Ter Isa aal naagn taara ɔø: «Debm kεn jaay booy taaruma ɔø iñg do ki se, naañ se tec aan gøo debm mœtekñ kεn iñg beeñ do ko ki. <sup>25</sup> Bee se, kεn maane

---

† 7:17 Kœøñ ara se taad ute døm endga ron ki.

eede ॥ oolge kic 6o dooco ॥ kuul ol makənə 6aado deeb bee se bat naþo, əŋ ruin te eyo, taa bee se k'j'iinjñ do ko ki. <sup>26</sup> Num gaŋ debm booy taaruma ॥ ing do ki ey se, naan̄ se tec aan gəø debm dərl ken iin been do kəes ki. <sup>27</sup> Bee se ken maane eede, oolge kic 6o dooco ॥ kuul ol makənə 6aado deeb bee se bat, ॥ bee se ru naŋ tak.»

### *Isa dooy jeuge ute təəgina*

<sup>28</sup> Ken Isa jaay taad naŋ taaringe sum se, jee dengen tus se jaay booy taar naan̄ dooyden se, økden taad eyo. <sup>29</sup> Taa dooy naan̄ se øk təəgə‡ ॥ tec aan gəø gen jeedegen jeel taadñ təəki metn Ko Taar Raage se eyo.

## 8

### *Isa ed lapi debm bikid ki (Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)*

<sup>1</sup> Ken Isa bəayo do kəs ki se dael jeuge dəna øk metiña. <sup>2</sup> Gətn se gaaba kalaŋ øk kəən̄ bikidi 6aado cee Isa ki, erg naanin̄ ki tənd metiñ ॥: «Məlje, ken naai 'je num, edsum lapia taa rom se daapm 'toodñ kələn̄ kələn̄.» <sup>3</sup> Isa ol jiŋ utiña ॥ deekiñ ॥: «Yee, maam m'jea, əŋ roi 'daapm 'toodñ kələn̄ kələn̄!» Gətn se sum 6o, debm kəən̄ bikidñ se əŋ lapia ॥ ron̄ daap tood kələn̄ kələn̄. <sup>4</sup> Ter Isa deekiñ ॥: «Iin 'baao, naþo əŋte baa taadñ nam ki; num 'baa 'taad roi \*debm tədñ serke Raa ki se ॥ 'baa ed \*serke Raa ki aan gəø ken \*Musa taadño maakñ Kitap ki. Bin 6o jeuge paac 'jeele, naai se əŋga lapia.»

---

‡ **7:29** Dooy naan̄ øk təəgə se je taadñ ॥ naan̄ tuun təl taar nam gam eyo.

*Isa ed lapi debm tədn naabm bubm asgarge tu kalaŋ  
(Lk 7.1-10)*

<sup>5</sup> Kən Isa jaay end kend maakŋ geger kən Karparyum ki se ɔɔ gətn se bubm asgarge kalaŋ ɓaadø əŋjina ɔɔ eeminq nəə ɔɔ: <sup>6</sup> «Melje, maam se m'ok debm tədn naabum kalaŋ se kəəŋə dəna tood tood beene. Kəəŋin se tərecinq k'runguyu ɔɔ dabariŋ dən aak eyo.» <sup>7</sup> Gətn se Isa tərlinq ɔɔ: «Maam m'baa ɓei ki ɔɔ m'aŋ ɓaa kədn lapia.»

<sup>8</sup> Gətn se bubm asgar \*Rəməge se deekinq ɔɔ: «Melje, ɓerə, maam se m'aas te debm naai 'baa beem ki eyo. Num gətn daari ki se, naai 'taad ute taari sum ɓo, debm tədn naabum se 'kəŋ lapia. <sup>9</sup> Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, nabø m'ok asgarge kaam ji maam kici. ɔɔ kən maakdə ki se jaay m'deek deb kalaŋ ki m'ɔɔ: <'Baa se> naaŋ iin 'baa. ɔɔ m'deek deb kuuy ki m'ɔɔ: <'Baado se> naaŋ iin ɓaadø. ɔɔ bulum ki se jaay, m'deekinq m'ɔɔ: <'Təd nəkŋ ese se> naaŋ iin tədinq.»

<sup>10</sup> Kən Isa jaay booy taar gaabm ese se, taara se əkiŋ taad eyo. Naanq deek jeege tun daaniŋ se ɔɔ: «Naase 'booyki bəe m'asen taada: maakŋ gaan \*Israəlge tun ute dənde se kic ɓo, maam m'əŋ te nam jaay aal maakinq do \*Raa ki aan gəɔ gaabm ara se eyo. <sup>11</sup> Anum m'deeksən m'ɔɔ: jeege dəna utu ade kiŋ ɓaa gətn kaam kaada tookŋo, ɔɔ kaam kaada toocŋ ni, naade ade ɓaa utu tusn 'kiŋ kəsn ɓii laa ki ute maak-raapo ute bugjege \*Abraam, Isaka ɔɔ \*Yakub \*maakŋ Gaar Raa ki təle. <sup>12</sup> Num gaangen gen maakŋ Gaar Raa tap ɓo, naade se ɓo j'utu j'aden kəədə ɔɔ j'utu j'aden kəmb naatn maakŋ

göt ken oođ döröd. Göttn se bo naade baa keeme oo taan̄ naanjege.» <sup>13</sup> Ter Isa deek bubm asgar \*Röm̄ege tu se oo: «Ók 'terl 'baa bei ki. Ute kaal maaki naai aal dom ki paac se, nakn̄ naai 'tönd mēta ro ki se 'kōn̄ teda.» Oo kaad ken se sum bo, debm tēdn̄ naabin̄ se oñ lapia.

*Isa ed̄ lapi jee kən̄ge tu dēna  
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

<sup>14</sup> Ter Isa iin̄ baa bee Pier ki. Ken naan̄ jaay aan sum se, oñ moom Pier mēnda se kən̄go tood tood danjal ki oo naan̄ ron̄ oñ kedēk. <sup>15</sup> Göttn se naan̄ el jin̄ utiña oo ron̄ oñg kedēk se terec urlu oo göttn se naan̄ iin̄ daara oo baag tēdn̄ kōs̄a Isa ki.

<sup>16</sup> Ken kaada ooc jaay göt̄ ilim se, jeege baano ute jee kən̄ sitange se dēna göttn Isa ki. Ute taarin̄ se sum bo, naan̄ tuur sitange naatn̄ ro jeege tu oo jee kən̄ge se paac naan̄ edđen lapia kici. <sup>17</sup> Nakn̄ Isa tēd se aanga doobiñ ki aan göa taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taadno do dōkiñ ken oo:

*Kən̄njegen tujjeki rojege se, naan̄ uuninga paac don̄ ki.\**

*Jeegen ken je daan Isa  
(Lk 9.57-62)*

<sup>18</sup> Ken Isa jaay aak jee dēnge el gurugin̄ se, göttn se naan̄ deek jeege tun mētiñ ki oo k'gaan̄ k'baaki jen̄ baar ken kaam naane. <sup>19</sup> Gañ maakn̄ jee jeel taadn̄ təök̄n̄ mētn Ko Taar Raage se, deb kalañ iiko ceeñ ki deekiñ oo: «Debm dooy jeege, göttn naai 'baa gay gay kic bo, maam m'ai daana.» <sup>20</sup> Isa terlin̄ oo: «'Booyo! K-bukumbəäge kic bo ók bee tooddgege, oo yeelge

---

\* **8:17** Aak Eza 53.4.

kic le ək kujdege. Num gaŋ maam \*Goon Deba se m'ək gøtn maam m'an kəl dom eyo.» <sup>21</sup> Maakŋ jeege tun metiŋ ki se, deb kalaŋ kuuy se deekin ɔɔ: «Melje, ɔñum m'ade baa duubm bubum jaayo.» <sup>22</sup> Gaŋ Isa terlin ɔɔ: «Oŋ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa, num naai se, 'baado 'daanuma.»

*Isa ək daar kuulu  
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)*

<sup>23</sup> Gøtn se Isa ook maakŋ markab ki ɔɔ jee metiŋ ki baa ute naaña. <sup>24</sup> Gøtn se sum 60 kuulu døəbø ɔɔ əl makŋø do baar ki. Kuulu se tød maane aal walak walāk ɔɔ iin baa baa doocn markaba. Num naan ken se, Isa tood tood bia. <sup>25</sup> Jee metiŋ ki iiko cœŋ ki tønd duringa ɔɔ deekin ɔɔ: «Melje, naakje! Ey num børe, naajege j'aki kutu.» <sup>26</sup> Isa deekden ɔɔ: «Gen dī jaay naase 'beerki bin se? Naase se aalki te maakse paac do Raa ki eyo.» Gøtn se naan iin daara, aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ naan ken se, gøtø baa tood dil. <sup>27</sup> Ken naade jaay aak nakŋ ese se, paac əkden taad eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Aakki tu nakage! Kese tap 60 naŋa bini ken taad kuulu ute maane ki kic 60 tookin taarin se?»

*Isa εđlapia gaabge tu dio ken ək kɔəŋ sitange  
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)*

<sup>28</sup> Ken Isa jaay aan jen baar ken kaam naane, taa naan jee Gadarge tu se, gøtn se gaabge dio ək kɔəŋ sitange teeco maakŋ iibge tun Yaudge tødino gen tol taal yodege se, baado døədinä. Gaabgen di se naade kusiŋa ɔɔ gøtn naade iŋg se nam ɔŋ aal te doobm se eyo. <sup>29</sup> Ken naade jaay aakin se, gøtn se naade baag tøðn tøøyä ɔɔ: «Goon Raa, naai 'je

dī roje ki? Kēn kaadn Raa ɔndin̄ se aas te ey bōrt sum 6o, naai '6aado 'je ajen dabar la?» <sup>30</sup> Naande ki dōk cōkō se ɔk dōl kinzirge dēna k'gaamde gaama. <sup>31</sup> Sitange se eem nōo mētn Isa ki, deekin̄ ɔɔ: «Kēn ajen tuur num, ɔlje naaje k'6aa kēnd maakn̄ dōl kinzirge tu se.» <sup>32</sup> Isa deekden ɔɔ: «'Teeec '6aaki.» Gōtn se sitange se teeco ro gaabge tun di se ɔɔ 6aa end maakn̄ kinzirge tu. Naañ kēn se sum 6o dōl kinzirgen te dēnde se dōob rus ɔɔ naar aañ girdi girdi bōoy baa si maakn̄ baar ki ɔɔ naade ooy ut kap. <sup>33</sup> Kēn jee gaam kinzirge jaay aak nakn̄ tēd se, naade dōob aañ baa maakn̄ gēger ki ɔɔ baa taad mētn taar nakgen deel se paac jeege tu nakn̄ aan do gaabge tun di kēn ɔk kōñ sitange se. <sup>34</sup> Gōtn se jee maakn̄ gēger ki se paac teec 6aado ɔñ Isa. Kēn naade 6aado ɔñjñ̄ sum se, naade seliñ̄ mētiña ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Naai se iñ̄ 'teec ɔñjen naanje!»

## 9

### *Isa ɛd lapi debm k'rūñguy ki (Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)*

<sup>1</sup> Ter Isa ook maakn̄ markab ki, gaañ baar baa maakn̄ gēgerin̄\* ki. <sup>2</sup> Gōtn se jeege uuno debm k'rūñguyu do nakn̄ toodin̄ ki, ɔɔ 6aano gōtn Isa ki. Kēn Isa jaay aak naade aäl maakde don̄ ki se, deek debm k'rūñguy ki se ɔɔ: «Aay kaami goonuma! \*Kusinige se, maam m'tōlsinga naatn.» <sup>3</sup> Gan̄ jee jeel taadn tōkñ̄ mētn Ko Taar Raage kandum se baag taadn ute maakde ɔɔ: «Gaabm ese se naañ naaj naaj \*Raa.» <sup>4</sup> Kēn Isa jaay jeel saapde sum se, deekden ɔɔ: «Taa dī jaay naase 'saapki nakn̄ jig eyo

---

\* **9:1** Gēgerin̄ ara se, taad ute Kaparnayum.

ute maakse bin se? <sup>5</sup> Gen naase ki num ken gay  
 bo ooñ ciri ken m'deekñ m'oo: «Kusinige se, maam  
 m'tœəlisin̄ga naatn̄ lœbu ken m'deekñ m'oo: «Iini oo  
 'lea» se bo ooñ cir le? <sup>6</sup> Bin num, naase aki 'jeele  
 maam \*m'Goon Deba se, do naan̄ ki ara se, m'ok  
 tœoḡ gen tœol kusin̄ jeege.» Gœtn se, Isa deek debm  
 k'runguy ki oo: «Iini, uun nakñ toodñ se oo 'baa bei  
 ki!» <sup>7</sup> Gœtn se gaaba se iini oo baa beeñ ki. <sup>8</sup> Ken daol  
 jee dñnge jaay aak nakñ ese se, beere baa økde oo  
 gœtn se naade tœom Raa ken edtœoḡ bin se jikilimge  
 tu.

*Isa dan̄ Matiye  
 (Mk 2.13-22; Lk 5.27-39)*

<sup>9</sup> Ken Isa jaay deel deel naane se, naan̄ aak  
 gaaba kalañ k'dan̄in̄ Matiye \*debm tœkn̄ miiri ing  
 king gœtn teðn naabiñ ki. Naan̄ deekin̄ oo: «Iini  
 'daanuma!» Gœtn se sum bo Matiye iini oo daaniña.

<sup>10</sup> Bii kalañ Isa ute jee metin̄ ki ing os kos bee  
 Matiye ki se, \*jee tœkn̄ miirge<sup>†</sup> ðœna te jee kusinge  
 se baado ing os te naade kici. <sup>11</sup> Ken \*Parizige jaay  
 aak nakñ ese se, naade deek jeege tun metn Isa ki  
 oo: «Gen di jaay Debm dooyse se ing os te jee tœkn̄  
 miirge oo jee teðn kusinge se?» <sup>12</sup> Ken Isa jaay booy  
 taarde se, deekden oo: «Jee rode kiji se, naade je  
 daptor eyo, num ken je daptor se, jee kœnge. <sup>13</sup> Bin  
 num 'baa 'saapki do taar ken Raa taadno se ken  
 oo: *Maam m'je amki tœjn̄ \*serke sum eyo, num nakñ  
 maam m'je se, 'tedki bœe bo jeege tu.*<sup>‡</sup> Maam m'baado  
 se gen dan̄ jee ken saap oo naade aak bœe naan Raa

<sup>†</sup> 9:10 Jee tœkn̄ miirge se Yaudge aakden aan gœo jee kusinge.

<sup>‡</sup> 9:13 Aak Oz 6.6.

ki se eyo, num maam m'baado se g'en jee jeel rode ki, naade jee kusinge se.»

### *Isa taad taar kuun \*siam*

<sup>14</sup> Gətn se jee metn Jan-Batist ki baado tənd metn Isa deekin̄ ɔɔ: «Naaje j'ute \*Parizige se k'lee k'tuun siam; anum gen di jaay jee metn naai ki uun siam ey se?» <sup>15</sup> Isa terlden ɔɔ: «Jeegen baado kəkn̄ mənda jaay gaabm mənda utu se, naade 'kəŋ kiŋg maak-tuj ki la? Met ki eyo. Naade se kəŋ kuun siam eyo kən mel mənda jaay utu te naade se. Num gan̄ bii kalaŋ kaasiŋ utu 'kaana gaabm mənda j'aŋ kəədn̄ naatn se jaay bo medinge se 'kuun siam.

<sup>16</sup> «'Booyki: nam kəŋ kaal kal kiji ro kal kən koon eyo. Ey num kal kiji se an neepm ute kal koono. ɔɔ gətn neepin̄ se 'tədn magal cir kən do dəkiňa. <sup>17</sup> ɔɔ tətn koojŋ bin̄ utu iin̄ kiiŋ se j'aŋ kəŋ maakŋ k-leeterge tun koon eyo. Ey num tətn koojŋ bin̄ utu iin̄ kiiŋ se an dəəbm ute k-leeterge. ɔɔ təɔ se le kəɔy naan̄ ki cere, ɔɔ k-leeterge se le tujŋ kici. Bin num, tətn koojŋ bin̄ utu iin̄ kiiŋ se j'aŋ kəmbin̄ maakŋ k-leeterge tun kiji; taa bin se, tətn maak ki se le tuj eyo ɔɔ k-leeterge se le kəŋ 'dəəb eyo.»

### *Isa ed lapi mend ki ɔɔ dur goon menda daan yoge tu (Mk 5.22-43; Lk 8.40-56)*

<sup>18</sup> Kaad kən Isa utu taadden taad bərt sum 60, maakŋ magal Yaudge tu se deb kalaŋ baado əŋiňa, erg naanin̄ ki deekin̄ ɔɔ: «Goonum menda se te ooy kooy bərse sum, 'baado kənd ji doŋ ki taa naan̄ duru.» <sup>19</sup> Gətn se Isa ute jee metin̄ ki iin̄ ɔk metin̄a. <sup>20-21</sup> Kən naade utu baa baa doob ki se, gətn se, mənda kalaŋ bin se gətn moosin̄ aan sum se əŋ

daar eyo bini təd 6aar sik-kaar-dio, naan̄ əko mətn Isa ɔɔ taad te maakiŋ ɔɔ: «Kən maam m'6aa jaay m'utga taa kalin̄ sum 6o, m'utu m'kəŋ lapia.» Gətn se naan̄ baado naagn̄ Isa ki ut taa kalin̄ ɔɔ naar əŋ lapia. <sup>22</sup> Isa ək terl aakina ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Aay kaami goonuma! Taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga.» ɔɔ kaad kən se sum 6o, mənda se əŋ lapia.

<sup>23</sup> Kən Isa jaay aan bee gaab kən magal Yaudge se, naan̄ əŋ jee tuuy kaage ɔɔ jee dənge se le daar təoy təoy makəŋə. <sup>24</sup> Naan̄ deekden ɔɔ: «'Teecki naatn! Bərə, goon mənda se le ooy te eyo, naan̄ tood toodbi sum.» Gaŋ gətn se naade ooyin̄ koogo mətin̄ ki. <sup>25</sup> Kən jee den jaay j'əəddeno naatn se, Isa ənd maakŋ bee ki ɔɔ ək ji goon mənda ɔɔ gətn se goon mənda se iini. <sup>26</sup> Gətn se labariŋ se wəok dəəd taa naan̄ gətn ese paac.

### *Isa əəd kaam jee kaam-təəkge dio*

<sup>27</sup> Kən Isa iin̄ gətn se jaay 6aa 6aa se, gətn se jee kaam-təəkge dio ək metina ɔɔ təəd təoy ɔɔ: «Eejjen doje ki, naai \*Goon Daud!» <sup>28</sup> Kən Isa jaay aan been se, jee kaam-təəkge se baado əŋin̄ ɔɔ naan̄ deekden ɔɔ: «Naase 'took aalki maakse dom ki la kən maam m'ək təəgə gen tədn nakŋ ese se?» Naade terlin̄ ɔɔ: «Yee Melje, naaje k'tooko.» <sup>29</sup> Gətn se Isa uun jin̄ təndden kaamdege tu ɔɔ deekden ɔɔ: «Aan gəo naase aalkiga maakse dom ki se, nakŋ naase 'jeki se 'kaan̄ kaama.» <sup>30</sup> Naan̄ kən se sum 6o, kaamdege naar təəd taaka. Num gətn ese se Isa aacdən kaama ɔɔ deekden ɔɔ: «Əndki kəndo: taar se, əŋte '6aa taadinki nam ki.» <sup>31</sup> Num gaŋ kən naade

jaay iiñ 6aa 6aa sum se, nakŋ Isa tεdđen se, naade 6aa wɔɔkiñ taa naaŋ kεn ese paac.

*Isa εđlapi debm kεn ɔŋ taad taar eyo*

<sup>32</sup> Gaŋ kεn jee kaam-tɔɔkgen di se jaay teec 6aa 6aa sum se, naaŋ kεn se, naade 6aano gɔtn Isa ki ute gaaba kalaŋ bin se, ɔk kɔɔŋ sitan kεn ɔlin ɔŋ taad taar eyo. <sup>33</sup> Gɔtn se Isa tuur te sitan ro gaab kεn ese se, ɔɔ gaabm ɔŋ taad taar ey se, baag taadn taara cεy. ɔɔ kεn jee dεnge aak se nakŋ se deel dode ɔɔ ɔkđen taad eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Maakŋ \*Israël ki paac se, nakŋ bin se bii kalaŋ k'j'aak te eyo!» <sup>34</sup> Gaŋ \*Parizige se deek ɔɔ: «Ute \*Bubm sitange se 6o naaŋ tuur sitange ro jeege tu.»

*Isa εεj do jee dεnge tu*

(Mk 3.6-19; Lk 6.12-16, 10.2)

<sup>35</sup> Isa lee 6aa maakŋ gegεrge tu ɔɔ maakŋ naanje tu paac, lee dooy jeege maakŋ \*geege tun Yaudge lee tusn maak ki. Naan lee taadden Labar Jiga gen \*maakŋ Gaar Raa ɔɔ lée εđlapi jee kɔɔŋge tu paac ɔɔ jeegen paacŋ kɔɔŋa tujdenga tuju. <sup>36</sup> Ken naaŋ aak jee dεnge se, naaŋ εεjden dode ki taa naade se ɔɔrga ɔɔ maakde tujga aan gɔɔ baatgen ɔk debm gaam eyo. <sup>37</sup> Gɔtn se Isa deek jeege tun mεtiñ ki ɔɔ: «Maakŋ-gɔtn tεdga gen kɔjɔ se dεna, nabo jee tεdn naabge se, baata. <sup>38</sup> Bin num, 'tɔndki mεtn Mel maakŋ-gɔtɔ taa aaf kεl jee tεdn naabge do ki gen kɔjɔ maakŋ gɔtiña.»

---

§ **9:37** Ara se Isa taad te jeegen iŋg aak kaak kaama j'aden taadn labariŋ kεn jiga se nabo jeegen 6aa taad se, naade baata.

# 10

*\*Jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio*

<sup>1</sup> Ter Isa danjo jee metin k'en sik-kaar-dio. Naan edden taagø gen tuur sitange ro jeege tu oo gen kedn lapi jee koonge tu paac oo jeegen paacn k'en koongo tujdenga tuju. <sup>2</sup> Ken ara bo ro jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio: ken deet se, Simon k'danjn Pier se ute gennaan Andre; Jak ute gennaan Jan, naaden di se gaan Zebedege; <sup>3</sup> Pilip oo Bartelemi; Toma oo Matiye k'en naabin tokn müiri se; Jak goon Alpe oo Tade; <sup>4</sup> Simon debm je kujn naanina\* oo Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa se.

*Isa ol \*jee kaan naabingen sik-kaar-di se naaba  
(Mk 6.7-12; Lk 9.1-6)*

<sup>5</sup> Naade se bo jee kaañ naabm Isagen sik-kaar-di k'en naan olden naaba. Ken oldse kol se, naan dejde oo taaddeen oo: «Dñte 'baaki maakn naanje tun melinge Yaudge eyo oo maakn geger \*Samarige tu se kalan kic bo oñte 'kendki maak ki. <sup>6</sup> Num 'baaki gøtn gaan \*Israelge tu, naaden tec aan gø baatgen iingga kiig se. <sup>7</sup> Ken 'baaki baa doob ki se 'taaddeki taar \*Raa ooki: <Berε, \*maakn Gaar Raa se oopga gørø!> <sup>8</sup> Edki lapi jee koonge tu, 'durki jeegen ooyga kooyo, edki lapi jee bikidge tu taa rode 'daapm tedn aak bæe naan Raa ki oo 'tuurki sitange ro jeege tu. Taa naase le oñki cere dey se, naase kic bo edinki jeege tu cere.

---

\* **10:4** Debm je naanin ara se je deekn oo: debm je kuun naanin kaam ji jee wooydege tu. Jee wooydegen ara se je taadn ute \*Rømøge, taa kaad k'en ese se taa naan \*Israel se kaam ji Rømøge.

**9** «KEN naase 'baaki baa se, ḥonte 'kuunki daab, pudda ey le gurs maakn̄ p̄os ki. **10** Ḫe ken 'baaki baa doob ki se ḥonte 'kuunki bāon̄, ḥonten 't̄oski kalge di dio, saage oo ḥonten 'kuunki sird̄i. Taa debm t̄edn̄ naaba se, b̄eeki num, j'an̄ k̄edn̄ k̄osiña.

**11** «KEN naase jaay aki k̄end maakn̄ ḡeger ki ey le maakn̄ naaŋ ki se, 'jeki debm b̄ee ken asen d̄oɔdn̄ k̄okn̄ jiga. Naase ingki ḡotn̄ deb ken ese sum bini anki kiiŋ baa maak ki. **12** Maakn̄ b̄ee ken jaay naase endkiga maak ki se, 't̄eddeki t̄oɔse. **13** Ken jee maakn̄ b̄ee ki se jaay d̄oɔd̄ əksenga le, ḥo t̄oɔse se king te naade. Num ken naade jaay d̄oɔd̄ əksen te ey le, ḥo t̄oɔse se asen terl k̄oj̄ ḡotin̄ ki. **14** Ken maakn̄ ḡeger ki ey le maakn̄ b̄ee ken naase aki k̄end maak ki jaay, naade baate d̄oɔdn̄ k̄okse se, oo baate booy taarse num, naase 'teec ḥoñdenki beede ey le maakn̄ ḡegerde oo ken teec 'baaki baa se, kudn̄ jesege tu se kic bo 'tupdeki naatn̄. **15** 'Booyki b̄ee m'asen taada: b̄ii ken Raa 'k̄oj̄ b̄oɔr̄ do jeege tu se, jee maakn̄ ḡeger ken ese se b̄oɔr̄ koocn̄ do naade ki se aden t̄edn̄ ḥoñ cir gen jee taa naaŋ S̄od̄am ute gen Ḡom̄or†!»

*Dubar utu kaan do jeege tun m̄etn̄ Isa ki  
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; Lk 12.2-9)*

**16** «'Booyki! Maam m'olse aan ḡoo baatge maakn̄ k-sogsogige tu; nabo naase se ingki do m̄etekse ki aan ḡoo w̄oɔjge oo 't̄edki rose miskinge aan ḡoo deerge. **17** Ḫondki k̄ond̄, taa jeege utu asen t̄okn̄ baa ḡotn̄ k̄oj̄ b̄oɔrge tu, naade asen t̄ond ute m̄eej̄e maakn̄ \*beege tun Yaudge lee tusn̄ maak ki. **18** Taa maam se naade asen t̄okn̄ baa naan magalge tu oo naan gaaringe tu, taa bin se naase aki t̄edn̄

† **10:15** Aak J̄en kōñ 13, 18 oo 19.

saadumge naan naade ki ॥ naan jeege tun Yaudge ey se kici. <sup>19</sup> K'en jaay j'ok k'baansinga naan tøøgge tu num, gøtn naane se ɔ̄nte 'beerki do taar k'en naase aki baa taada ॥ ute raay naase aki køŋ jaay anki taadn taar se. Taa kaad k'en se, Raa bo asen kødn taar k'en naase adeki taada. <sup>20</sup> Taa taar naase aki taad se, gen naase malinge eyo, num taar se Nirl gen Bubse Raa bo asen k'l naase aki taada. <sup>21</sup> Naan k'en se, genaa utu k'l genaan j'an baa tøølø ॥ bubu kici utu k'l gooniŋa j'an baa tøølø. Gaange utu terl naaga bubdege tu ॥ je yode. <sup>22</sup> Taa maam se jeege paac utu asen køødn kundu; naabo debm jaay aayga kaamiŋ bini aanga do taar tøølin ki num, naan se utu 'køŋ kaaja.» <sup>23</sup> K'en jaay k'dabarse maakŋ geger k'en kaam kalan num, aan 'baaki maakŋ geger k'en kuuyu. 'Booyki bεε m'asen taada: gegergen maakŋ naan \*Israεl ki se, naase adeki lee døød ey sum bo, maam \*Goon Deba se m'kaan ro ki.

<sup>24</sup> «Debm lee mεtn deb k'en dooyin se, 'køŋ cir debm dooyin eyo; ॥ debm tøøn naaba gøtn deb ki se, naan se 'køŋ cir melin eyo. <sup>25</sup> Anum debm lee mεtn døøb k'en lee dooyin se n'tøød aan gøø debm dooyin se. ॥ debm 'tøød naaba gøtn deb ki se kic le, n'tøød aan gøø melin se. Taa debm k'en mel bee se kic naade naajiŋa ॥ naan bo Belzebul‡, bin num mεt kando k'naajŋ jeegen maakŋ beeŋ ki se cir gen naan se daala!»

### ɔ̄nte 'beerki jeege tu

‡ **10:25** Belzebul se ro \*Bubm sitange kici taa maakŋ Kitap ki se Bubm sitange se øk ro døna.

**26** «Taa naan̄ se 6o jeege se, ḥonten 'beerdeki! Taa kaadīn jaay utu 'kaan se, nak̄ paac̄n j'ɔȳinga koȳ se, utu 'toodn tal. Ḫo nak̄ b̄orse k'jelki m̄etn̄ ey se, j'utu j'an̄ki jeele. **27** Nak̄ paac̄n maam m'taadsesin̄ maak̄n n̄or ki se, '6aa 'taadink̄i jeege tu ute kaam kaada. Nak̄ k̄n naase 'booyin̄ki k'taadsen naan̄ ki m̄etn̄ bisege tu se 'wɔ̄kiñki do 6eege tu kici. **28** Ḫonte 'beerki jeege tun 't̄ol daa roa, ey num k̄n t̄ol ko ey se; num 'beerki 6o Raa ki, naan̄ 6o debm k̄n ɔk t̄ooḡa k̄n t̄ol daa rose ɔɔ t̄ol kose maak̄n pood̄ k̄n ḡen daayum se. **29** Yeelge s̄eem s̄eem di se k'dugin̄ ute k̄b̄ora kalan̄ sum ey la? Ute naan̄ se kic 6o k̄n maakd̄e ki se jaay kalan̄ 'kooc̄n naan̄ ki se k̄n Bubsen Raa tookga jaayo. **30** Num gan̄ naase se b̄eek̄n̄ dosege kic 6o Raa jeelin̄ kalan̄ kalan̄. **31** Bin se, ḥonte 'beerki! Naan Raa ki se, naase se 'cirk̄i yeelge se d̄ok̄. **32** Debm jaay taad naan jeege tu ɔɔ naan̄ debm maam se, maam kic m'taadn̄ naan Bubum k̄n maak̄n raa ki m'deek̄n̄ m'ɔɔ: naan̄ se debm maama. **33** Num debm k̄n baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'añ baatin̄ naan Bubum k̄n maak̄n raa ki kici.»

*Isa se 6aano ute t̄oos̄e 6o do naan̄ ki eyo num b̄oora  
(Lk 12.51-53, 14.26-27)*

**34** Isa taad ɔɔ: «ᬁonten 'saapki ɔɔki maam se m'6aano ute lapia 6o do naan̄ ki. Maam se m'6aano 6o ute lapi eyo, num m'6aano ute b̄oora.

**35** Deere, maam se m'6aado ḡen:

*gaañ goon gaaba ute bubina,  
goon menda ute koña,  
moom menda ute mend gooniña.*

*36 Jeegen maakŋ̊ bei ki se bo utu 'tεdn̊ jee wəayige. §  
 37 «Debm jaay je bubiŋ̊ ute koŋ̊ cirum maam se, naaŋ̊ se aas te gen tεdn̊ debm maam eyo. 38 debm jaay je gooniŋ̊ gaaba ute gooniŋ̊ mənda cirum maam se, naaŋ̊ se aas te gen tεdn̊ debm maam eyo.  
 38 39 Debم jaay baate kuun kaagn̊ j'ansin tupm ro ki əə ək mətum ey se, naaŋ̊ se aas te gen tεdn̊ debm maam eyo. 39 Debم jaay je kaajŋ̊ koŋ̊ se, naaŋ̊ utu aŋ̊ kutu, əə debm jaay ut koŋ̊ taa maam se, naaŋ̊ utu aŋ̊ kaaja.»*

### *Debm əksen naase se aan gəə əkum maama*

*40 «Debm jaay dəəd əksen naase se, aan gəə naaŋ̊ dəəd əkum maama əə debm dəəd əkum maam se le, aan gəə naaŋ̊ dəəd ək debm kən əlumo. 41 Debм kən jaay dəəd ək debm taad taar teeco taar Raa ki, taa naaŋ̊ jeelin naaŋ̊ se debm taad taar teeco taar Raa ki se, naaŋ̊ 'kəŋ̊ bədiŋ̊ aan gəə gen debm taad taar teeco taar Raa ki se kici. Debм jaay dəəd ək debm kən təd naka ute doobinə, taa naaŋ̊ jeelin naaŋ̊ debm daan ki se, naaŋ̊ se 'kəŋ̊ bədiŋ̊ aan gəə gen debm daan ki se kici. 42 'Booyki bəə m'asen taada: maakŋ̊ gaange tun səem səem se, debm jaay edga maan kurlu cəkə deb kalaŋ̊ ki, taa naaŋ̊ jeelin naaŋ̊ debm maam se, debm bin se, bəə naaŋ̊ təd se 'kutn̊ cər eyo, num naaŋ̊ utu 'kəŋ̊ bədiŋ̊.»*

## 11

### *Isa ute Jan-Batist (Lk 7.18-35)*

<sup>1</sup> Kən Isa jaay dooy jee mətiŋ̊ kən sik-kaar-di aas sum se, naaŋ̊ iin əŋ̊ gətn̊ ese əə baa lee taad taar

\*Raa jeege tun maakŋ gegerge tun gεn taa naaŋ gɔtn ese ɔɔ dooyde.

<sup>2</sup> Kaad kεn Jan-Batist utu maakŋ danjgay ki se, naaŋ booyga nakŋ paacŋ kεn \*al-Masi tεd se. ɔɔ naaŋ daŋo maakŋ jeege tun metiŋ ki se jeege kandum ɔɔ ɔldε gɔtn Isa ki. <sup>3</sup> Naade baa tond metiŋ ɔɔ: «Naai ɓo debm kεn jeege iŋg aak kaama j'ɔɔ utu ade baa se lɔbu, k'booy nam kuuy ne?» <sup>4</sup> Isa terlden ɔɔ: «'Baa taadki Jan ki nakŋ naase mala aakiŋki ute kaamse se ɔɔ booyinŋki ute bise se: <sup>5</sup> jee kaam-tɔɔkge lε, kaamdege tɔɔd taakga, jee cεkeđge lε, leega talam talam, jee bikidge lε, ɔŋga lapia ɔɔ rodege toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ, jee duguyge lε, bɔrse booy booyo, jee ooyga kooy kic lε, duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se lε, k'taadinga jee daayge tu. <sup>6</sup> Maak-raapo deb kεn jaay ai kaamiŋ ɔŋte doobm gεn kaal maakinŋ do maam ki eyo.»

<sup>7</sup> Kεn jee Jan ɔldeno naaba jaay ɔk terl baa se, Isa baag taadn taar Jan se jee dεnge tu ɔɔ: «Do kɔd-baar ki se, naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔbu iŋgkiro kaakŋ mu taabaar kεn kuul teen ɓaansiŋ kaam ara kaam ara se la? <sup>8</sup> A-a! Bin num naase iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔbu iŋgkiro kaakŋ gaabm kεn tus kal aak bεε se ne? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bεε gεn koono se tiŋg maakŋ bee gaaringe tu. <sup>9</sup> Lɔbu naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Naase se iŋgkiro kaakŋ debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naaŋ se debm taad taar teeco taar Raa ki naabo naaŋ magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. <sup>10</sup> Naaŋ se ɓo debm kεn k'raanjo metn taarinŋ do dεkinj j'ɔɔ:

'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaan naabum naani ki,

*taa ai daapm doobi.\**

<sup>11</sup> 'Booyki b  e m'asen taada: maakj jege tun  
m  ndge tooj  en do naa  n ki ara bini aan do  
Jan-Batist ki se, debm k  n magal cirin Jan se, g  to.  
Anum debm \*maakj Gaar Raa ki se baat aan g  o  
di kic   o, naa  n se   o magal<sup>†</sup> cir Jan. <sup>12</sup> Kaad k  n  
Jan-Batist lee taado Taar Raa jeege tu bini aan  
b  orse se, maakj Gaar Raa se jeege je k  nd ute taa  
t  o  g  o. Jo jeegen t  ed naka ute taa t  o  g  o se, je a  n kuun  
maakj Gaar Raa se kaam jide. <sup>13</sup> Taar k  n jee taad  
taar teeco taar Raa ki taado ute \*Ko Taar k  n Raa  
  do Musa ki do d  kinj se, paac, bini aan do Jan ki se,  
taado m  tn taar Gaar Raa k  n utu ade b  a se. <sup>14</sup> K  n  
naase jaay 'je aki booy k  kj num, \*Eli k  n naase  
  oki utu ade b  a se, Jan se   o naa  n. <sup>15</sup> Debm jaay  
  k bi booyo num, booy   k taar se! <sup>16</sup> Jeegen b  orse  
tap   o m'aden k  omb b  ye ute nange? Naade tec aan  
g  o gaangen ing b  or ki jaay taad ute naapa   o:

<sup>17</sup> Naaje k'tuyses kaa  
naabo naase 'baate daamki.  
Naaje k'j'aarsen kaa yoa  
naabo naase 'baate keemki.

<sup>18</sup> «Ey num kən Jan baado se, naan̄ je kəs den  
eyo ɔɔ aay tətn‡ koojn̄ biŋ eyo ɔɔ jeege deek ɔɔ:  
naan̄ se debm sitan! <sup>19</sup> Kən \*Goon Deba jaay baado  
se əsə ɔɔ aaye, nabo jeege deek ɔɔ: naan̄ se debm  
kaam-kəsə ɔɔ debm kaay-koono ɔɔ ək mədə ute \*jee  
təkŋ̄ miirge ɔɔ ute jee \*kusinge! Num jeel-taar gen̄

\* **11:10** Aak Mal 3.1. † **11:11** Kēn 6aano ute maakj Gaar Raa se, Isa. Taa naaŋ se 6o Matiye taad oo jee kēn maakj Gaar Raa ki se naade cir Jan-Batist kēn 6aadō naan Isa ki gen daapm doobiña.  
‡ **11:18** Maakj taa naaŋ \*Israëlge tu se jeege tæd tæt ute teen eyo num ute koojn bin sum.

Raa se j'aak k'jeelin naan met ki se ute nakgen jikilimge teda, taa naade se took aalga maakde do Raa ki.»

*Jee maakŋ gęgęrge tun kęn baate tookŋ kaal  
maakde do Isa ki  
(Lk 10.13-16)*

<sup>20</sup> Gətn se Isa mooy jeegen maakŋ gęgęrge tun ese dəna taa naade baate 'tərl kingde, ey num gətn ese se bo, gətn naan tədno nakŋ-kəəbinge dəna. <sup>21</sup> Naan deekden ɔɔ: «Utu asen kəən aak eyo naasen jee maakŋ gęgęr kən Kərəzin ki! Utu asen kəən aak eyo naasen jee maakŋ gęgęr kən Betsaida ki! Taa nakŋ-kəəbgen təd gətse ki se jaay 'tədoga təd maakŋ gęgęrge tun Tir ki ute kən Sidəŋ ki num, kaadn do dəkin naade tərloga maakde do Raa ki, naade tuusn kāl kəl doa ɔɔ bəəy burku dodege tu ɔɔ kən kusiñdege. <sup>22</sup> 'Booyki, m'asen taada: bii kən Raa utu 'kəjŋ bəər do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kəən cir kən aano do jeege tun Tir ki ute kən Sidəŋ ki se daala. <sup>23</sup> ɔɔ naase, jee maakŋ gęgęr kən Kaparnayum ki, gen naase ki num, ɔɔki nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la? Gətə! Naase se utu aki kooy 'baa gətn jee ooyga kooy tusn ro ki se. Taa nakŋ-kəəbgen tədō gəti ki se jaay bo tədoga təd Sədəm ki num, kaadn naane gęgęr Sədəm se bərse kic tədən utu\*. <sup>24</sup> Taa naan se bo, 'booyki m'asen taada: bii kəjŋ bəər ki se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'cir nakŋ kən utu kaan do jeege tun taa naan Sədəm ki se.»

---

§ **11:19** Jeel-taar gən Raa se: naan əlo Gooniŋ do duni ki. \* **11:23**  
Aak Jən 13.

*Isa təəm Raa  
(Lk 10.21-22; 1Kɔr 1.26-29)*

**25** Kaad kən se Isa deek ɔɔ: «Bua, naai 6o Mel maakŋ raa ute gen do naanja, maam m'təəmi taa nakgen se naai ɔyinka koyɔ jee jeel-taarge tu ute jee metekge tu, ɔɔ bərse naai 'taadga metiŋa gaan seemge tu. **26** Deere, Bua, kese 6o nakŋ jigan kən naai maaki 'jen ro ki.

**27** «Nakge paac se Bubum ɛdumsiŋga kaam jima. Ey num Goono se nam tap 6o jeelinŋ eyo; kən jeelinŋ se Raa Bubu kalin ki sum. ɔɔ Raa Bubu se kic ey num, nam tap 6o jeelinŋ eyo num kən jeelinŋ se, Gooniŋ kalin ki sum ɔɔ Gooniŋ se 6o baado taad Raa Bubu se jeege tu taa aŋ jeele.

**28** «'Baakiro gətum ki, naasen paacŋ kən ɔɔrkiga kəərɔ ɔɔ daamse deerse se ɔɔ maam m'asen kədn gətn təəl maaka. **29** Uunki daamum se dose ki ɔɔ 'booy uunki taaruma. Taa maam se m'ɔɔp rom baata ɔɔ m'dalul. Ute maam se, naase aki kəŋ gətn təəl maakse. **30** Deere, taarum m'ɔɔ aki kuun se lε, naan ɔɔŋ eyo, ɔɔ daamum m'ɔɔ aki kuun se kic lε, naanŋ ceeŋpε.»

## 12

*Isa se naan 6o Mel \*bii sebit  
(Mk 2.23-28, 3.1-6; Lk 6.1-11)*

**1** Kaad kən se Isa deel maakŋ gətn gəm ki bii sebit\* ki ute jee metiŋ ki. Kən naade deel deel se, jee metiŋ ki jaay, 6o təəldə se baag tərečn̩ do gəmge ɔɔ əsa. **2** Kən \*Parizige jaay aak nakŋ ese se, naade deek Isa ki ɔɔ: «Aaka, jee meti ki se təd nakŋ kən

---

\* **12:1** Bii sebit se bii kən Yaudge lee jamakŋ ro ki.

j'und te kulu gen ted eyo bii sebit ki!» <sup>3</sup> Isa terlden ɔɔ: «Naase 'dooyin̄ki te ey la, nakŋ kən \*Daud ted ute jeen̄ge kaad kən naade bo tɔolde se? <sup>4</sup> Gətn se Daud ɛndo maakŋ \*kɔrɔr magal gen \*Raa ki ɔɔ tɔs mappan j'ed̄inḡa kəd \*serke Raa ki, əsə ɔɔ ed̄ jeen̄ge tun metin̄ ki kici. Ey num mappan se naade kɔŋ kɔs eyo; kən 'kɔs se, \*jee tedn serke Raage tu kälde ki sum. <sup>5</sup> Lɔbu naase 'dooyin̄ki te ey la, maakŋ \*Ko Taar kən Raa ɛdo Musa ki se, bii sebit ki se jee ted̄ serke Raage tu kən ted naaba maakŋ kɔrɔr magal gen Raa ki kic bo uum aal te bii sebit se naan̄ ki eyo. <sup>6</sup> 'Booyki m'asen taada: nam utu gətn ara se, magal cir \*Bee Raa se daala. <sup>7</sup> Taar kən taad ɔɔ: *Maam se m'je amki tɔjŋ serke eyo, num m'je se naase aki 'kεeŋŋ bo do naapge tu*<sup>†</sup> ɔɔ kən taar se jaay 'booy ɔkkiga metin̄ num, jee se, naase adeki tɔkŋ mindde eyo, taa naade se tuj te dim eyo. <sup>8</sup> Taa \*Goon Deba se le, naan̄ bo Mel gen bii sebit.»

### *Isa ɛd̄ lapi gaab kən jin̄ ooyga kooyo*

<sup>9</sup> Isa iin̄ ɔŋ gətn se ɔɔ baa ɛnd maakŋ \*bee kən Yaudge lee tusn maak ki. <sup>10</sup> Gətn ese, naan̄ ɔŋ gaaba kalan̄ jin̄ ooyga kooyo. Taa \*Parizige je doobm an kɔkŋ mind Isa se, tɔnd metin̄ ɔɔ: «Doobm naajege tu se, \*bii sebit ki nam ɔk doobo kən kədn lapia debm kɔɔŋ ki la?» <sup>11</sup> Isa terlden ɔɔ: «Maakse ki se nam ɔk baata kalan̄ sum, ɔɔ baatin̄ se jaay ooc maakŋ gəo ki bii sebit ki num, an̄ baa kɔɔdin̄ ey ne? <sup>12</sup> 'Booyki, debkilimi se naan̄ ɔŋ cir baata! Bin num bii sebit ki se, jeege ɔk doobo gen tedn bee jeege tu.» <sup>13</sup> Gətn se Isa deek gaab kən se ɔɔ: «'Seej

---

† 12:7 Aak Oz 6.6.

jii!» Gøtn se naan̄ seej jiñā ॥ gøtn ese sum 6o jiñ se  
ɔñ lapia aan gøø naapiñ se.

<sup>14</sup> Gøtn se Parizige teeco naatn maakñ bee kēn  
Yaudge lee tusn maak ki se, 6aa tus døøk taarde gen  
je doobm an 'kutn Isa.

*Isa se naan̄ 6o debm tødn naabm kēn Raa bœer  
m'øødño*

<sup>15</sup> Kēn Isa jaay booy ॥ naade døøkga taarde gen  
tøølin̄ se, naan̄ iin̄ ɔñ gøtn ese se ॥ jeege dëna øk  
metiñā ॥ naan̄ ed lapi jee køønge tu paac. <sup>16</sup> Num  
naan̄ aacden kaama ॥ j'øñte taadn jeege tu an̄  
jeele. <sup>17</sup> Bin 6o taar kēn debm taadñtaar teeco taar  
Raa ki ron̄ Ezayi taadno do døkin̄ se aanga doobin̄  
ki, kēn ॥

<sup>18</sup> «Kēn ara 6o debm tødn naabum kēn maam Raa  
m'bœer m'øødño.

*Naan̄ 6o debm maak-jema ॥ tøølum jaay maam  
m'bœer m'øødño.*

*Maam m'an̄ bœy Nirlum se doñ ki ॥ doobm maam  
daan̄ ki se,  
naan̄ an̄ taadñ jikilimge tu paac.*

<sup>19</sup> Naan̄ se le mooy te nam eyo ॥ taadñ te makøñ eyo.  
*Taar naan̄ se j'an̄ booyin̄ doobge tun kaam ara kaam  
arå se eyo.*

<sup>20</sup> Mu taa baar kēn dug dug se kic 6o, naan̄ an̄ terec  
eyo.

*Çø lœmpøn poodñ 6aa 6aa kooyo se kic le, naan̄ an̄  
tæøl eyo.*

*Naan̄ tødnakge ute doobiñ se bini 'cir nakgen bœe ey  
se paac.*

<sup>21</sup> Çø jee do naan̄ ki se paac kønd doðe do naan̄ ki.‡»

‡ **12:21** Aak Eza 11.12.

*Isa ute \*Bubm sitange se taarde kalaŋ la?  
(Mk 3.20-27; Lk 11.14-23)*

<sup>22</sup> Gətn se jeege ək baano gətn Isa ki ute gaaba kalaŋ ək kəəŋ sitan əə kəəŋ sitan se tədīn gaabm se təd kaam-təəkə əə əŋ taad̄ taar eyo. Gaabm se Isa ədīn lapia, kaamiñ əəd̄ aaka əə naaŋ baag taadn̄ taara cey. <sup>23</sup> Əə gətn se jee dənge paac aak nakŋ̄ se, deel dode əə əkden taad̄ eyo, deek əə: «Gaabm ese se, teeco mətjil Gaar \*Daud ki ey la?» <sup>24</sup> Num gaŋ̄ kən \*Parizige jaay booy taar se, naade deek əə: «Gaabm se tuur sitange ro jeege tu ute təəgŋ̄ Belzebul\$, naaŋ kən Bubm sitange se.» <sup>25</sup> Gan̄ Isa jeel maak-saapde dey se deekdən əə: «Maakŋ̄ taa naaŋ gaar kən jeenge taarde ək mətn naap eyo əə baagga təd̄n̄ bəərə ute naapa se, naaŋ se utu təreče. Maakŋ̄ gəger, ey le maakŋ̄ bee kən maliŋge təd̄ taara ute naapa se kic 60, maliŋge 'kəŋ̄ kɪŋ̄ eyo. <sup>26</sup> Kən Bubm sitange jaay tuur naapiñ Bubm sitange se, kəse aan gəə naaŋ təd̄ bəərə ute ro naaŋ maliŋa əə bin se naaŋ təpgə ron̄a. Kən bin num, gaariñ se naaŋ aŋ kəkŋ̄ əə dio? <sup>27</sup> Naase əəki maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee mətse ki se, kən ədd̄en təəgŋ̄ jaay tuur sitange se, naaŋ? Bin num naade mala se 60 asen kəjñ̄ bəərə dose ki. <sup>28</sup> Kən deer num, maam se m'tuur sitange ute \*Nirl Raa, bin se 'jeelki, \*maakŋ̄ Gaar Raa se aanga gətse ki. <sup>29</sup> Kən nam jaay je kənd kəsn bee debm təəḡ se, debm se naaŋ ək dəəkinga jaay 60, kəsn beeña. <sup>30</sup> Deb̄m jaay ute maam ey se, naaŋ se debm taamooyuma əə debm jaay noogum gen̄ tusn̄ jeege ey se, debm bin se wəəkden wəək̄.

<sup>31</sup> «Taa naan se 6o 'booyki m'asen taada: \*kusiñ paacñ kēn jikilimge tēda ute naajñ kēn naade lee naaj Raa se kic 6o, Raa adesiñ kōj tōolə. Num debm jaay naaj Nirl Raa se, kusiñ naan se Raa añsiñ tōol eyo. <sup>32</sup> Anum debm jaay taad taar iñg kus ro maam \*Goon Deb ki kic 6o, Raa añ tōol kusiñina. Num gan debm jaay taad taar iñg kus ro \*Nirl Šālal ki se, Raa añ tōol kusiñin do naan ki ara ki eyo oo bii kēn kaam mōotn se ey kici.»

### *Ko kaaga ute koojinä*

<sup>33</sup> Isa deekdēn oo: «'Booyki. Kaagnj jiga se ooj koojinj kic 6o jiga, num kaagnj kēn kōoñj se, ooj koojinj kic 6o jig eyo. Taa kaaga se j'aak k'jeelinj ute koojinä. <sup>34</sup> Aakumki tu wōjgen ara! Naase lε jee bεeki eyo, num te doobm gay jaay naase aki taadñ nakñ bεe se? Taa taar kēn jikilimge lee taad paac se iiñø maakdē ki. <sup>35</sup> Debm bεe se, bεenj se iiñø maakinj ki oo taar kēn teec taarinj ki kic 6o bεe, oo debm \*kusiñ se, kusiñin se kic 6o iiñø maakinj ki oo taar kēn teec taarinj ki kic 6o iñg kusu. <sup>36</sup> 'Booyki m'asen taada: biin Raa kōjñ bōr do jeege tu se, taargen jeege taadñ rēñ rēñ paac se, Raa utu baa tōnd metdē. <sup>37</sup> Taa ute taar kēn 'teec taari ki se jaay 6o ai daapa ey lε ai kutu.»

### *Jeege je kaakñ nakñ-kōoñ* (Lk 11.24-32)

<sup>38</sup> Gan gōtn se jee jeel taadñ tōokñ metn Ko Taar Raage kandum ute \*Parizige naade deek Isa ki oo: «Debm dooy jeege, naaje k'je j'ai kaakñ naai ajen tēdñ nakñ-kōoñm kēn j'an kaakñ jeel ro ki naai se iiñø gōtn Raa ki.» <sup>39</sup> Naan̄ deekdēn oo: «Jee bōrse jig eyo oo 'tuj ərmđe naan̄ Raa ki se je kaakñ

nakŋ-kəəñ, naþo nakŋ-kəəñm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gəø kən gen debm taad̄taar teeco taar Raa ki kən k'daŋiŋ Yunus\* se sum. **40** Aan gəø Yunus təðo bii mətə maakŋ kəŋj kən magal se, \*Goon Deba se kic bo 'teðn bii mətə maakŋ naaŋ ki. **41** Bii kən jaay Raa an kəŋj bəərə do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic utu 'kəkŋ mind jeegen duni kən 6ørse. Taa naade se booy uunga taar Yunus ɔɔ tərlga maakde do Raa ki, anum 'booyki debm ara se, cir Yunus se daala. **42** Bii kən Raa an kəŋj bəərə do jeege tu se, neelgen iinŋ kaam kaam bəøyə† gətn duni ðaar ro ki se utu kəkŋ mind jeegen duni kən 6ørse se. Taa naaŋ iinŋ gətn ðəkə gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ɔɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala.»

### *Sitan ɔk tərl gətiŋ ki*

**43** Tər Isa taadden ɔɔ: «Kən sitan jaay teec ɔŋga nam se, naaŋ 6aa leedo do kəd-6aarge tu je gətn kingi, naþo naaŋ ɔŋo te eyo. **44** Kən naaŋ jaay ɔŋ te ey num, baag taadn ute maakinŋ ɔɔ: maam se m'kəkŋ m'tərl gətn kən m'iinno ro ki. Kən naaŋ jaay ɔk tərl aan se, ɔŋ bee se k'ðaapingga aak bəe aac walak ɔɔ nam maak ki se gətə. **45** Gətn se naaŋ ɔk tərl ɔɔ 6aa ɔŋo sitangen kuuy cili kən kusiŋ ciriŋ naaŋ se daala. Naade 6aadø təle end ing maakŋ gaab kən se ɔɔ king gaabm se tərl 6aa təð kusiŋ cir kən deet se daala. Deere, naaŋ se bo nakŋ kən utu kaan do jeegen do duni kən 6ørse jig ey se.»

### *Gənaa Isage ute konđe (Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)*

---

\* **12:39** Aak Yunus 3.3-5.    † **12:42** Aak 1Gar 10.1-13.

**46** Kaad k'en Isa utu taad taad jee d'enge tu b'ort sum 6o, g'otn se genaange ute koñde daar naatn je taadn te naaña. **47** [Deb kalan] baado taadiñ oo: «'Booyo! Koi ute genaaige se utu naatn oo naade se je ai kaaka.]‡ **48** Gañ Isa terl deb k'en j'elino se oo: «Koyuma ute genaamge se tap 6o naänge?» **49** Ter g'otn se, naañ uun jin tøj ro jeeñge tun metin ki oo deekden oo: «Aakki jee se 6o koyumge ute genaamge. **50** Taa debm jaay ted nakñ Bubum maakñ raa ki maakin jen ro ki se, naañ se 6o genaam gaaba, k'en mënda oo koyuma.»

## 13

*Kaal naagn taar gen debm k'ond buru\**  
(Mk 4.1-20; Lk 8.4-15)

**1** Bii k'en se sum 6o, Isa teec oñ baa oo baa ing taa baar k'en Galile ki. **2** Oo g'otn se d'aoj jeege d'ena tus ceeñ ki əlin naañ iin ook ing maakñ markab ki oo jee ute d'ende se daar do jen baar ki. **3** G'otn se naañ taaddenga taarge d'ena ute doobm kaal naagn taara deekden oo: «'Booyki, deb kalan tøs kupiña oo teec baa k'ond buru. **4** K'en naañ jaay oñd k'ond burin se, kupm metin si jen doob ki oo yeelge bøøy baado tuun oñin naatn paac. **5** Kupm metin si do naañ k'en g'otn ñ k'ona. Kupm se naar teeco yøkøða taa g'otn se, naañiñ ceepe. **6** Num gañ k'en kaada jaay baag tøngø se, naañ lawaka oo tuutu, taa g'otn se iiriñ oñ end baa te d'ok eyo. **7** Kupm metin se si maakñ ji kaag k'en ñ k'orøndø. Ji kaagn ute

‡ **12:47** Bersen ara se, maakñ Kitapge tun do d'akin se, metinge maakde ki se, g'otn. \* **13:** Taa naañ Yaudge tu se gem'e se naade oaciñ se naade sin aan g'oo k'ond buru.

kɔrɔndo se teepe ɔɔ aayin̄ taara. <sup>8</sup> Kupm metin̄ si do naan̄ kēn̄ jiga. Kupm se am tɔɔk doa ɔɔ ɔk kaama. Kengen metinge se ɔk kaama bεε bεε, kengen kuuy ɔk kaama dēna ɔɔ kengen kuuy se ɔk kaama dēn ciri.» <sup>9</sup> Gətn̄ se Isa deekden ɔɔ: «Debm jaay ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se.»

### *Gən̄ dī Isa taadden ute kaal naagn̄ taara*

<sup>10</sup> Jee metn̄ Isa ki baado ɔŋjia ɔɔ tond metin̄ ɔɔ: «Gən̄ dī jaay naai 'taad jeege tu ute doobm kaal naagn̄ taara se?» <sup>11</sup> Naan̄ tərldeñ ɔɔ: «Nakn̄ j'ɔyin̄ga kɔy maakn̄ \*Gaar Raa ki se, naase se \*Raa taadsenga naase 'jeelinkiga. Gan̄ jee kuuy se, nakn̄ se Raa ɔŋ̄ taadden te metin̄ eyo. <sup>12</sup> Taa naan̄ se debm kēn̄ ɔk se j'an̄ kɔmb do ki 'tədñ dēna, num debm kēn̄ ɔk ey se lε, kēn̄ cɔkɔn̄ naan̄ ɔk se kic 60 j'an̄ tɔsn̄ naatn̄. <sup>13</sup> Taa naan̄ se 60, maam m'taadden ute kaal naagn̄ taara se:

*taa naade aaka ɔɔ ɔŋ̄ aak ɔk eyo,  
naade booyo ɔɔ ɔŋ̄ booy ɔk taar se eyo.*

<sup>14</sup> Bin̄ 60 taar kēn̄ debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taadden do dɔkin̄ se aanga doobin̄ ki kēn̄ ɔɔ:

*Taar se naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy  
kɔk eyo*

*ɔɔ naase utu aki kaakn̄ ute kaamse, nabo aki kaakn̄  
kɔk eyo.*

<sup>15</sup> *Deere, jee se maakde mɔŋgo,  
naade tɔlga kamba bidege tu ɔɔ turumga kaamdege,  
ey num naade 'kɔŋ̄ kaaka, 'kɔŋ̄ booyo,  
ɔɔ ute maakde kic naade 'kɔŋ̄ booy kuun jaay aðe terl  
ro maam ki,  
ɔɔ kaadn̄ naane se, maam Raa m'aden kaaja.†»*

† 13:15 Aak Eza 6.9-10.

**16** Isa taad ɔɔ: «Gan̄ naase maakse raapo taa kaamsege le aak kaaka ɔɔ bisege le booy booyo! **17** 'Booyki bεε m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dēna ute jeegen tεd nakŋ ute doobin̄ se, je ɔɔ ade kaakŋ nakŋ bɔrse naase aakki se, nabo ɔŋ aakin̄ te eyo, ɔɔ je ɔɔ ade booy nakŋ bɔrse naase 'booyki se, nabo ɔŋ booyin̄ te eyo.»

*Isa taad tɔɔk mεtn kaal naagn̄ taar gεn debm kɔnd buru*

**18** «Naase 'booyki mεtn taar gεn kaal naaŋ̄ taar gεn debm kɔnd buru se. **19** Jeegen booy mεtn taar Gaar Raa jaay ɔŋ booy ɔkin̄ ey se, tec aan gɔɔ kupm kεn si jεŋ̄ doob ki se. Taar naade booyga se, \*Bubm sitange baado ɔɔddesiŋ̄ naatn̄ maakde ki. **20** Num jee mεtinge se tec aan gɔɔ kupm si do naaŋ̄ kεn maakin̄ ɔk ko se; naade se kεn booyga taar Raa se, naar ɔkin̄ maakde ki ute maak-raapo. **21** Nabo naade se ɔŋ ɔŋ̄ taar Raa ɔl iiri maakde ki eyo, taa naade ɔŋ ɔŋ̄ te maakde kaam kalaŋ̄ eyo. Kεn dubar ɔŋ̄denga ey le k'baagdenga dabar gεn taar Raa sum 60, naade naar rεsn ute kaal maakden do Raa ki se naatn̄. **22** Kupm si maakŋ̄ ji kaag ki se tec aan gɔɔ jeegen booy taar Raa, nabo uun nirlde do nakge tun do duni ki ute je maala. Nakgen se 60, baado maakŋ̄ saapde ki ɔɔ gaasin̄ taar Raa se ɔŋ̄ tεd naaba maakde ki eyo. **23** Kupm si do naaŋ̄ kεn jiga se tec jeegen booy taar Raa ɔɔ took aal maakde do ki. ɔɔ taar Raa se ɔlde naade tεdn̄ nakgen bεε bεε. Jee mεtinge se tec aan gɔɔ gem kεn ɔk kaama bεε bεε, kengen mεtinge tec aan gɔɔ gem kεn ɔk kaama dēna ɔɔ kengen kuuy se tec aan gɔɔ gem kεn ɔk kaama dēn cir se.»

*Isa aal naagn̄ taara ro dəreñgel‡ ki*

<sup>24</sup>Ter Isa taadden ute kaal naagn̄ taar kuuy daala  
 ॥: «\*Maakñ Gaar Raa se tec aan ḡo gaabm t̄s  
 kupm jiga ॥ baa k̄aocñ maakñ-ḡotin̄ ki se. <sup>25</sup> Num  
 kaađ k̄en jeege tood tood bi noor se, debm w̄aayin̄  
 baado ॥oc d̄ereñgeli maakñ teen̄ k̄en naan̄ ॥ocin̄ se  
 ॥ naan̄ teec baa. <sup>26</sup> Ken teen̄ jaay baa teepe ॥  
 t̄k do se, ḡotn se d̄ereñgeli kic baa t̄k kici. <sup>27</sup> Ḡotn  
 se jee t̄dn̄ naabge se baado ॥j melde ॥ deekin̄  
 ॥: ‹Melje, naai ॥oco kupm jiga bo maakñ-ḡoti ki  
 ey la? Num d̄ereñgel maak ki se tap bo iino gay?›  
<sup>28</sup> Naan̄ terlden ॥: ‹Kese debm w̄aayø bo t̄din̄ naan̄  
 se.› Jee t̄dn̄ naabge se t̄nd metn melde ॥: ‹Je  
 d̄ereñgeli se j'aden baa t̄ođn si naatn la?› <sup>29</sup> Melde  
 deekđen ॥: ‹D̄ereñgeli se ॥nte 't̄ođđeki, ey num  
 s̄om aki t̄ođn teengen maak ki se, cere. <sup>30</sup> ॥đđeki  
 naade teepm kalañ bini kaan kaadn k̄oj ki, ॥ k̄en  
 kaadn k̄oj aanga jaay bo maam m'taadn jee k̄ojge  
 tu m'॥: Deet deet se d̄ereñgeli se 'd̄oak 'tusđeki  
 kaam kalañ taa adeki t̄ođn poodo. ॥ teene se le ॥j  
 'tusđeki kaam kalañ 'baadø 't̄nd ॥mbink̄ maakñ  
 gjijum ki.›»

*Isa aal naagn̄ taar ute kaam nakñ k'danjiñ mutard*

*(Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)*

<sup>31</sup> Ter Isa taadden ute kaal naagn̄ taara kuuy  
 daala ॥: «\*Maakñ Gaar Raa se tec aan ḡo kaam  
 nakñ k'danjiñ mutard, k̄en gaaba kalañ uun ॥cinc  
 maakñ-ḡotin̄ ki. <sup>32</sup> Kaam nakñ k'danjiñ mutard se,  
 naan̄ baat cir kaam nakgen do naan̄ ki se paac.  
 Num k̄en j'॥cincga teecga se, naan̄ teepe t̄d magal

---

‡ 13:23 D̄ereñgeli se jee metinge danjiñ biziri.

cir nakgen teec maakŋ̥ ɓar ki se paac bini yeelgen  
kic ɓo ɓaadø uj kujdege teletinge tu.»

*Isa aal naagŋ̥ taara ute ərəmə*

<sup>33</sup> Ter Isa taadden ute kaal naagŋ̥ taar kuuy daala  
oo: «\*Maakŋ̥ Gaar Raa se tec aan gøø ərəm kен  
menda jaay tøsga rujŋ̥ gemę dooc gørn magala oo  
ken naan̥ jaay deepinga oo əmbingga maak ki num,  
iinŋ̥ paac se.»

*Taa dī jaay Isa taadden ute kaal naagŋ̥ taara*

<sup>34</sup> Taargen paac se Isa dooy jee dønge ute kaal  
naagŋ̥ taara. Ɗø dim jaay naan̥ dooyden ute kaal  
naagŋ̥ taar ey se, gøtø. <sup>35</sup> Bin ɓo taar kен debm  
taadtaar teeco taar Raa ki taado do døkiŋ̥ se aanga  
doobin̥ ki, kен oo:

*Maam m'utu m'aden taadn̥ ute kaal naagŋ̥ taara,  
do nakge tun ko k'køyiňa do døkiŋ̥ kaad kен Raa utu  
aalo kaal do naanja se. §*

*Isa taad tøk metn̥ taar kaal naagŋ̥ taar ro  
døreŋgel ki*

<sup>36</sup> Gan̥ gøtn se Isa iin̥ ən̥ jee dønge oo ək terl ɓaa  
beene. Jee metin̥ ki ɓaadø ən̥iňa tønd metin̥ oo:  
«'Taad tøkjen tu metn̥ taar kaal naagŋ̥ taar ro  
døreŋgel kен maakŋ̥-gøt ki se?» <sup>37</sup> Isa deekden oo:  
«Debm ɔɔc kupm jiga se, kese maam \*Goon Deba.  
<sup>38</sup> Maakŋ̥-gøt se le do naanja oo kupm jiga se le, kese  
jeegen gen̥ \*maakŋ̥ Gaar Raa, døreŋgele se le taadn̥  
ute jee \*Bubm sitange. <sup>39</sup> Debm wøøy ɔɔco døreŋgele  
se, kese Bubm sitange\*, kojo se le taadte ɓiin dunia  
an naanja, oo jee køjge se le \*kødn̥ Raage. <sup>40</sup> Aan

---

§ **13:35** Aak KKR 78.2.    \* **13:39** Ara se ɓo Bubm sitange roŋ̥ Iblis  
kici.

gəo dəreŋgəle se k'tusin jaay k'təocin poodn se, biin dunia nañ se kic bo utu tədn bin kici. **41** Bin bo maam Goon Deba m'ade m'kəl kədumge əə jeegen jaay əl jeege əñ doobm Raa, əə əlde təd \*kusina se, kədn Raage aden tuur naatn maakŋ gaariñ ki. **42** Kədn Raage aden təsn kəmb maakŋ baal pood ki, əə gətn se bo gətn naade təoyə əə taan naanjdege. **43** Anum jeegen jaay təd naka ute doobiñ naan Raa ki se, naade se wəor aan gəo kaada maakŋ gaar Bubde ki. Debm ək bi booyo num booy ək taar se jiga!»

### *Isa aal naagŋ taara ro kərbət ki ute meede*

**44** «\*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gəo kərbətn k'l'ɔyin maakŋ-gət ki əə deba 6aado rek əŋjina əə naan ɔyin gətiñ ki əə iin baa. Ute maak-raapm naan ək se, naan baa dugŋ ute nakŋ naan ək se paac, əə ək tərl 6aado dug maakŋ-gətn ese se.

**45** «Tər maakŋ Gaar Raa se tec aan gəo debm tədn suukŋ kən je meedgen zode əəñ. **46** Kən naan je əŋ meedn zon əəñ se, naan ək tərl baa dugno ute nakŋ naan ək se paac, əə 6aado dug meedn ese se.»

### *Isa aal naagŋ taara ute gənde*

**47** «Tər \*maakŋ Gaar Raa se tec aan gəo gənd j'undin maakŋ baar ki əə təso napar kəŋjge dəna.

**48** Kən gənde jaay təso kəŋjge dooc se, naade iik teecsin taar ki, ing naan ki, bəer kəngen jiga jiga əmb maakŋ ees ki əə kəngen naapak ey se naade sin naatn. **49** Bin bo biin dunia an nañ se tecn bini. \*Kədn Raage utu baa nign jeege kaam dio: jee \*kusinge gen dode əə jee təd nakŋ ute doobiñ se tədn gen dode kici. **50** Jee kusinge se kədn Raage

aden si maakñ baal poodki ɔɔ gøtn se 6o, gøtn naade tøyo ɔɔ taañ naanjdege.»

<sup>51</sup> Isa tønd metn jee metin ki ɔɔ: «Taar se, naase 'booy ɔkkiga la?» Naade terlin ɔɔ: «Yee, k'booy j'økga.» <sup>52</sup> Isa deekden ɔɔ: «Debm jeel taadn tøøknj metn Ko Taar Raa jaay k'dooyinga ute nakgen gen maakñ Gaar Raa se, naan se tec aan gøø mel bee ken ɔød taa kørbotin num ɔñ nakgen kiji maak ki ɔɔ kengen do døkin ſe kici.»

*Jee Nazaret ki baate tookñ kaal maakde do Isa ki  
(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)*

<sup>53</sup> Ken Isa jaay dooy jee metin ki ute kaal naagnj taarge aas se, naan iin ɔñ gøtn se. <sup>54</sup> Gøtn se naan iin baa maakñ naanjin kit<sup>†</sup> ɔɔ ken naan aan se, baag dooy jeege maakñ bee ken Yaudge lee tus maak ki. ɔɔ ken jee se jaay booy taar ken naan dooyde se, tap 6o ɔkden taad eyo deek ɔɔ: «Jeel-taara ute nakñ-kaøbgen naan ted se tap 6o, ɔñjño gayo? <sup>55</sup> Naan 6o goon debm tirdn lee cøøc daap nakge se ey la? Kon ron Mari ey la? Gønaange 6o Jak, Yusup, Simon ɔɔ Jud se ey la? <sup>56</sup> Gønaangen mendge 6o utu ting ute naajege ara ki ey la? Anum tap 6o tøøgnj se paac naan ɔñjño gayo?» <sup>57</sup> Kese 6o nakñ ken tedden naade ɔñ aal maakde doen ki ey se. Gøtn se Isa deekden ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se jeege paac aalin maak ki; anum jee maakñ naanjin ki ute jee maakñ beeñ ki se 6o aalin maak ki eyo.» <sup>58</sup> Taa naan se 6o, gøtn se, Isa ɔñ ted te nakñ-kaøbge den eyo taa naade baate tookñ kaal maakde doen ki.

---

† **13:54** Maakñ naanjin ki se ron Nazaret, gøtn ken naan teepmno maak ki.

# 14

*Kooy Jan-Batist  
(Mk 6.14-29; Lk 9.7,9)*

<sup>1</sup> Kaad kēn se, Gaar \*Erōd Antipas naaŋ ɓo magal taa naaŋ Galile se, booy jeege ɔɔs kɔɔs maan Isa. <sup>2</sup> Naan̄ deek jee tədn̄ naabinge tu ɔɔ: «Kese Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu! Taa naaŋ se ɓo \*Raa ɛdīngā tɔɔgō gen̄ tədn̄ nakŋ̄-kɔɔbge se.»

<sup>3</sup> 'Jeelki do dəkiṇ̄ se, Erōd əl k'j'ɔk k'dəəko Jan ute zinziri ɔɔ əl k'baa k'j'ɔlin̄ maakŋ̄ dangay ki, taa Erōdiad mənd genaaŋ Pilip kēn naaŋ əkiṇ̄ menda se. <sup>4</sup> Taa Jan taadinga taad ɔɔ genaaai utu te kaamin̄ se, naai ɔk doobm jaay an kɔkŋ̄ məndiṇ̄ eyo. <sup>5</sup> Erōd se je tɔɔl Jan, nabo beer jee dənge tu taa jee dənge se, Jan se naade aakin̄ aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. <sup>6</sup> Bii kalaŋ gaar Erōd təd təd maak-raapm gen̄ bii koojin̄ se, goon Erōdiad menda se daam naan jeege tun k'daŋdeno baado gɔtn̄ tədn̄ maak-raap ki se ɔɔ daamiṇ̄ se tɔɔl Gaar Erōd ki. <sup>7</sup> Gɔtn̄ se Gaar Erōd naam taariṇ̄ naan jeege tu ɔɔ deekiṇ̄ ɔɔ: «Nakŋ̄ paacŋ̄ naai tɔndga məta ro ki ɓo, maam m'ai keda.» <sup>8</sup> Kon̄ əlin̄ metin̄ ɔɔ baa deekiṇ̄ ɔɔ: «'Gaan̄ ɛdūmo maakŋ̄ supura ki ara, do Jan-Batist.» <sup>9</sup> Do taar kēn se gaarge maakiṇ̄ tuju, nabo naan̄ l̄ naamga naam taariṇ̄ naan jeege tu se, naaŋ took əl k'gaaŋo do Jan j'ed̄ goon mənd ki se. <sup>10</sup> Gɔtn̄ se naaŋ əl deba baa maakŋ̄ dangay ki baa gaaŋo do Jan. <sup>11</sup> Do Jan se k'gaaŋ k'j'aaliṇ̄ maakŋ̄ supura ki, j'ed̄iṇ̄ goon mənd ki se, ɔɔ goon mənd se uun baa ɛd̄iṇ̄ kon̄ ki. <sup>12</sup> Jee metn̄ Jan ki baado uun baa duubiṇ̄a, jaay ɓo baa taad metn̄ taar nakŋ̄ deel se Isa ki.

*Isa ed kəsə gaabge tu dupu-mii  
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

<sup>13</sup> Kən Isa jaay booy naan̄ se, naan̄ iin̄ ook maakŋ markab ki ɔɔ gaan̄ baa do kəd̄-baar ki kalin̄ ki. Kən jee dənge jaay booy labar se, naade teeco maakŋ gəgerge tun cees ki cees ki ɔɔ uun̄ jəna aal te taa baar. <sup>14</sup> Kən Isa aan jaay bəəyo maakŋ markab ki se, naan̄ aak jee dənge se, naan̄ εεjden dode ki ɔɔ jee kəoŋdege se naan̄ εddən lapia. <sup>15</sup> Aan təger se jee mətn̄ Isa ki baadō əŋjina ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Bəre, kaada se baaga, gət̄ se kic l̄ daaniŋ kəd̄-baara dək ute bea. Jee dənge se əŋde wəəkŋ baa maakŋ naanje tun cees ki cees ki baa dugŋ nakŋ kəsə.» <sup>16</sup> Gaŋ Isa terldən̄ ɔɔ: «Jee se baa eyo, naase mala bo εddəki kəsə.» <sup>17</sup> Gətn̄ se naade terlin̄ ɔɔ: «Naaje se j'ok bo mappa mii ɔɔ kənjge di sum.» <sup>18</sup> Isa deekdən̄ ɔɔ: «'Baandekiro naanum ki ara ki.» <sup>19</sup> Ter̄ Isa deek jee dənge tu se ɔɔ j'in̄g naan̄ ki do mu ki ɔɔ gətn̄ se, naan̄ təs mappan mii ute kənjgen̄ di se jin̄ ki, uun̄ kaaminiŋ raan̄, təəm Raa, dup mappa ɔɔ εdiŋ jeege tun mətiŋ ki ɔɔ jee mətiŋ ki nigin̄ jee dənge tu. <sup>20</sup> Naade paac ɔs dəren̄ te maraadde ɔɔ togŋ ɔəp se k'tuuniŋ se dooc gərn̄ə sik-kaar-dio. <sup>21</sup> Jeegen̄ ɔs paac se gaabge kalde ki sum bo baa baa nakŋ dupu-mii. Məndge ute gaange se maak ki eyo.

*Isa lee do maane ki  
(Mk 6.45-56; Jn 6.15-21)*

<sup>22</sup> Naaŋ kən se, Isa naar deek jeege tun mətiŋ ki ɔɔ k'l'ook maakŋ markab ki, k'gaan̄ k'deel k'baa naan̄ ki jen̄ baar kən kaam naane kər naan̄ utu wəək wəək jeege bərt se. <sup>23</sup> Kən naan̄ jaay wəək jee dənge aas sum se, naan̄ iin̄ baa ook do kəs ki

kalin ki gen keem Raa. Ken kaada ooc sum se, Isa oop kalin ki sum. <sup>24</sup> Markabm jee Isage maak ki se baaga daan maan ki dökə oo ken kuulu jaay ol deeb doðe ki se, uuno maane undin ro markaba ki se das das. <sup>25</sup> Ken gøtø eøpga baata aki kiip se, Isa baa kɔŋ jeenqe se, leedo do maane ki. <sup>26</sup> Ken jee metin ki jaay aakin naan leedo do maane ki se, naade nirlde teece deek oo: «Kese nirl nam!» Ken naade jaay beere økden sum se, gøtn se naade baag tøødn tøøyo. <sup>27</sup> Gañ Isa naar taadden oo: «Økki maakse tøøgo. Ønte 'beerki, kese maama!» <sup>28</sup> Gøtn se Pier terlin oo: «Møluma, ken deer naai num, ønum m'lee do maane ki m'ai baa køŋo.» <sup>29</sup> Isa deekiñ oo: «'Baado.» Pier iñ bøøyo maakñ markab ki oo lee do maane ki sak Isa. <sup>30</sup> Gañ ken naan jaay aak kuulu ol døna oo ken beere baa økin sum se, naan baag bøøy maan. Gøtn se naan øad øoy oo: «Møluma 'naakuma!» <sup>31</sup> Gañ Isa naar ol jin økiña deekiñ oo: «Gen di maaki naaja? Ken bin num naai aal te maaki paac dom ki eyo.» <sup>32</sup> Gøtn se naade di paac ook maakñ markab ki oo kuulu daara. <sup>33</sup> Jeegen paacñ maakñ markab ki se erg naaniñ ki oo deekiñ oo: «Deere, naai se 'Goon Raa!»

### *Isa eð lapi jee køønge tun taa naan Genezaret ki*

<sup>34</sup> Ken Isa ute jee metin ki gaan baar jaay aan taa naan Genezaret ki se, naade baa daar jen ki. <sup>35</sup> Jee gøtn se baa aak jeel Isa, oo taa naan ken se paac, naade taad labarin jeege tu oo jeege baano ute jee køønge paac gøtn Isa ki. <sup>36</sup> Gøtn se naade eem noø metn Isa ki oo n'ønde naade kutn taa kalin sum. Øo jeegen paacñ ut taa kalin se øŋ lapia.

# 15

*Isa taad te nakŋ bubgen do dəkina  
(Mk 7.1-23)*

<sup>1</sup>\*Parizige m̄etinge ute jee jeel taad t̄oakŋ metn Ko Taar Raagen m̄etinge iin̄o Jeruzalem ki baado ɔŋ Isa ɔɔ deekin̄ ɔɔ: <sup>2</sup> «Gen di jaay jee meti ki baate tookŋ gen t̄edn nakŋ bubjegen do dəkin̄ se? Taa naade tug te jidege aan ḡoo gen bubgen do dəkin̄ ey sum bo ɔso.» <sup>3</sup> Isa terlden ɔɔ: «Nakŋ k̄en \*Raa taad ɔɔ gen t̄eda tap bo, naase ɔŋjink̄ki ɔɔ 't̄edki nakŋ bubsege bo cir se, gen di? <sup>4</sup> Ey num Raa se taadga taada ɔɔ: 'Sook koi ki te bubiŋ ki\* ɔɔ Debm jaay naam kon te bubi se j'an̄ t̄aələ.† <sup>5</sup> Num gan̄ naase se, 'taadki ɔɔki: ‹Debm jaay deek kon̄ ki ey l̄e bubiŋ ki ɔɔ: nakŋ maam m'ai k̄ed jaay ai noog se, maam m'ed̄inga \*serke Raa ki.› <sup>6</sup> Naase ɔɔki debm bin se k̄on̄ sookŋ kon̄ ki te bubiŋ ki eyo. Bin bo naase 'ressŋki ute doobm taar Raa ɔɔ 't̄edki nakŋ bubsege bo ciri. <sup>7</sup> Naase maa jee maakse dio! Ezayi debm taadtaar teeco taar Raa ki se taadga taadtaar se ro naase ki ɔɔ:

<sup>8</sup> *Jeegen ese se t̄əmum ute taarde sum, ey num maakde se dom ki eyo.*

<sup>9</sup> «*Ken naade baadoga kerŋŋ naanum ki gen keemum kic bo, cer sum, taa nakŋ k̄en naade lee dooy jeuge se l̄e, dooyde ute nakŋ k̄en jikilimge lee t̄ed se sum.‡*»

<sup>10</sup> Ḡotn se Isa dano jee d̄enge ɔɔ deekden ɔɔ: «Udki bia ɔɔ 'booyki b̄ee! <sup>11</sup> Ken tuj debkilimi naan Raa ki se, nakŋ k̄en naan̄ ɔs jaay booy maakin̄ ki se eyo,

---

\* **15:4** Aak Ekz 20.12 ɔɔ Dt 5.16.    † **15:4** Aak Ekz 21.17.    ‡ **15:9** Aak Eza 29.13.

num gañ nakŋ kẽn naan̄ saapiñā ɔɔ teec jig eyo taarin̄ ki se 6o, tuiñā.» <sup>12</sup> Gañ ḡotn se jee m̄etn Isa ki baado əñjña ɔɔ t̄ond m̄etn̄ ɔɔ: «Naai 'jeele ute taar naai 'taad se, Parizige maakde tujga daamo?» <sup>13</sup> Isa terlden ɔɔ: «Kaaggen paacñ Bubum maakŋ raa ki 6o duubden ey se, j'utu j'aden t̄oødn̄ naatn̄. <sup>14</sup> Óndekei naade se jee kaam-t̄oøkge ɔɔ t̄oød jee kaam-t̄oøkge. Kẽn debm kaam-t̄oøk̄ jaay t̄oød naapiñ se, naaden di paac se 'si maakŋ ḡoø ki!»

<sup>15</sup> Ḡotn se Pier t̄ond m̄etn Isa ɔɔ: «'Taad t̄oøkjen tu m̄etn kaal naagn̄ taar se.» <sup>16</sup> Isa terlden ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy əkki m̄etn̄ ey ne? <sup>17</sup> Naase 'jeelki ey la nakŋ kẽn debkilimi ɔɔ paac jaay b̄oøy baa maakin̄ ki se, t̄edga num, naan̄ baa naamin̄ ci naagn̄ boog ki naatn̄. <sup>18</sup> Num gañ nakŋ iiñ̄ saapiñ ki jaay teecga taarin̄ ki se 6o, kẽn tuj debkilimi naan Raa ki. <sup>19</sup> Saapgen jig ey paac se iiñ̄ maak ki. Kese 6o kẽn əl jeege t̄oøl jeege, lee ees naapa r̄en̄ r̄en̄, lee ees mend jeege ɔɔ gaabm jeege, 6oogo, taad taargen met ki eyo ro jeege tu ɔɔ naaj jeege. <sup>20</sup> Kese 6o nakŋ kẽn tuj debkilimi naan Raa ki. Ey num kẽn baa baa k̄os̄a jaay tug te ji ey kic num, an̄ k̄on̄ tujn̄ naan Raa ki eyo.»

*Mend se mend Yaud eyo ɔɔ aal maakin̄ do Isa ki  
(Mk 7.24-30)*

<sup>21</sup> Isa iiñ̄ əñ ḡotn se, ɔɔ baa taa naan̄ kẽn Tir ute gen Sidəñ ki. <sup>22</sup> Ḡotn se m̄enda kalañ mend \*Kanan ing taa naan̄ kẽn se baado əñ Isa ɔɔ baag t̄oøy m̄etn̄ ki ɔɔ: «Eejum dom ki Meluma \*Goon Daud! Goonum m̄enda se ək k̄oø sitan ɔɔ sitan se dabarin̄ d̄ena.» <sup>23</sup> Gañ Isa terlin̄ taar eyo. Jee

---

§ **15:13** Ara 6o Isa taad taa Parizige.

metin̄ ki iiko cεεn̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Men̄d se 'tuurin̄ naatn̄, taa naan̄ le tɔɔy ɔŋ̄ eyo ɔɔ ək metjege tak kaam mɔɔtn̄.» <sup>24</sup> Isa terlden ɔɔ: «Maam se, Raa əlumo taa gaan \*Israəlge iingga kiig aan gɔɔ gaan baatge se.» <sup>25</sup> Gan̄ menda se baado erg naaniñ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Meluma, 'naakuma!» <sup>26</sup> Isa terlin̄ ɔɔ: «Met ki eyo kən gaange əs dəreŋ te ey sum 60 k'təsn̄ kədn̄ kəsn̄ se gaan besge tu.» <sup>27</sup> Menda terlin̄ ɔɔ: «Meluma, taari met ki, nabo gaan besge kic 60 əs kɔsgen si metn tabil məldege tu.» <sup>28</sup> Gan̄ Isa terlin̄ ɔɔ: «Men̄da, naai se aalga maaki paac dom ki! ɔŋ̄ Raa ai kədn̄ nak̄ maaki jea.» ɔɔ kaad kən se sum 60 gooniñ se ɔŋ̄ lapia.

*Isa εd lapi jee kən̄ge tu dəna  
(Mk 7.31-37)*

<sup>29</sup> Isa iin̄ gɔtn̄ se ɔɔ baa taa baar kən k'danjin̄ Galile. ɔɔ gɔtn̄ se naan̄ ook baa ing do kəs ki. <sup>30</sup> Dəəl jeege dəna baado ɔŋ̄na. Naade baado ute jee cəkədge, jee kaam-təəkge, jee dukurge, jee ɔŋ̄ taad taar eyo ute jee kən̄degen kuuy kic dəna. Naade baandeno naan Isa ki ɔɔ naan̄ εddən lapia. <sup>31</sup> Gɔtn̄ se dəəl jeege se jaay aak nak̄ se, paac 60 əkden taad eyo, kən naade jaay aak jee ɔŋ̄ taad taar eyo baag taada, ɔɔ jee dukurge ɔŋ̄ lapia, jee cəkədge baaga lee talam talam ɔɔ jee kaam-təəkge baaga kaaka. Gɔtn̄ se naade \*nook Raa gen \*Israəl.

*Isa εd kəsə gaabge tun dupu-səə  
(Mk 8.1-10; Mt 14.25-31)*

<sup>32</sup> Isa dan̄o jee metin̄ ki ɔɔ deekden ɔɔ: «Jee se maam m'aakde ɔɔ m'eejədenga dode ki, taa naade tədga bii mətə ute maama ɔɔ d̄im kəsde gɔtoga. Maam m'adə kən̄ naade baa te bode se eyo, ey num

naade baa baatn doob ki.» <sup>33</sup> Jee metin ki deekin օ: «Do kəd-baar kən ara j'akiro kən mappa gay jaay j'aki kədn jeege tun dən se kəsn dəreñ se?» <sup>34</sup> Isa tənd metde օ: «Naase օkki mappa kando?» Naade terlin օ: «J'ək cili ute kənjge səem səem kandum.» <sup>35</sup> Gətn se Isa deek jee dənge tu օ j'ing naan ki. <sup>36</sup> Naan təs mappan cili se ute kənjge se jin ki, təom Raa, dup ədin jeege tun metin ki օ jee metin ki nigin jee dənge tu. <sup>37</sup> ɔ gətn se jeege paac se ɔs dəreñ ute maraadde. ɔ jee metin ki se təs togj ɔp se, dooc gərnə cili. <sup>38</sup> Jeegen ɔs paac se gaabge kalin ki dupu-səo օ mendge ute gaange maak ki eyo. <sup>39</sup> Kən Isa jaay əl jee dənge baa sum se, naan ook maakj markab ki օ əmb gaan̄ baar baa taa naan̄ Magadan\* ki.

## 16

*\*Parizige ute \*Sadusege tənd metn nakj-kəəbm ade kiin maakj Raa ki  
(Mk 8.11-21; Mt 12.38-42)*

<sup>1</sup> Parizige ute Sadusege baado əŋ Isa. Naade je an̄ goom kək se tənd metin օ: «Naaje k'je ajen tədn nakj-kəəbm kən j'an kaakj jeel ro ki, kən iino maakj \*Raa ki.» <sup>2</sup> Naan̄ tərləden օ: «Kən aanga təger kaada aki kooc jaay, naase aakki maakj raa aac aan goo poodo se, naase 'taadki əəki gətə 'tədn jiga. <sup>3</sup> ɔ tanəərin jaay naase aakkiga maakj raa se aac ilim zum zum se, naase 'taadki əəki: «Jaaki se gətə tədn jig eyo.» Ute nakgen təd maakj raa ki se bo naase 'jeelki nakgen utu 'təda. Anum gən di

---

\* **15:39** Taa naan̄ Magadan se 6ərse jeege jeel gətiñ eyo lə daam, 'tədn Magdala.

jaay naase aak 'jeelki nakgen aan børse ey se? <sup>4</sup> Gee børsen jig eyo ॥ 'tuj ɔrmde naan Raa ki se. Naade je ॥ kaakŋ nakŋ-kœbœ, nabo nakŋ-kœbœm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gœ kœn gen Yunus se sum.» Gœtn se ter Isa iin̄ œndœ ॥ baa.

*Ondki kœndo ute dooy gen \*Parizige ute gen  
\*Sadusege*

<sup>5</sup> Kœn jee mœtn Isa ki jaay gaan̄ œmb baar baa jœn kœn kaam naane se, kœn naade baa baa se dirigo tœso te mapp eyo. <sup>6</sup> Gœtn se Isa deekden ॥: «Dœdki dose ॥ œndki kœnd ute œrœm\* Parizige ute gen Sadusege se!» <sup>7</sup> Gee mœtiñ ki baag taadn ute naapa ॥: «Naan̄ taad bin se taa naaje k'tœskiro te mappa eyo.» <sup>8</sup> Gañ Isa se jeelga saapde ॥ deekden ॥: «Naase aalki te maakse paac dom ki eyo, ey num gen dî jaay naase 'taadki ute naapa ॥:ki: «Naan̄ taad bin se taa naaje k'tœskiro te mapp ey se?» <sup>9</sup> Børse kic naase 'booy œkki te ey rœk la? Naase 'saapiñki tu, kœn ute mappa mii sum bo gaabge dupu-mii œso ॥ met kœpiñ se, naase 'tœskiro gœrnœ kando? <sup>10</sup> Oœ gen mappan cili jaay gaabge dupu-sœœ œso se, met kœpiñ se naase 'tœskiro gœrnœ kando? <sup>11</sup> Taar maam m'taadsen m'œœ: œndki kœnd ute œrœm Parizige ute gen Sadusege se, maam m'je m'taad te mappa eyo. Anum gen dî jaay naase 'booy œcumki ey se?» <sup>12</sup> Gœtn se jee mœtn Isa ki se baa booy œkga taar Isan taadœn se taa j'an kœnd bo ute œrœm k'tœd mappa se eyo, num j'an kœnd bo ute dooy gen Parizige ute gen Sadusegen lee dooy jeege se.

---

\* **16:6** Ara se œrœm se je taad ute dooy kœn Parizige ute Sadusege lee dooy jeege se.

*Pier taad əə Isa se naan̄ bo \*al-Masi  
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

<sup>13</sup> Kēn Isa jaay aan taa naan̄ Sezare kēn gēn Pilip ki se, naan̄ tənd mētn jee mētiñ ki əə: «Gēn jeege tu num, \*Goon Deba se tap bo naŋa?» <sup>14</sup> Naade tərlin̄ əə: «Jee mētinge əə naai Jan-Batist, jee mētinge əə naai \*Eli, kēngēn mētinge əə naai Jeremi ey le debm taad taar teeco taar Raa kēn gam.» <sup>15</sup> Isa tənd metde əə: «Gēn naase ki num, əəki maam tap bo m'naŋa?» <sup>16</sup> Simon Pier tərlin̄ əə: «Naai se al-Masi, Goon Raa zəεrε.» <sup>17</sup> Gaŋ Isa deekin̄ əə: «Simon goon Jan, naai maaki raapo taa taar naai taad se, debkilimi bo taadio mētiñ eyo, num Bubum maakŋ raa ki bo taadio taar se. <sup>18</sup> Bin num 'booyo Pier: roi Pier se je deekŋ əə dəlbə əə do dəleb kēn ese bo, maam m'kiin̄ \*eglizuma əə yoa ute təəgin̄ se kic bo aŋ kəŋ tədñ dim eyo. <sup>19</sup> Maam m'ai kēdñ lekerlegen gēn \*maakŋ Gaar Raa. Nakŋ paacŋ jaay naai 'dəəkinga do naan̄ ki se, maakŋ raa kic bo Raa dəəkinga. Əə nakŋ paacŋ jaay naai 'tuutiŋga do naan̄ ki ara ki se, maakŋ raa ki kic bo Raa aŋ tuutu.» <sup>20</sup> Gətn se jee mētiñ ki naan̄ aacdēn kaama əə taar kēn naan̄ bo al-Masi se əə j'əŋte taadñ nam ki.

*Isa taad əə naan̄ utu 'kooyo əə duru*

<sup>21</sup> Naan̄ kēn se, Isa baag taadñ jeege tun mētiñ ki tal əə: «Maam se, bəεki num m'baa Jeruzalem ki, əə magal taa 6ee Yaudge, magal jee tədñ \*serke Raage tu, ute jee jeel taadñ təəkŋ mētn Ko Taar Raage se, naade se utu am dabar dēna, am təəlo əə bii k-mətəge tu se m'ađe 'dur daan̄ yoge tu.» <sup>22</sup> Pier dan̄ 6aansiŋ cεes ki əə baagin̄ mooyo əə: «Məluma,

Raa ai baoþo! Ҫñ nakñ se 'kaan doi ki eyo! Ҫñ Raa ai baoþo!» <sup>23</sup> Num gañ Isa tær aak Pier oo ðeekin̄ ҫa: «\*Bubm sitange iik naatn cœem ki gam naane! Taa naai se 'je am gaasn naabm këñ Raa je oo m'añ ted se oo saapm naai se gen Raa eyo, kese saapm jikilimge.»

### *Isa se j'añ daan j'oo ði*

<sup>24</sup> Ter Isa ðeek jeege tun metin̄ ki daala ҫa: «Debm jaay je am daan num, 'baatn ron̄ mala, 'kuun kaagñ yonña† jaay bo am daana. <sup>25</sup> Taa debm je kaajñ kon̄ se utu añ kutu naan Raa ki oo debm ut koña taa maam se, utu añ kaaja. <sup>26</sup> Ken debm jaay \*duni ute magalin̄ bo kaam jiñ kic num, këñ naan̄ kutn̄ kon̄ naan Raa ki se, naan̄ an kõñ di ro ki? Lo debkili mi se koña se, naan̄ añ dugin̄ ute dio? <sup>27</sup> Taa naan̄ se bo, \*Goon Deba utu ade baa maakñ gaar Bubin̄ ki ute kɔðinge oo naña naña kic bo naan̄ añ këdn̄ bediña ro naabin̄ këñ naan̄ teda. <sup>28</sup> Deere, 'booyki bee m'asen taada: maakñ jeege tun þorse utu ara se, metin̄ se kooy ey sum bo utu kaakñ Goon Deba ade baa maakñ gaarin̄ ki.»

## 17

### *\*Raa ooj ro Isa*

*(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)*

<sup>1</sup> Ken bii mece jaay deel se, Isa dan̄ Pier, Jak ute gënaan̄ Jan. Naade baa do ko ki jerl̄e kalde ki. <sup>2</sup> Ken naade aan se, gøtn̄ se Raa ooj terlin̄ ron̄a naande ki. Daan kaamin̄ se baa ted raap aan gøø kaada oo kalinge kic baa ted raap lak lak aan gøø gøtn̄ Wøøra.

† **16:24** Kese je ðeekñ oo eñ roi dabara bini kooy taa Isa.

<sup>3</sup> Götñ se jee mëtin kën mëtə se naar aak \*Musa ɔɔ \*Eli, teec naande ki. ɔo kën naade aakde se, naade daar taad taad ute Isa. <sup>4</sup> Gaŋ Pier deek Isa ki ɔɔ: «Mëluma, bëeki num, j'aki kiŋ götñ ara. Maam m'taal daabge mëtə: kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ kën kalaŋ Eli ki.» <sup>5</sup> Kaad kën naan̄ utu taad taad bërt sum 6o, gapar wëør götə se baado naar deebde bat. ɔo maakŋ gapar ki se k'booy mind deba taad ɔɔ: «Naan̄ se Goonuma, Goon maak-jema ɔɔ naan̄ tɔɔlum jaay maam m'bëer m'ɔɔdiŋo, 'booy uunki taariŋa!» <sup>6</sup> Kën jee mëtin̄ ki jaay booy taar se, nirlde teece, beere ɔkde se ɔɔ naade taal tooco ɔɔ tənd naandege naan̄ ki. <sup>7</sup> Isa baado iiko ceeđe ki ɔl jin̄ tuutde ɔɔ deekdən ɔɔ: «In̄ 'daarki! Naase ɔŋte 'beerki!» <sup>8</sup> Kën jee mëtin̄ ki jaay uun kaamde aak se, ɔɔp Isa kalin̄ ki sum, nam kuuy götə. <sup>9</sup> Kaad kën naade utu bɔɔȳ bɔɔy kon se, Isa dëjde ɔɔ: «Bëre, nakŋ naase aakkiro se, ɔŋte 'taadki nam ki, bini \*Goon Deba se ade dur daan̄ yoge tu jaayo.»

### *Jee mëtn Isa ki tənd mëtin̄ taa \*Eli*

<sup>10</sup> Gaŋ jee mëtn Isa ki tənd mëtin̄ ɔɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn təəkŋ mëtn Ko Taar Řaage taad ɔɔ Eli ade baa jaay \*al-Masi ade baa se?» <sup>11</sup> Naan̄ térlđen ɔɔ: «Deere, Eli utu ade baaø ɔɔ naan̄ 6o utu tənd daapm nakge paac ute doobiŋa. <sup>12</sup> Num 'booyki m'asen taada: 'Eli se le baadoga, naðo jeege jeelin̄ te eyo, təđinga nakŋ maakde je don̄ ki. ɔo bin 6o \*Goon Deba kic naade utu aŋ dabar bini.» <sup>13</sup> Do taar kën se jaay jee mëtin̄ ki se baa booy ɔkga taar Isa taadden se, naan̄ taad ute Jan-Batist.

*Isa èd lapia goon kën ɔk kəən̄ puputu  
(Mk 9.14-32; Lk 9.37-45)*

**14** K'en Isa ute jee m'etin̄ ki jaay aan cee jee dēnge tu se, gaaba kalañ 6aađo erg naan Isa ki, **15** oo deekin̄ oo: «M'eluma, goonum se εεjin̄ don̄ ki. Naan se ək kəəñ puputu oo lee dabariñ den̄a, daayum əlin̄ naan tooc maakñ pood ki ey l̄e maakñ maane ki.

**16** Maam m'6aansiñ ḡotn̄ jeege tun meti ki, nađo naade əŋ edino te lapi eyo.» **17** Isa εεp taariña oo deek oo: «Jee dō naaj k'en bōrse se, jee naaj taarge oo jee bęcki eyo. Maam tap 6o m'king ute naase bini nuñ ki? Maam tap 6o m'asen serkn̄ bini nuñ ki? Goono se ək '6aamsiñkiro tu ara!» **18** Isa aac kaama sitan k'en ted goono puputu se oo n'teec naatn ro goon ki se. Əo kaad k'en se sum 6o goono se əŋ lapia. **19** Ter jee metn̄ Isa ki dan̄ 6aansiñ cees ki oo tənd metin̄ oo: «Gen dī jaay 6o sitan se naaje k'j'əŋ k'tuuriñ te ey se?» **20** Isa terlden̄ oo: «Taa naase kaal maakse baata. 'Booyki bęe m'asen taada: k'en naase jaay əkki kaal maakñ do Raa ki magal aan gōo kaam koobi se num, naase aki deekn̄ ko k'en ese se oo iin̄ dęete oo ko se kiin̄ dęete. Nakñ jaay asen cir se ḡotə.» **21** [Ter Isa deekden̄ oo: «Napar sitan bin se k'en naase jaay əŋ uunki te \*siam gen tənd metn̄ Raa ey num, naan̄ se 'kəŋ teec eyo.】\*

### *Isa taad daala oo naan̄ utu kooyo oo duru*

**22** Bii kalañ jee metn̄ Isa ki tus paac taa naan̄ k'en Galile ki oo ḡotn se, Isa deekden̄ oo: «\*Goon Deba se j'utu j'an̄ kəkn̄ kəl ji jeege tu. **23** Naade utu aŋ təlo oo bii k-mətəge tu se naan̄ ađe dur daan yoge tu.» Ken jee metin̄ ki jaay booytaar se, naade rode oojde walak.

---

\* **17:21** Taargen ara se maakñ Kitapge tun do dəkin̄ se, metinge maakđe ki se, ḡotə.

*Isa ute Pier ḥg miir g̊en \*Bee Raa*

<sup>24</sup> Kēn Isa ute jee mētin ki jaay aan maakñ g̊eger kēn Kaparnayum ki se, jeegen lee tōk gursn miir g̊en Bee Raa se baado ḥj Pier ṽo tōnd mētin ṽo: «Melse tap bo, lee ḥg miir taa g̊en Bee Raa l̊ebu g̊etə?» <sup>25</sup> Pier t̊erlin̊ ṽo: «Yee naan̊ ḥgə.» Kēn jaay Pier baa been se, Isa bo uun taara deete ṽo deekin̊ ṽo: «G̊en naai ki num saap ṽo dī, Simon Pier: gaaringen do naan̊ ki se, kēn lee ḥgden miiri tap bo naanje? Jee maakñ naanjege tu l̊ebu m̊ertge?» <sup>26</sup> Pier t̊erlin̊ ṽo: «M̊ertge.» Isa kic t̊erlin̊ ṽo: «Kēn deer num, gaan naanje se lee ḥg miiri eyo! <sup>27</sup> Nābo, naaje se k'je jee se maakde tuj eyo, taa naan̊ se bo Pier, 'baa taa baar ki und kuuyi maan, ṽo kēnj kēn naai aŋ kōkj deet deet se, εεpin̊ taariña ṽo kōj tamma kalaŋ aas kōgn̊ miir jeege dio. Uuniña ṽo 'baa εdd̊en taa tōl bēd̊ g̊en miir maama ṽo g̊en naai.»

## 18

*Maakñ \*Gaar Raa ki se naan̊ bo t̊ed̊n magala  
(Mt 5.29-30; Mk 9.33-50; Lk 9.46-50)*

<sup>1</sup> Kaad̊ kēn se jee mētn Isa ki baado ḥjina ṽo tōnd mētin̊ ṽo: «Naan̊ bo 't̊ed̊n magal cir jeege paac \*maakñ Gaar Raa ki?» <sup>2</sup> Isa dan̊go goon cōkō baado daar daande ki, <sup>3</sup> ṽo deekden ṽo: «'Booyki b̊ee m'asen taada: kēn naase 't̊erlki te maakse te eyo ṽo 't̊ed̊ki te rose aan g̊o g̊en gaangen s̊eem ey se, naase aki kōj kēnd maakñ Gaar Raa ki eyo. <sup>4</sup> Taa naan̊ se bo debm jaay ṽo p̊on̊ baat aan g̊o goon cōkōn ese se, naan̊ bo debm 't̊ed̊n magal cir jeege paac maakñ Gaar Raa ki. <sup>5</sup> Taa maam jaay, debm

əkga goon cəkə jiga aan gəə goon ese se, kəse aan gəə naaŋ əkum maam mala.»

### *Əntə kəl gənaai maakŋ \*kusiŋ ki*

<sup>6</sup> «Gaŋ maakŋ gaange tun səem kən aalga kaal maakdə dom ki se jaay, nam əlga deb kalanŋ maakŋ kusiŋ ki se, debm kən əlin̄ se əŋ bəeeki num, j'uuno ko tootn magala əə k'dəəkiŋ mindiŋ ki əə j'uun j'undiŋ maakŋ baar kən jərlə. <sup>7</sup> Jeegen do duni ki se utu aden tədn̄ əəŋ aak eyo taa nakgen kən utu kəl jeege maakŋ kusiŋ ki se utu 'tədn̄ dən aak eyo. Deere, nakgen bin se utu tap, naðo əəŋə deb kən 'kəl jeege maakŋ kusiŋ ki se. <sup>8</sup> Kən jii ey le jəi jaay ɓo ai kəl maakŋ kusiŋ ki num, gaan̄ siðen dəkə. Kən əəpi jii kalanŋ ey le jəi kalanŋ jaay kəŋ kaaja se, bəe cir kən 'kiŋ te jige dio ey le jeige dio əə ɓaa maakŋ pood kən gen daayum. <sup>9</sup> Kən kaami jaay ɓo ai kəli maakŋ kusiŋ ki num, kaami se əəd und naata. Kən əəpi kaami kalanŋ jaay kəŋ \*kaajŋ gen daayum se, bəe cir kən 'kiŋ te kaamige dio əə ɓaa maakŋ pood kən gen daayum.»

### *Mətn taar baatn iig jaay j'əŋjña*

<sup>10</sup> «Əndki kəndə gaan səemgen ese se, nam kalanŋ kic ɓo əŋte aakin̄ki aan gəə nakŋ cərə! Anum 'booyki m'asen tāada: kədddegen ing cəe Bubum ki maakŋ raa ki se, daayum utu aakdən dode ki. <sup>11</sup> [Taa maam \*Goon Deba m'baado se taa kaajŋ jeegen iingga kiigi.]\*

<sup>12</sup> «Naase tap ɓo 'saapin̄ki əəki di? Kən deba jaay ək baatge kaaru əə maakdə ki se kən kalanŋ

\* **18:11** Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dəkiŋ se, mətinge maakdə ki se, gətə.

iingga num, baatgen sik-jernan-kaar-jernan kuuy se naan ade kən maakn ko ki taa 'baa je ken kalaŋ iig kiig se ey la? <sup>13</sup> 'Booyki bəε m'asen taada: ken naan jaay je ənjinga se, naan maakin raapm dəna do baat ken se cir do kenge tun si-jernan-kaar-jernan ken iig te ey se. <sup>14</sup> Taa naan se bo Bubsen maakn raa ki kic num, je əə maakn gaange tun səem se, nam kalaŋ tap bo kut eyo.»

*'Tədki kälde naapge tu*

<sup>15</sup> «Ken gənaai jaay tədiga \*kusiñä num, 'baa ənjin kali ki əə 'mooyinä. Ken naan jaay booy uunga taari num, kese naai 'daapinga. <sup>16</sup> Ken naan jaay baate booy kuun taari se, ək 'terl 'baa ənjo deb kalaŋ ey lə jeege dio taa naan jeege tun dio ey lə mətə se bo, ai tədn saadige əə ute naade se bo, naase aki naŋ taarse<sup>†</sup>. <sup>17</sup> Ken jee se jaay naan baate booyde taarde kic num, 'baa 'taadn metn taar se \*egliz ki. Əə ken jee egliz ki baa ənjin jaay naan baate booy kuun taarde daal num, naai aakin aan gəə debm jeel \*Raa mal eyo ey lə aan gəə \*debm təkn miiri. <sup>18</sup> 'Booyki bəε m'asen taada: nakn paacn jaay naase 'dəəkin̄kiga do naan ki se, maakn raa kic bo Raa aŋ dəəkə. Əə nakn paacn jaay naase 'tuutinga do naan ki ara ki se, maakn raa ki kic bo Raa aŋ tuutu.

<sup>19</sup> «'Booyki m'asen taadn daala: do naan ki ara jaay jeege dio maakse ki taarde kalaŋ əə tənd metn dim se, nakn naade je se, Bubum ken maakn raa ki adesin̄ kəda. <sup>20</sup> Deere, taa gətn jaay jeege dio ey lə mətə jaay tus ute ro maam se, maam m'utu daande ki.»

---

† 18:16 Aak Dt 19.15.

**21** Gañ Pier 6aadø ḥη Isa ॥ tənd metiñ ॥: «Məluma, kən genaam jaay tədumga kusiña num, m'āñ tədn kälde met kando? Bin num m'āñ tədn dəol cili ne?» **22** Isa tərlin ॥: «Maam m'deeki m'āo: dəol cili sum eyo, num siñ-cili-cili met cili.»

*Mətn taar debm səe baate tədn kälde genaañ ki*

**23** «Taa naañ se bo 'booyki m'āo: \*maakñ Gaar Raa se tec aan gəo gaar kən tus jee tədn naabingē taa kaakñ səen do jeege tu. **24** Kən naañ utu baag baag kaakñ gursiñ sum bo, j'ok k'baano ute gaaba kalañ kən añ kəgnj gurs dupu-kaar kando kando‡. **25** Aan gəo gaabm se ək dim naañ an kəgnj səen gətə dey se, gaarge deek ॥: <'Baa 'duginka naaña, məndiña, gəninge ॥ nakñ naañ ək paac se, k'duginka ॥ gursiñ se k'baado k'j'əgum səema.› **26** Gətn se gaabm ese se baado ooc metn jəñ ki ॥ erg naan məlin ki ॥ deekinj ॥: <Aay kaami, uđum bia, səei se paac m'utu m'aisiñ kəgo!› **27** Gətn se məlin eejinj don ki, ॥ təol te səen se naata ॥ əniñ iñ 6aa. **28** Kən gaabm ese jaay teec baa baa se, baa dəad ute mədin kalañ kən naade təd naaba kalañ. Debm se əkoga kəknj səen tamma kaaru§. Gətn se naañ əkinj bərlinj ki ai karat ॥ deekinj ॥: <Əgumo səema!› **29** Gətn se mədin se ooc metn jəñ ki ॥ eeminj nəo metiñ ki ॥: <Aay kaami, uđum bia, səei se maam m'utu m'aisiñ kəgo!› **30** Gaabm se baate, ək mədin se baa əliñ dañgay ki kər naañ añ kəgnj nañ səen se. **31** Məddegen k'təd naaba kalañ jaay aak nakñ kən gaabm ese təd se, naade paac maakde tuju ॥ 6aa

‡ **18:24** Gurs naañ añ kəg se aas gən kəgnj debm təd naaba gən 6aara sik-kaar-mii. § **18:28** Gurs naañ añ kəg se aas gən kəgnj debm təd naaba gən 6ii kaaru.

taad taar se məldə ki. <sup>32</sup> Gətn se məldə se əl k'danjo gaabm ese se əə deekin̄ əə: «Naai se debm jig eyo! Ey num naai eemum nəə sum 6o səeige se, maam m'təəlin̄siño naatn. <sup>33</sup> Aan gəə maam m'eeji doi ki se, naai kič eej do mədī ki ey la!» <sup>34</sup> Kən məlin̄ jaay maakin̄ tuj se, gaabm se naan̄ ək əlin̄ dan̄gay ki taa j'an̄ 6aa dabara bini kəgən̄ naŋ səeŋ se maak ki.» <sup>35</sup> Gətn se Isa deekdən əə: «Kən naase jaay debm əŋ təd te kälde genaan̄ ki te maakin̄ paac ey se, Bubum maakin̄ raa ki kic aŋ tədn̄ kälde ey bin kici.»

## 19

### *Isa taad metn̄ taar piiri*

(Mk 10.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31-32)

<sup>1</sup> Kən Isa taad naŋ taarin̄ se, naan̄ iin̄ əŋ Galile əə 6aa taa naaŋ Jude ki, kaam aak jəŋ ool k'danjin̄ Jordan kən kaam naane. <sup>2</sup> Dəəl jeege dəna ək metin̄a əə gətn se naan̄ əddən lapi. <sup>3</sup> \*Parizige metin̄e se 6aado əŋ Isa je doobm aŋ goom kək se, naade tənd metin̄ əə: «Deba se, do taar dim kən gay kic 6o, naan̄ ək əoo bo kən 'piir məndiŋ la?» <sup>4</sup> Isa terldən əə: «Naase 'dooyin̄ki te ey la, taar k'raaŋino maakin̄ Kitap ki se? Do kəpm met ki se, \*Raa Məl Kaala aalo gaaba ute mənda, <sup>5</sup> əə deek əə: *Taa naan̄ se 6o gaaba teec̄ ək kon̄ te bubin̄a, 6aa tum te məndiŋa, əə naaden di se tum tədga daa ro kalan̄.*\* <sup>6</sup> Bin se naade se tədga aan gəə jee di eyo, num aan gəə deb kalan̄ sum. Nakn̄ jaay Raa dəəkinga dəək se, debkilimi əntə tuutiňa!»

<sup>7</sup> Parizige tənd metin̄ əə: «Gən dī jaay \*Musa deek əə gaaba raan̄ maktubm gən piiri, kədn̄ məndiŋ

---

\* **19:5** Aak Jən 2.24.

ki jaay an piir se?» <sup>8</sup> Isa tərlđen ɔɔ: «Kese taa do-məŋgse 6o, Musa ɔɔđsen doobm piir mendsege. Ey num do kupm met ki se bin eyo. <sup>9</sup> 'Booyki m'asen taada: nam jaay 'piir mendin̄ se, kən mendin̄ ees kees gaabge jaayo, ɔɔ kən naan̄ jaay ɔkga mend kuuy se, naan̄ se aan gəo debm ees mend nam.»

<sup>10</sup> Jee metn Isa ki deekin̄ ɔɔ: «Kən daan gaaba ute mendə jaay kingde bin num, naan̄ se kən debm ɔk te mendə ey kic num bəe kaca!» <sup>11</sup> Isa tərlđen ɔɔ: «Jeege paac se kən booy kəkñ taar se eyo. Jeegen an̄ booy kək se, jeegen kən Raa ɛddenga jeele gen booy kəkñ metn taar se jaayo. <sup>12</sup> Deere, doobm jaay gaasn gaabge gen təkñ mendge se dəna: jee metin̄ge se j'oojde 6o rode gətə, jee metin̄ge se lə jikilimge 6o tədđe rode təd gətə, ɔɔ kengen metin̄ge se taa taar Raa 6o naade baate təkñ mendge. Deb̄m kən booy kəkñ taar se num, ɔn̄in̄ an̄ booy kəkə!»

*Isa əad̄booro gaange tu  
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)*

<sup>13</sup> Gətn se jeege baano ute gaangen səem gətn Isa ki taa naan̄ aden tənd jin̄ dode ki ɔɔ tənd metn Raa taa naade, nabo jee metin̄ ki uunde kaamde naatn. <sup>14</sup> Gañ Isa deekden ɔɔ: «Dəndeki gaangen səem se ade baa gətum ki, ɔn̄te 'gaasdəki, taa \*maakñ Gaar Raa se gen jeegen tec aan gəo gaangen səem se.» <sup>15</sup> Ken naan̄ jaay tənd jin̄ dodege tu aas se, naan̄ iin̄ ɔn̄ gətn se, ɔɔ baa.

*Isa ute debm maala  
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1Tim 6.9-10)*

<sup>16</sup> Gañ gaaba kalañ baado ɔn̄ Isa ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Debm dooy jeege, bəe maam m'ted jaay am kədn̄

\*kaajñ gen daayum se, ken gay?» <sup>17</sup> Isa terlin̄ oo: «Gen di 'tond metum ro nak ken b̄ee se? Ken b̄ee se, Raa kalin̄ ki sum. Ken naai jaay 'je 'kɔŋ kaajñ gen daayum num, 'tedn nakj̄ ken Raa taad̄ oo gen teda se.» <sup>18</sup> Gaaba se deekin̄ oo: «Ken gayo?» Isa terlin̄ oo: «D̄nte 'təol nam, ɔ̄nte 'keesn mend nam, ɔ̄nte 'keesn gaabm nam, ɔ̄nte 'boogo, ɔ̄nte 'təkj̄ taar-kɔðø do nam ki, <sup>19</sup> 'sook koi ki te bubi ki<sup>†</sup>oo 'je naapi aan ḡoo ro naai mala.‡»

<sup>20</sup> Gaaba se terlin̄ oo: «Nakgen se maam m'lee m'tediño ted paac tap, anum ɔ̄pum ken gay daala?» <sup>21</sup> Isa deekin̄ oo: «Ken naai jaay je tedin̄ debm b̄ee mala mala naan Raa ki num, maali naai øk paac se, 'baa 'dugin̄ naatn̄ oo gursin̄ se 'nigin̄ jee daayge tu. Ken tediña bin se, ai toodn̄ kɔrb̄o maakj̄ raa ki. Ðø naai le, 'baado 'daanuma.» <sup>22</sup> Ken goon kɔðø se jaay booy taar ken Isa taadñ se, øk terl baa baa se maakin̄ tuj kasak kasak, taa naan debm nak d̄ena. <sup>23</sup> Isa deek jeuge tun metin̄ ki oo: «'Booyki b̄ee m'asen taada: debm nak d̄ena se kendiñ kɔðø \*maakj̄ Gaar Raa ki. <sup>24</sup> M'deek m'døølsen̄ daala: ken ginji jaay deel ute bee luppara se ɔ̄ñø; naðo debm nak d̄ena jaay 'kend maakj̄ Gaar Raa ki se, ɔ̄ñ cir naan̄ se daala!» <sup>25</sup> Ken jee metin̄ ki jaay booy taar se, økden taad eyo deek oo: «Ken bin num naña jaay 'kɔŋ kaaja?» <sup>26</sup> Isa uun kaamiñ aakde oo deekden oo: «Gen jikilimge tu sum num nakj̄ se ɔ̄ñø, num Raa ki se, ne dim ɔ̄ñin̄ ḡotø.»

<sup>27</sup> Ḡtn̄ se Pier deek Isa ki oo: «'Booyo, naaje se k'l'ɔ̄ñoga nakge paac taa j'ai daan naai, num naaje tap ðo j'kɔŋ di?» <sup>28</sup> Isa terlden̄ oo: «'Booyki b̄ee

† **19:19** Aak Ekz 20.12-16 oo Dt 5.16-20. ‡ **19:19** Aak Lb 19.18.

m'asen taada: kaad k'en Raa utu t<sup>edn</sup> nakge paac 't<sup>edn</sup> kiji se, maam \*Goon Deba m'utu m'kiŋ do kaag do k'en iŋo g<sup>o</sup>tn Raa ki ɔɔ naasen sik-kaar-di k'en lee daanumkiro se, utu aki kiŋ do kaag do k'en sik-kaar-dio gen k<sup>o</sup>j<sup>n</sup> b<sup>o</sup>ər<sup>o</sup> do taa bee gaan \*Israełge tun sik-kaar-di se. <sup>29</sup> ɔɔ debm jaay ɔŋo beeŋe, genaangen gaabge ute kengen m<sup>e</sup>ndge, bubiňa, kon<sup>a</sup>, g<sup>e</sup>niniŋe ey le maakŋ-g<sup>o</sup>tinge taa maam se, naakgen se paac se naan<sup>u</sup> utu aden k<sup>o</sup>j<sup>n</sup> d<sup>e</sup>n cir k'en naan<sup>u</sup> ɔŋo, ɔɔ 'k<sup>o</sup>j<sup>n</sup> kaaj<sup>n</sup> gen daayum. <sup>30</sup> Num maakŋ jeege tun b<sup>o</sup>rse naan ki se, d<sup>e</sup>niniŋ utu k<sup>o</sup>ɔpm m<sup>o</sup>ətn. ɔɔ maakŋ jeege tun b<sup>o</sup>rse m<sup>o</sup>ətn se, d<sup>e</sup>niniŋ utu t<sup>edn</sup> jee naan ki.»

## 20

*Isa aal naagŋ taara ute mel jinene ɔɔ jee t<sup>edn</sup> naabinge*

<sup>1</sup> Ter Isa deek daala ɔɔ: «\*Maakŋ Gaar Raa se tec aan g<sup>o</sup>o mel bee k'en iŋ tanɔɔriŋ nɔɔriŋ je jeege taa aden k<sup>o</sup>l baa t<sup>edn</sup> naaba maakŋ jineniŋ ki. <sup>2</sup> Mel jinene se taad d<sup>o</sup>ok taarin<sup>u</sup> ute jee t<sup>edn</sup> naabge se k'en naade t<sup>ed</sup> naaba l<sup>e</sup>kga se, deba kic bo naan<sup>u</sup> aŋ k<sup>o</sup>dn tamma\* kalan<sup>u</sup> kalan<sup>u</sup>. Bin jaay bo naan<sup>u</sup> ɔlden maakŋ jineniŋ ki. <sup>3</sup> K'en aan kaadn mes ki se, naan<sup>u</sup> teeco beeŋ ki ɔŋ jeege ing kiŋ cere. <sup>4</sup> G<sup>o</sup>tn se naan<sup>u</sup> deekdēn ɔɔ: «Naase kic 'baa 't<sup>ed</sup>ki naaba maakŋ jinenum ki ɔɔ maam m'asen k<sup>o</sup>gn te doobiňa.» <sup>5</sup> G<sup>o</sup>tn se jee t<sup>edn</sup> naabge se iŋ baa maakŋ jinene ki. K'en aan katar ki tir se, ter naan<sup>u</sup> teeco ɔɔ katar do t<sup>e</sup>ger ki kic naan<sup>u</sup> teeco. ɔɔ k'en

---

\* **20:2** Tamma kalan<sup>u</sup> se aas k<sup>o</sup>gn debm t<sup>ed</sup>naaba gen 6ii kalan<sup>u</sup>.

naan teeco jaay ɔŋ jeegen kuuy iŋg kiŋ cεrε daal se, naan olden ɔɔ k'baa tεdn naaba maakŋ jineniŋ ki kici. <sup>6</sup> Ken aan tεger se, naan teeco daala ɔɔ ɔŋ jeegen iŋg kiŋ cer se, naan deekden ɔɔ: «Gen di jaay naase iŋg 'lekki cer se?» <sup>7</sup> Naade tεrlin ɔɔ: «Nam ajen kuun gen naaba 6o gɔtɔ.» Naan deekden ɔɔ: «Naase kic 'baa 'tεdkki naaba maakŋ jinenum ki.» <sup>8</sup> Ken aan tεger kaada baa baa kooco se, mεl jinenε se deek debm tεdn naabiq ki ɔɔ: «'Baa 'daŋo jee tεdn naabge se paac ɔɔ naŋa naŋa kic 6o ɔgiŋ nakiŋ nakiŋa. 'Baag do jeuge tun kaam mɔɔtn bini 'kaan do jeuge tun ken baado deete.» <sup>9</sup> Gɔtn se jeegen jaay baag tεdn naaba kaam mɔɔtn des se, baado ɔɔ naŋa kic 6o j'edinq tamma kalaŋ kalaŋ. <sup>10</sup> Ken gen kɔŋŋ jeegen baag naaba deet se, naade saap ɔɔ kaadn naane, naade 'kɔŋ cir naapdege. Nabo deba kic 6o ɔŋ tamma kalaŋ kalaŋ sum. <sup>11</sup> Ken naade jaay aak bεddεn j'edden se, maakdε taarde mooy naan ki dir dir do mεl bee ki se. <sup>12</sup> ɔɔ deekin ɔɔ: «Jee se baado kaam mɔɔtn ɔɔ naaba kic 6o naade tεd ler kalaŋ sum, ɔɔ naai ɔgdεn aas kaas ute naajen ken k'dabar k'lek tεc maakŋ kaad ki.» <sup>13</sup> Gaŋ mεl jinenε se deek deb kalaŋ ki ɔɔ: «Mεduma, maam m'tuji te dīm eyo ɔɔ taarje se lε k'taad k'tεɔlinqoga tεəlo m'ɔɔ ken jaay naai 'tεdn naaba lεkga num, m'ai kɔŋŋ tamma kalaŋ se, naai 'tookoga took ey la?» <sup>14</sup> Bɔrse, ɔk bεdi ɔɔ 'baa bei ki. ɔɔ debm tεdn naabm baag kaam mɔɔtn se, ken maam m'je se maam m'an kεdn bεdin aan gɔɔ gen naai se sum kici. <sup>15</sup> Ute gursum se, nakŋ maam m'je 6o m'an tεdn ro ki ey la? Ləbu do bεe ken maam m'tεd se, naai 'maaki ilim ro ki la?» <sup>16</sup> Taa naan se 6o Isa deek ɔɔ: «Jeegen kaam mɔɔtn

se, utu tədn jeegen naan ki. ၂၁ jeegen naan ki se lε, utu kəəpm kaam məətn.»

*Isa taad gen k-mətəge tu ၁၁ naan utu kooyo ၁၃ adə dur daan yoge tu*

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

<sup>17</sup> Isa ook 6aa Jeruzalem ki ၁၁ kən naade 6aa 6aa doob ki se, naan dan jee metin sik-kaar-di kalsē ki ၁၃ deekden ၁၁: <sup>18</sup> «'Booyki, bərse naaje k'j'ook k'6aaki 6aa Jeruzalem ki ၁၁ \*Goon Deba se, j'utu j'an kəkŋ kəl ji \*magal jee tədn serke Raage tu ute jee jeel taadn təkŋ metn Ko Taar Raa. Naade utu an kəjn bərə don ki ၁၁ an kəl j'an 6aa təəlo. <sup>19</sup> Naade an kəkŋ kəl ji jeege tun Yaudge eyo, utu an tooy koogo metin ki, an tənd te məəje jaay an tupm təəl ro kaag ki. ၂၀ bii k-mətəge tu se, naan adə dur daan yoge tu.»

*Jak te gənaan Jan konđe təndde meta gətn Isa ki  
(Mk 10.35-45; Lk 22.24-47)*

<sup>20</sup> Gətn se gaan Zebedege 6aado ute konđe naan Isa ki. Konđe se erg naan ki taa tənd metin. <sup>21</sup> Ken Isa aakin se deekiŋ ၁၁: «Naai tap bo 'je dī?» Menda se terlin ၁၁: «၁၂ gənumgen di naani ki se maakŋ gaari ki se, ၁၃ deb kalaŋ 'king do ji daami ki ၁၁ kən kalan do ji jeeli ki.» <sup>22</sup> Isa terlden ၁၁: «Nakŋ naase 'təndki meta ro ki se, naase 'jeel əkki te metin eyo. \*Kəəpm dubar maam m'utu m'kaay se, naase anki kəŋ kaasn gen kaayin la?» Naade terlin ၁၁: «Yee, naaje j'an kəŋ kaasa.» <sup>23</sup> Isa deekden ၁၁: «Deere, kəəpm dubarum se naase anki kaayin, nabo gen gətn king jaay do ji daamum ki ey lε do ji jeelum ki se, əlum maam eyo. Gətn se Bubum daapinga daap malin̄ge tu.»

<sup>24</sup> K n jee m tn Isa k n sik jaay  aa booy taar ese se, naade maak e tuj do g naa naapge tun di se. <sup>25</sup> Ga  g tn se Isa dan deno paac    deekden   : «'Jeelki, jeegen k't lde gaarge se ing do jeege tu    magalgen k't ndde se t dje ege te taa t  go. <sup>26</sup> Num naase se   nt  't dki bini. K n maakse ki jaay nam je t dn magalse se,   n ron  t dn debm kaa  naabse. <sup>27</sup> K n maakse ki se jaay nam je t dn naanse se   n ron  asen t dn bulse. <sup>28</sup> Taa \*Goon Deba  aado se, taa jeege  o a n t dn naab eyo, num naan  aado se taa na n  o t dn naaba jeege tu    k dn kon  gen dug  do jee d na.»

*Isa  d lapi jee kaam-t okge tu dio  
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)*

<sup>29</sup> K n Isa ute jee meti n ki jaay teec teec maak  g ger k n Jeriko ki se, jeege d na  k meti n . <sup>30</sup> G tn se naade   n jee kaam-t okge di ing king j n doob ki. K n jee kaam-t okge se booy jaay    Isa  o deel deel se, naade baag t  dn t  y    : «Melje, \*Goon Daud   jen doje ki!» <sup>31</sup> G tn se jee d nge uunde kaam     deekden   : «'Doki!» Ga  jee kaam-t okgen se ter t  d t  y mak n daala   : «Melje, Goon Daud   jen doje ki!» <sup>32</sup> G tn se Isa  k daara, dan deno    deekden   : «Naase 'jeki m'asen t dn di?» <sup>33</sup> Naade terlin    : «Melje,   n kaamjege 't  dn taaka!» <sup>34</sup> G tn se Isa   jen dode ki, uun j n t  ndden kaam ge tu    kaam ge naar t  d taaka    naade  k meti n .

## 21

*Isa  nd Jeruzalem ki aan g   gaarge  
(Mk 11.1-10; Lk 19.28-44; Jn 12.12-19; Eza 12.6)*

<sup>1</sup> K n Isa ute jee metin ki jaay aan go r ute Jeruzalem, c e naan k n k danjin B tpaj  do \*k sn  lib ki se, g tn se, maak  jege tun metin ki se, Isa ol jege di naaba. <sup>2</sup> Naan deek n  o: «'Baaki maak  naan k n naanse ki se,  o naase aki b aa naar k n ko buuru k d ok ng  d ok  ute gooni  c en ki. Kon se 'tuutinkiro  o naade di paac 'baamdekiro. <sup>3</sup> K n nam jaay deeksenga taar dim num, 'terlinki  o: Ki: K se Melje bo jede.  o naan asesi  naar k n naase andekiro 'baa.» <sup>4</sup> Nak  se paac jaay aan se taa taar k n debm taad taar teeco taar Raa ki raanj o do d ki  se kaan doobi  ki, k n  o: <sup>5</sup> 'Deekki jege tun maak  g ger k n Sion\*ki  o: Ki:  
*Aakki, gaarse te baaseno k n,*  
*naan se debm dalul ooko do ko buur ki,*  
* o do gooni  ki k n kon k lee k j'uun daama se.*†

<sup>6</sup> G tn se jee metin Isa ki i n b aa  o b aa t din  aan g o k n Isa taaddeno ro ki. <sup>7</sup> Naade tuut ko buuru ute goonina  o baandeno. G tn se naade t od taal kal magaldege do buurge tu‡ se jaay Isa ing do ki. <sup>8</sup> Jeege d na t od taal kal magaldege doob ki  o jee metinge gaano doomo baado t mbin doob ki. <sup>9</sup> Jee te d nde paac  daani  se, jee naan ki, jee m otn d ob  o: y  o:

«Ozaana \*Goon Daud!»

«\*Raa t dn be n do deb k n baado te ro Meljege Raa!»

«Ozaana Raa k n raan maak  raa ki!»

\* **21:5** Sion se ro Jeruzalem kici. † **21:5** Aak Zak 9.9. ‡ **21:7** Deere maak  Matiye ki se taad  o Isa ook do buur ki ute do gooni  ki num maak  Kitapm Mark ki se, 11.2 taad  o Isa se ooko do goon buur ki sum.

**10** K n Isa jaay  nd maak  g ger k n Jeruzalem ki se, jee maak  g ger ki se paac taad gajalan   o taad ute naapa  o: «Na n se tap  o naaja?» **11** Jee d ngen  ko m ti  se t rlin   o: «K se Isan debm taad taar teeco taar Raa ki, k n i n  Nazaret k n taa naan Galile ki.»

*Isa tuur te jee lee t dn zogen daan b or \*Bee Raa ki*  
*(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)*

**12** Na n k n se Isa  aa  nd daan b or Bee Raa ki  o g tn se na n baag tuur jeegen  aano te nakdege g n zoa ute jeegen  aado dugu. Na n t t t l tuun te tabil jee p lek  gursge naatn  o t t t l te nakgen jee t dn zo d erge lee ting do ki se kici. **13**  o deekd n  o: «Taar se k'raanj ga raan  maak  Kitap ki j' o: *Bee maam se t dn bee k n jeege ansum keeme, § num gan naase 't d nki t dga g tn jee boogge!\**»

**14** G tn se jee kaam-t okge ute jee c k d g   aado  n  Isa daan b or Bee Raa ki  o na n  dd n lapia.

**15** K n \*magal jee t dn serke Raage tu, ute jee jeel taadn t ok  m tn Ko Taar Raage jaay aak nak -k   gen Isa t do se,  o booy gaangen jaay t  d t  y daan b or Bee Raa ki  o: Ozaana, \*k'nookki \*Goon Daud se; g tn se naade maak  tuj aak eyo.  
**16**  o naade taad Isa ki  o: «Taar gaangen taad se, naai utu 'booy dey?» Isa t rld n  o: «Y  , m'utu m'booyo. Num naase tap  o 'dooyin ki te ey la, taar k n Kitap  o:

*Ute taar gaangen see me  o k n gen k'taacege se  o, naai 'nook roi aan g   k n naai maaki jen ro ki?†*

---

§ **21:13** Aak Eza 56.7.    \* **21:13** Aak Jer 7.11.    † **21:16** Aak KKR 8.3.

**17** Götñ se Isa iiñ oñde oo baa tood naan̄ kēn Bētani ki.

*Isa naam ko ba*  
(Mk 11.12-14,19-26; Lk 13.6-9)

**18** Mētbeenki tanoɔriñ kēn Isa iiñ Bētani ki jaay øk tērlo baado baa Jeruzalem ki se, naan̄ naam bo təjliña. **19** Naan̄ aak ko ba se daar daar cee doob ki. Naan̄ baado mētn ko ba ki se, nabo oñ kamba sum. Götñ se naan̄ taad ko ba ki se oo: «Naan ki se, məøtn naai kooj ey sum!» Óo götñ se sum bo ko ba se naar tuutu. **20** Kēn jee mētiñ ki jaay aak nakñ Isa tēd se, økden taad'eyo, deek oo: «Tēd oo di jaay ko ba se naar tuut yækð bin se?» **21** Isa tērlđen oo: «'Booyki bëe m'asen taada: kēn naase jaay aalki maakse do Raa ki oo økki naaja maakse ki ey se, naase aki kōñ tēdn nakñ maam m'tēd do ko ba ki se sum eyo, num aki deekñ kōñ ki oo: «Liñ ooc maakñ baar ki» oo naan̄ 'kiñ kooco. **22** Kēn nakñ paacñ naase 'təndki meta ro ki jaay aalki maakse paac do Raa ki se, naase utu añki kōñ.»

*Magal Yaudge ñem təøgñ Isa*  
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

**23** Isa baado end daan bœør \*Bee Raa ki oo baag dooy jeege. Gan̄ \*magal jee tēdn serke Raage tu oo magal taa bee Yaudge baado øñiña oo tənd mētiñ oo: «Naai tap bo təøgi se øñiño gay jaay øli 'tēd nakgen bin se? Kēn undi kulu tēd nakgen se tap bo naña?» **24** Isa tērlđen oo: «Maam kic m'øk taara kalañ m'je tənd metse. Kēn naase jaay oñ 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadñ debm kēn undum kulu gen tēdn nakgen se. **25** 'Taadumki tu: kēn ølo Jan-Batist \*batiz jeege se, Raa lõbu jikilimge le?»

Naade baag taad ute naapa ॥: «K'en k'taadkiga j'ooiki: Raa bo əlinq le, naan̄ ajeki deekn̄ ॥: Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se? <sup>26</sup> K'en k'deekkiga j'ooiki: ‹Jikilimge bo əlinq› le, jee d̄enge ajeki kōn̄ eyo, taa naade jeel Jan se debm taad taar teeco taar Raa ki.» <sup>27</sup> Ḡtn̄ se naade terl̄ Isa ki ॥: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa kic deekd̄en ॥: «Maam kic num, m'asen kōn̄ taadn̄ debm k'en undum kulu gen t̄edn̄ nakgen se eyo.»

### *Isa aal naagn̄ taara ro gaange tu dio*

<sup>28</sup> Ter Isa deekd̄en daala ॥: «Saapm naase ki num ॥aki di: gaaba kalan̄ ək gaangen gaabge dio. Naan̄ baa əŋ gooniŋ deet se ॥ deekin̄ ॥: ‹Goonuma, jaaki se 'baa t̄edo naaba maakn̄ jinene ki.› <sup>29</sup> Gooniŋ terlin̄ ॥: ‹Maam m'baa eyo.› Naan̄ iŋ cōkō se taar naan̄ taad se saapiŋ jig eyo, ॥ naan̄ iŋ baa maakn̄ jinene ki. <sup>30</sup> Ter bubde baado əŋ gooniŋ kuuy se taadin̄ aan ḡoo k'en naan̄ taado gooniŋ k'en deet se kici. Gooniŋ se terlin̄ ॥: ‹Yee, maam m'baao› nabo gaŋ baate baa. <sup>31</sup> Maakn̄ gaange tun di se k'en gay bo took uunga taar bubiŋa?» Naade terlin̄ ॥: «Goon deete.» Isa taadden ॥: «'Booyki b̄ee m'asen taada: \*jee t̄ekn̄ miirge ute mend k̄eesn̄ gaabge se, k̄end \*maakn̄ Gaar Raa ki dose ki. <sup>32</sup> Deere, Jan-Batist se baado taadsenga doobm gen t̄edn̄ nakgen ute doobiŋa, nabo naase 'tookkiro te taarin̄ eyo. Ey num \*jee t̄ekn̄ miirge, ute mend k̄eesn̄ gaabge se kic bo, tookga taariŋa. Gaŋ naase se, k'en aakd̄eki naade took taarin̄ se kic bo, naase 'baate 'terlk̄i maakse ॥ əŋ 'tookki te taarin̄ eyo.»

*Isa aal naagŋ taara ute jee tεdn naabgen jig eyo  
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)*

<sup>33</sup> Ter Isa taadden ɔɔ: «'Booyki kaal naagŋ taar kuuy daala! Gaaba kalan tεdjinen biŋ, iin guruginq te durdur, naan ud gɔɔ do ko ki gen rii koojŋ binina ɔɔ iin gɔtɔ jerlɛ gen king bɔɔbm jineninā. Ğɔtn se maakŋ jinenin̄ se, naan ɔn̄in̄ kaam ji jee tεdn naabge tu ɔɔ naan iin̄ ɓaa merte. <sup>34</sup> Ken kaadn kugŋ koojŋ biŋ jaay aan se, naan ɔl jee tεdn naabinge se gɔtn jeege tun naan ɔndε jinenin̄ kaam jide se, taa aŋo kɔkŋ bεdiňa. <sup>35</sup> Num gan jee ken naan ɔndε jinenin̄ kaam jin̄ se tok jee ken naan ɔldeno se. Deb kalan naade tɔnd dεreñinā ɔɔ deb kalan kuuy se naade tɔɔlinā ɔɔ ken kuuy kalan se, kic naade tund tɔɔlin̄ te koa. <sup>36</sup> Ter naan ɔl jee tεdn naabgen kuuy den cir jeegen deet se daala, naabo naade se kic ɓo, naade tεddən bini. <sup>37</sup> Bin num kaam məətn se naan ɔldeno gooniňa, taa naan saap ɔɔ: «Goonum mala se naade utu tookŋ kuun taariňa.» <sup>38</sup> Gan ken naade jaay aak gooniŋ se, naade taad ute naapa ɔɔ: «Naan se ɓo ken bubiŋ ooyga num utu 'tεdn mel jinenε se! Bin num 'baakiro k'tɔɔlin̄ki ɔɔ jinenε se lε, ajenki kɔɔpm naajege tu!» <sup>39</sup> Gɔtn se naade ɔk ɔodo goono se maakŋ jinen ki se naata ɔɔ ɓaa tɔɔlin̄a.» <sup>40</sup> Gɔtn se Isa tɔnd metde ɔɔ: «'Booyki metn taar se: ken mel jinenε se jaay baadoga num, jee tεdn naabgen maakŋ jinen ken ese se naan aden tεdn ɔɔ di?» <sup>41</sup> Naade terlin̄ ɔɔ: «Jee tεd bεε ey bin se, naan aden keejŋ dode ki eyo ɔɔ aden tɔɔl naatn ɔɔ jinenε se lε, naan aŋ kedn ji jeege tun kuuy taa anšin̄ kaaka. ɔɔ ken aanga kaadn koojŋ biŋ ki se, jee se aŋo kɔkŋ bεdiňa.» <sup>42</sup> Isa terlden ɔɔ: «Naase 'dooyin̄ki te ey la taar ken Raa taad maakŋ Kitap

ki se ॥:

*Ko k'en jee kiin beege baatin̄ se, naan̄ se 6o t̄edga ko  
k'en 'gakn̄ bee;*  
*kese 6o naabm M̄eljege Raa ॥ naajege tu se j'aakin̄ki  
se əkjeki taad eyo.‡*

**43** «Taa naan̄ se 6o 'booyki m'asen taada: \*maakn̄ Gaar Raa se j'utu j'asesin̄ k̄oɔd naatn̄ jise ki ॥ Raa utu an̄ k̄edin̄ jeege tun̄ an̄ga t̄edn̄ naabin̄a.

**44** Nam jaay oocga do ko k'en jee kiin̄ beege baatin̄ se le, 't̄erece ॥ debm k'en ko se oocga don̄ ki le, an̄ daala.» **45** Num \*magal jee t̄edn̄ serke Raage tu ute \*Parizige booy kaal naagn̄ taar ese se, naade baa jeel əkga rode ki kaal naagn̄ taar se taad ute naade se. **46** Ḡotn̄ se naade je doobm an̄ k̄ok̄, na6o naade beer jee d̄enge tu, taa jee d̄enge se jeel Isa se, naan̄ debm taad taar teeco taar Raa ki.

## 22

*Isa aal naagn̄ taara ute jee k'danjde ḡotn̄ k̄os ki bii  
k̄okn̄ mend ki*  
(Lk 14.16-24)

**1** Ter Isa baagđen taadn̄ ute kaal naagn̄ taara daala ॥: **2** «\*Maakn̄ Gaar Raa se tec aan̄ ḡoo gaar k'en t̄ed k̄os̄ d̄ena bii k̄okn̄ mend goonin̄ ki. **3** Naan̄ əl jee t̄edn̄ naabinge taa ade baa dan̄ jeegen̄ k'danjdeno ḡotn̄ k̄okn̄ mend ki se, na6o jee se baate baađo. **4** Ter naan̄ əl jee t̄edn̄ naabgen kuuy baa deek jeege tun̄ k'danjdeno se ॥: «B̄orse k̄os̄ se b̄eεga, k̄os̄ taarumge ute maalumgen teer se m't̄ooldenga. ॥ b̄ere, k̄os̄ se ooyga, 'baakiro aki k̄os̄!» **5** Na6o jee se taar se naade an̄ dim eyo ॥ w̄oɔk̄ baa naabđege tu. Deb kalan̄ baa maakn̄-ḡotn̄ ki ॥ k'en kalan̄ baa ḡotn̄

‡ 21:42 Aak KKR 118.22-23.

tedn zo nakinge tu. <sup>6</sup> Jeegen kuuy se kic iiñ tøk jee tedn naabge se dabarde øo tøolde naatn. <sup>7</sup> Gøtn se gaarge maakin taariñ, øl asgaringe gen baa tøol jeegen tøolo jee tedn naabinge se øo tøacn gøgerde se naatn. <sup>8</sup> Gøtn se naan deek jee tedn naabinge tu øo: «Køssø se ooyga, naþo jeegen k'danþeno se øy aasin te gen køsn køsn ese se eyo. <sup>9</sup> 'Baaki gøtn jeege tun lee tusn daan doobge tu se, jeegen paacn naase øydekiga bo 'danþekiro ade baa gøtn køkn mend ki se.» <sup>10</sup> Jee tedn naabge se baa daan doobge tu øo dan tuso jeegen naade øydeno paac se kaam kalañ, kën jee bëe, kën jee bëe eyo; øo baandeno maakn bee kën jeege utu an køsn maak ki se øo maakn bee se jee kën k'danþeno se baado doocin tal. <sup>11</sup> Gøtn se gaarge end maakn bee ki gen kaakn jeegen maak ki se, gañ aak deb kalañ se uuso kal tec gen jeegen baado gøtn køkn mend ki se eyo. <sup>12</sup> Gøtn se gaarge deekin øo: «Meduma, ted øo di jaay naai endo gøtn ara? Naai le øk kal tec aan gøo jeegen baado gøtn køkn mend ki ey se.» Num gaabm se øk taar kën an terl eyo. <sup>13</sup> Gøtn se gaarge deek jee tedn naabinge tu øo: «Gaabm se, 'døøkinki jinge ute jønge øo un undinkí naatn maakn got kën øedø, øo gøtn se bo gøtn naan an tøoyø øo an taañ naaqinä.» <sup>14</sup> Ter Isa deek øo: «Deere, \*Raa se dønga jeege dëna, naþo jeegen naanbeer tøødøenga tøød se baata.»

*Mætn taar køgn miiri  
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)*

<sup>15</sup> Gøtn se \*Parizige baa tus døøk taarde gen goom køkn Isa do taarin ki. <sup>16</sup> Naade øl maakn jeege tun mætn Parizige tu ute jee \*Eroðge kandum se gøtn Isa ki øo naade baa deekin øo: «Debm dooy jeege,

naaje k'jeele naai se taad taar met ki. Oo doobm Raa se naai 'dooy jeege ute ken met ki oo naai le taar jeegen kuuy se naai 'tedn naaba ro ki eyo. **17** Maak-saapm naai ki num, taadjen tu Sezar se j'ok doobm j'an kogn miiri loru gote?» **18** Num gan Isa se jeel saapden jig ey se deekden oo: «Naase se jeegen 'tedki rose aan go jee taad taar met ki se. Gen di naase oomumki bin se? **19** 'Taadumki tu tamman gen kogn miiri se, m'an kaaka.» Gots se naade uun taadin tamma kalanj. **20** Naan tond metde oo: «Kaam-niril doa te ro ken k'raanin ro ki se tap bo gen naaja?» **21** Naade terlin oo: «Gen Sezar.» Gots se Isa deekden oo: «Ken bin num, nakn gen Gaar Sezar se edinki nakiña oo gen Raa le edinki nakiñ kici.» **22** Ken naade jaay booy taar Isa taadse, taar se okden taad eyo. Gots se Isa se naade oniña oo iin baa.

*Jee naaj metn taar jeegen ade duru daan yoge tu  
(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)*

**23** Bii ken se sum bo, jeegen k'danje \*Sadusege ken taad oo jeege ooyga num dur ey sum se baado on Isa oo tond metin oo: **24** «Debm dooy jeege, \*Musa se taadjenga taad maakn Kitap ki oo: ken deba jaay ok menda oo ooy on te goon ey se, on genaan kogn mendiña oo koojn metjili genaan ken ooy se. **25** Gan maakjege tu se genaage cili konde kalanj. Debm deet deet se ok menda nabo ooy ooj te goon eyo, oo menda se oop genaan goasin ki. **26** Goasin kic baado ok mend se oo naan kic ooy ooj te goon eyo. Ter debm gen k-motage tu se kic bo baado ok mend se oo naan ooyo ooj te goon eyo; bini aan do deb ken gen k-cilige tu. **27** Ken naaden cili se jaay ooy

paac se, kaam məətn se məndə se kic ɓaadō ooyo.  
 28 Bin num bii kən jaay jeegen ooyga kooy ade dur  
 daan yoge tu se, maakŋ genaage tun cili se, mənd  
 se tap bo 'tədn mənd naŋa? Taa naade paac lə tək  
 naaminga naam mənd se.» 29 Isa tərlən əə: «Naase  
 se, bəre, iigkiga, taa taar Raa se lə 'jeelki eyo əə  
 təɔŋŋ Raa kic lə naase əndki te mətiŋ eyo. 30 Taa bii  
 kən jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu  
 se, gaabge te məndge se 'təkŋ naap ey sum. Num  
 naade se tecŋ aan gəə \*kədn Raagen maakŋ raa  
 ki. 31 Gen jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan  
 yoge tu se, taar Raa taadsen maakŋ Kitapiŋ ki se,  
 naase 'dooyinŋki te ey la kən əə: 32 *Maam se m'Raa  
 gen \*Abraam m'gen Isaka əə m'gen \*Yakub.*\* Raa se,  
 naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ se,  
 Raa jee zəerə.» 33 Ken jee dənge jaay booy taar kən  
 Isa dooyde se, taar se tap bo əkđen taad eyo.

*Kese taar magal cir paac maakŋ \*Ko Taar Raa ki  
 (Mk 12.28-34; Lk 10.25-37)*

34 Ken \*Parizige jaay booy əə \*Sadusege əŋ aasiŋ  
 te ro Isa ki ey se, naade dan tus naapa. 35 Maakđe  
 ki se, deb kalaŋ se debm jeel taadn təəkŋ mətiŋ Ko  
 Taar Raa, je doobm an goom kəkŋ Isa se, ɓaadō  
 tənd mətiŋ əə: 36 «Debm dooy jeege, maakŋ Ko Taar  
 kən Raa eđo Musa ki se taar gen təda kən cirde paac  
 se, kən gay?» 37 Isa tərlıŋ əə: «*Meli Raa se, 'jen ute  
 maaki paac ute roi paac əə ute saapi paac.*† 38 Kese  
 bo taar deet deetn gen təda kən cirde paac paac.  
 39 Ter kən mətiŋ ki tecŋ tec se kən əə: *'Je naapi  
 aan gəə ro naai mala.*‡ 40 Maakŋ Ko Taar Raa ki ute

---

\* 22:32 Aak Ekz 3.6. † 22:37 Aak Dt 6.5. ‡ 22:39 Aak Lb 19.18.

taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado paac se, don̄ bo ɔ̄s do taarge tun di ese sum.»

**\*Al-Masi ute \*Daud  
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)**

**41** Aan ḡō \*Parizige le tusga dey se, Isa t̄ond metde ɔ̄: **42** «Gen naase ki num, al-Masi se tap bo naña? Naan̄ tap bo goon naña?» Naade terlin̄ ɔ̄: «Naan̄ se metjil Daud.» **43** Isa deekdēn ɔ̄: «Num ted ɔ̄ dī jaay \*Nirl Raa ɔ̄l Daud danjin̄ ɔ̄: Meluma? ɔ̄ naan̄ mala taadga taad maakn̄ Kitap ki ɔ̄:

**44** *Meljege Raa taado Melum ki ɔ̄:*

*'Baado iŋg do ji daamum ki*

*bini jee taamooyige se m'aden tedn̄ naai utu 'kiŋg  
dode ki. §*

**45** Ken Daud jaay dan̄ al-Masi ɔ̄ Meluma, anum ted ɔ̄ dī jaay Melin̄ 'tedn̄ goon Daud se?» **46** Maakde ki se, nam jaay aŋ terl taara kalaŋ Isa ki kic bo ḡot̄ ɔ̄ naan̄ ken se m̄aɔtn̄ nam t̄ond te metin̄ do taar d̄im ken kuuy ey sum.

## 23

*Isa deek ɔ̄ j'ond k̄ond ute jee jeel taadn̄ t̄əkñ metn̄  
taar Raage te \*Parizige*

*(Mk 12.38-39; Lk 11.39-52, 20.45-46)*

**1** Isa deek jee d̄enge tu ute jeuge tun metin̄ ki ɔ̄: **2** «Parizige ute jee jeel taadn̄ t̄əkñ metn̄ Ko Taar Raage se, naade se bo ken lee dooy jeege ute \*Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. **3** Ken bin num 'tookdeki taarde ɔ̄ 'tedki nakgen paacn̄ naade lee taadsen se. Nabo ɔ̄nten 'tedki aan ḡō naade, taa naade nakgen naade taad paac se, naade ɔ̄ŋ tedin̄

eyo. <sup>4</sup> Naade dəök daam deere ɔɔ tənd do jeege tu ɔɔ naade malinge tap 60 baate kutin te goon jide. <sup>5</sup> Naabden naade təd paac se je taa jeege aden kaaka. ɔɔ taar Raagen metingen k'raan jaay naade ɔɔsin aan gəo laaye ɔɔ lee dəök do naandege tu ey le kəydege tu se, naade tədiŋ magal magal cir gen jeege. ɔɔ taa kaldege se, naade təos ziidiŋ taar ki tədn jerl cir gen jeege\*. <sup>6</sup> Ken k'danjenga gətn kəs ki se, naade je gətn king naan ki. ɔɔ ken 6aaga maakn beege tun Yaudge lee tusn maak ki se, naade je gətn king naan ki kici. <sup>7</sup> Ken aanga bør ki kic le, naade je j'aden tədn təosse naade ki 6o deete ɔɔ je j'aden dan: jee dooy jeege. <sup>8</sup> Num naase ɔ̄nten 'kənki j'asen dan *jee dooy jeege* taa naase 'paacki se genaage ɔɔ debm dooyse le kalaŋ sum. <sup>9</sup> Do naaŋ ki ara se ɔ̄nten 'daŋki nam ɔɔki: *Bubje*, taa naase ɔkki Bubu kalaŋ sum ɔɔ naaŋ ken iŋg maakn raa ki. <sup>10</sup> ɔ̄nten 'kənki j'asen dan *Debm dooy jeege*, taa naase mel dooyse se \*al-Masi kalin ki sum. <sup>11</sup> Debm jaay tədn magala maakse ki se, ɔñ ron tədn debm tədn naabse. <sup>12</sup> Taa debm magal ron se utu kəəpm baata, ɔɔ debm jaay ɔəp ron baat se, ron utu kookn raan.

<sup>13</sup> «Naasen jee jeel taadn təəknj metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken 'tədki rose aan gəo jee taadn taar met ki se utu asen tədn ɔɔn aak eyo; taa naase 'gaaski doobm \*maakn Gaar Raa jeege tu. ɔɔ naase mala kic le baate kendki, ɔɔ jeegen je kendc se le, naase 'gaasdeki doobo. <sup>14</sup> [Naasen jee taadn

---

\* **23:5** Nakn naade təd se k'raanjingga raan maakn Ko Taar ken Raa ədo Musa ki nabu naade se tədiŋ magal magal ɔɔ jerle taa jeege aden kaaka aan gəo naade 6o jee daan Raa cir jeege.

tɔɔkŋ mətn taar Raage ute Parizigen kən 'tədki rose aan gɔɔ jee taadn taar met ki se utu asen tədn ɔɔŋ aak eyo! Taa naase ɔski ji mend daayge ɔɔ tɔndki mətn \*Raa ɔŋki eyo taa jeege asen kaaka. Taa naan se 60 bɔɔrɔ utu koocŋ dose ki se utu asen tədn ɔɔŋ aak eyo.]† 15 Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ mətn Ko Taar Raage ute Parizige se, naasen kən 'tədki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki utu asen tədn ɔɔŋ aak eyo. Naase 'leeki do baarge tu ɔɔ gɔtɔ baa se paac ɔɔ jeki aki tədn jeege 'tədn Yaudge aan gɔɔ naase se ɔɔ kən naase ɔŋkiga deb kalan jaay uunga doobse se, debm se naase 'tədinki debm aas gen baa maakŋ pood ki met dio cirse naase se.

16 «Naasen jee kaam-tɔɔkgen jee tɔɔdn jeege utu asen tədn ɔɔŋ aak eyo! Naase taadki ɔɔki: ‹Kən nam jaay naam te ro \*Bee Raa se təd dim eyo. Num nam jaay naam te ro daabm maakŋ Bee Raa ki se, kese 60 kən ɔɔŋ.› 17 Naase jee kaam-tɔɔkgen jee dərlge ara! Kən gay 60 ɔɔŋ ciri? Daab ləbu Bee Raa kən k'baano te daab maak ki jaay daabm se, təd gen Raa se ne? 18 Ter naase 'deeki ɔɔ: ‹Kən nam jaay naam ron te \*gɔtn k'j'iin k'daapiŋ gen tədn serke do ki se, təd dim eyo, num kən naan jaay naam ron te nakŋ k'baano do ki gen tədn \*serke Raa ki se, kese 60 kən ɔɔŋ.› 19 Jee kaam-tɔɔkge 'taadumki tu: nakŋ k'baano gen tədn serke se 60 cir ləbu, gɔtn k'j'iin k'daapiŋ gen tədn serke ɔɔ serkŋ k'j'ɔmbiŋga do ki num, taad ɔɔ serkŋ se tədga gen Raa se 60 cir ne? 20 Bin num debm jaay naam ron te gɔtn k'j'iin daapiŋ gen tədn serke do ki se, kese naan naam te ro nakgen paacŋ k'baano gen tədn serke do ki se

† 23:14 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dəkin se, metinge maakde ki se, gɔtɔ.

kici. <sup>21</sup> Debm kēn naam rōñ te Bee Raa se, kēse naāñ naam rōñ te ro mēlin̄ Rāa kēn iñg maak ki se kici. <sup>22</sup> Debm jaay naam rōñ te maakñ raa se naāñ naam rōñ ute kaag do Raa ɔɔ ute mēlin̄ kēn iñg do ki.

<sup>23</sup> «Naasen jee jeel taadñ tōokñ mētn Ko Taar Raage ute Parizigen kēn tēdkī rose aan gōø jee taadñ taar mēt ki se, utu asen tēdn̄ ɔāñ aak eyo! Nakgen naase ɔkki sēem sēem kēn 'lee 'tōmbki maakñ taadsege tu kēn tēdñ nijim se kic bō, naase 'lee 'niginki gōtō kaam sik ɔɔ kēn kaam kalañ se ēdkī Raa ki. Nābo taargen maakñ Ko Taar kēn Raa ēdo \*Musa kēn bēe bēe tap bō, naase aaliñki maak ki eyo kēn taadsen ɔɔ 'tēdkī nakñ ute doobin̄a, kēejñ do jeege tu ɔɔ gen tujñ ɔrm eyo. Kēse bō nakgen, bēeki num, anki lee tēda ɔɔ nakgen kēn naase lee gaanjdeki gōtō kaam sik jaay kēn kalañ ēdkī Raa ki se kic bō ɔñten 'dirigin̄ki kici. <sup>24</sup> Jee kaam-tōokgen 'lee tōodki jeege! Naase ɔøyki maanse te rēesē taa bōtōr kalañ bōøy maak ki eyo, gañ naase tap bō tulki ginjge‡.

<sup>25</sup> «Naasen jee jeel taadñ tōokñ mētn Ko Taar Raage ute Parizigen 'tēdkī rose aan gōø jee taadñ taar mēt ki se, asen 'tēdn̄ ɔāñ aak eyo! Taa naase 'tugki naagn̄ nakgen naase 'lee aayki ɔɔ ɔsnki se aac walak, num gañ maakin̄ tap bō, naase 'doocin̄ki ute nakgen naase 'boogkiro ɔɔ 'tujkiro gen jeege. <sup>26</sup> Kōð Parizi naai se debm kaam-tōok! 'Tug 'daap maakñ naki kēn naai lee aay maak ki se jaay bō naagin̄ kic 'tēdn̄ aak bēe.

---

‡ **23:24** Maakñ nakge tun sēem sēem kēn Yaudge lee yeemde se bōtōr se bō kēn baat cirde ɔɔ maakñ daage tun magal magal kēn Yaudge lee yeemde se ginji se bō kēn magal cirde.

<sup>27</sup> «Naase jee jeel taadn təəknj mətn Ko Taar Raage ute Parizigen kən tədki rose aan gəə jee taad taar mət ki se, asen tədn əəñ aak eyo! Taa naase 'tecki do 6aadgen k'tedden raap kaar kaar aak bəε kaam ki, ganj maakdege dooc te cəŋ jeegen ooyga kooyo əə ruumga ruumu maak ki se paac. <sup>28</sup> Naase kic 'tecki bini, taa naan jeege tu se, naase 'tədki rose jee bəε, ganj maakse dooc te taar mət ki eyo əə te \*kusiña.

<sup>29</sup> «Naasen jee jeel taadn təəknj mətn Ko Taar Raage ute Parizigen kən tədki rose aan gəə jee taad taar mət ki se, asen tədn əəñ aak eyo! Naasen 'lee iin 'daapki do baadn jee taad taar teeco taar Raa ki do dəkiña, əə jeegen kən leedo ute kən mət ki se, naase 'tamardeki do 6aaddege aak bəε bəε. <sup>30</sup> Əə ter naase 'deekki əəki: Kən do bubjege tu naane jaay naaje j'utu num, naaje k'tookde taarde eyo gen təəl jee taad taar teeco taar Raa ki. <sup>31</sup> Kən bin num naase mala bo 'taadki əəki naase se bo mətjil jee kən təəlo jee taad taar teeco taar Raa ki. <sup>32</sup> Kən bin num 'baaki ute naan se, naabm bubsäge lee tədə se, naase 'təd naŋjəki sərək cir gen naade se.

<sup>33</sup> «Aakumki tu wəəjgen ara əə mətjil k'mərpəpgen ara! Naase aki kəŋ kaan kətn dubar pood kən gen daayum se əə di? <sup>34</sup> Taa naan se bo 'booyki m'deekseni: maam m'aseno kəl jee taad taar teeco taar Raa ki, jee jeel taarge ute jee jeel taadn təəknj mətn Ko Taar Raage. Num jee mətinge utu adeki təəlo əə jee mətinge adeki tupm təəl ro kaag ki, jee mətinge utu adeki tənd te məejə maaknj \*beege tun naase lee tusnki maak ki. Əə kengen mətinge adeki tuuru əə adeki lee je maaknj gegərge tu. <sup>35</sup> Əə jee kən lee ute kən mət kən naase təəldeki jaay moosde

œy do naaŋ ki se, k'en iin̄o do yo Abel ki bini aan do yo Zakari k'en goon Baraci, k'en naase 'tœlin̄ki daan Bee Raa ute \*gœtn̄ k'en k'lee k'tœdn̄ serke Raa ki se asen koɔpm mindse ki. <sup>36</sup> 'Booyki bœe m'asen taada: moosn jeegen k'tœlde paac se utu koɔpm do jege tun bœrse utu se.»

*Isa eem nœo taa Jeruzalem*

<sup>37</sup> Isa deek œ: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai k'en debm tœl jee taad taar teeco taar Raa ki œ jee k'en Raa ɔldeno gœti ki kic 60, naai 60 debm tund tœlde! Met kando, maam m'je m'tusn genige aan gœo ko kœrœnj k'en lee tus geninge taa bœekj̄ keyin̄ ki tu, naðo naase 'jeki te eyo. <sup>38</sup> 'Booyki, k'en bin num \*Bee Raase se utu 'toodn̄ kuudu. <sup>39</sup> Taa naaŋ se 60 'booyki m'asen taada: naan ki se mœtn̄ naase amki kœj kaak ey sum, bini kaan kaad k'en aki deekj̄ œki: *ɔñ Melje Raa tœdn̄ bœeña do deb k'en utu baado ute ro naana!§*

## 24

*Isa taad œ \*Bee Raa se jeege utu an tœkœ  
(Mk 13.1-37; Lk 21.5-30, 17.22-37)*

<sup>1</sup> Kaad k'en se Isa teecoga naatn̄ maakj̄ Bee Raa ki œ k'en baa baa se, jee metin̄ ki baado ɔñjña taa an̄ taadn̄ Bee Raa k'en k'j'iin̄inga aak bœe se. <sup>2</sup> Isa terlden œ: «Bee se paac aakin̄ki se jiga daamo? Naðo 'booyki bœe m'asen taada: bee daar aak bœe se jeege utu an̄ ru naŋ tak. Kongen rœes aak bœe bœe se, utu wœökj̄ kalan̄ kalan̄ œ ko tap 60 'kœj toodn̄ do naapiŋ ko ki eyo.»

### *Dubar utu kaan do jeege tu*

**3** Naañ kən se, Isa iñg do \*kəsn əlib ki. Gətn se jee mətiñ ki baado əñjıña əo tənd mətiñ əo: «'Taadjen tu nakgen se 'kaan nuñ ki? Əø naañ se 'tədn əo dí jaay 6o naaje j'an kaakñ jeel ro ki gən bii kaani əo biin dunia an nañ se?» **4** Isa tərlden əo: «Əndki kəndə nam əñten 'dərlse!» **5** Taa jeege dəna utu ade 6aa ute roma əo naña kic utu asen taadn əo: maam 6o \*al-Masi! Əø kən naade 'təd bin se utu 'dərl jeege dəna. **6** Naase utu aki booy gətn bəərə əo jeege utu asen kəəsn maan bəərə, anum 6erə, əndki kəndə, əñten 'beerki! Taa nakgen se utu 'kaana, naðo duni se 'kəñ nañ ey bərtə. **7** Jee taa naañ kaam kalañ utu kiñ bəərə ute jee taa naañ kuuy. Taa naañ gaar kaam kalañ utu kiñ bəərə te taa naañ gaar kən kuuy. Maakñ naanje tun mətiñ naaña utu 'tea əo gətn mətiñ 6o utu təəl jeege. **8** Aan gəə mend kən maakin̄ tuuniñ gən koojo se, nakgen se paac kic 6o baaga kaana num, kəse je taadn əo dunia əçpga gəərə.

**9** «Kaad kən se j'utu j'asen dabar dəna əo j'asen təəlo. Əø taa maam se jee do naañ ki se paac utu asen kəədn kundu. **10** Ganj kaad kən se jeege dəna utu an resn ute kaal maakden do \*Raa ki. Naade kutn naapge naan təəgge tu əo təədn tund naapa. **11** Jee təd rode aan gəə jee taad taar teeco taar Raa ki se, utu ade 6aa dəna əo dərl jeege dəna. **12** \*Kusñ se ziidn 6aa ute naaniña əo jeege dəna maakjedege utu tədn baata do naapge tu. **13** Naðo debm jaay aayga kaamiñ bini aanga do taar təəlin̄ ki num, naañ se utu 'kəñ kaaja. **14** Labar Jigan gən \*maakñ Gaar Raa ese se j'utu j'an taadiñ jeege tun do naañ ki paac, kəse tədn saada jeege tun 6aa se paac jaay

60 səm kaam məətn duni naŋa.»

### *Dubar əəŋ utu ɓaadø*

**15** «Naase utu aki kaakŋ Deb tuj deelga te gətiŋ se utu kənd kiŋ maakŋ \*Bee Raa ki, gət kən \*salal se, aan gəŋ debm taad taar teeco taar Raa ki, ron Daniel, taado do dəkiŋ se. Bin num debm jaay dooy taar ese se ɳ'booy ɳ'əkiŋ jiŋ jaayo! **16** Kaad kən se əŋ jee kən iŋg taa naan Jude ki se, k'j'aan j'ook maakŋ koge tu. **17** Debm iŋg kiŋ do beeŋ ki raan se, ɳ'əŋte bəəyo naan ki gen təsn nakingen maakŋ beeŋ ki. **18** Debm jaay ɓaaga maakŋ-gətiŋ ki kic lε, ɳ'əŋten tərlo beeene gen kuun kaliŋa. **19** Bii kən se, məndgen məndkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tədñ əəŋ aak eyo. **20** Eemki Raa taa nakgen se 'kaan kaadñ kuul ki eyo ey lε \*bii sebit ki eyo. **21** Kaad kən se jeege utu dabar dena ɔɔ dubar se gətn Raa aal dunia tap 60 nam naam te eyo, ɔɔ məətn dubar naan ki jaay 'kəəŋ cir naan ese se gətə. **22** Num Raa se bii dubar ese se, naan gaanjinga duuku taa jeegen naan bəer təəddə se. Kən biiigen se jaay naan gaanden te duuk ey num, nam 'kəŋ kaaja tap 60 gətə. **23** Kaad kən se jaay nam taadsenga ɔɔ: 'Baado aakki, \*al-Masi utu ara ey lε taadsen ɔɔ: Naan utu naane! Əŋten 'tookki taariŋa. **24** 'Booyki! Jeegen kən təd rode ɔɔ naade 60 al-Masige ute jeegen təd rode ɔɔ naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade ɓaao. Naade utu 'tədñ nakŋ-kəəbge ute nakgen deel doa, taa 'kaan jeege dala. ɔɔ jee kən Raa bəer təəddenga təəd se kən naade əŋga doobo num, aden kaan dal kici. **25** 'Booyki! Bəre, taar se lε, maam m'aalsenga kaal bise ki.

**26** «K'en k'taadsenga j'oo: Al-Masi utu do kəd-baar ki naane num, ənten baaki. Ey le k'en j'oo: naan̄ utu oom ara! Num ənten 'tookki taarde. **27** Taa bii k'en \*Goon Deba adə baa se tecn̄ aan ḡo maan aalo kaam kooko wusuk bini dəək te ḡotn̄ kaada toocn̄ni. **28** Bii kaanum kic tecn̄ aan ḡo ḡotn̄ daa d̄im gam ooyga jaay 6o marlge kic lee bəøy tus ro ki se.

**29** «*K'en biigen gen dubarge se jaay naar deelga num, kaada se utu 'tedn̄ ilim dib əə laapa se le wəər eyo.*

*K-dijgen maakŋ̄ raa ki adə si naan̄ ki*

*əə nakgen ək təəgə maakŋ̄ raa ki se utu 'tea.\**

**30** «Ḡotn̄ se jeege an kaakŋ̄ nakŋ̄ jeel maakŋ̄ raa ki k'en taad əə Goon Deba utu baado əə jeegen do naan̄ ki paac keem nəə an kaakŋ̄ Goon Deba adə bəøy maakŋ̄ gapara ki ute təəgn̄ Raa əə ḡotə wəər kəleŋ̄. **31** Pulu 'keem makən̄ maakŋ̄ raa ki əə Goon Deba adə kəl kədinge taa te 'tusn̄ jee k'en naan̄ beer təəddē mətn̄ naan̄ k'en kaam əə əə k'en iŋ̄ mətn̄ raa k'en kaam gay gay kici.»

### *Isa aal naagŋ̄ taara ute ko ba*

**32** «Naase əndki doa te ko ba: k'en naan̄ jaay baaga kəədn̄ taa-oomo əə dəəb kamba se, naase 'jeelki əkki mət-kijiri aanga əə ńara əəpgə ḡoɔrə. **33** Bin num naase kic 6o, k'en aakkiga nakgen se paac jaay aanga num, 'jeelki \*Goon Deba se naan̄ aan əŋ̄sega ḡoɔr kaam taarse ki. **34** 'Booyki bəε m'əsen taada: jee duni k'en ńorse se 'kooy naŋ̄ ey sum 6o nakgen se paac utu 'kaana. **35** Maakŋ̄ raa ute do naanja se utu 'deeple, num taar maam se 'kəŋ̄ deel eyo.

---

\* **24:29** Aak Eza 13.10 əə 34.4.

*Nam jaay jeel bii kaan Isa se ḡo*

<sup>36</sup> «Num gañ kēn gen kaadiñ ute biiñ \*Goon Deba ano baa se, nam tap bo jeel eyo. <sup>\*Kōdn Raage maakj raa ki kic lē jeel eyo, oo Goono kic lē jeel eyo. Nam jeel biiñ se, ḡo. Kēn jeel se, Bubu kalin ki sum.</sup> <sup>37</sup> Bii kēn Goon Deba ade baa se, 'tecñ aan ḡoo nakgen deelo do Noe<sup>†</sup> ki. <sup>38</sup> Naan̄ kēn naane se, kaad kēn maan magala b̄aoyo ḡoob te jeege ey b̄ort se, jeege oso, aaye, t̄ok mendge, t̄ok gaabge oo ol gendege kic bo t̄okj naapge bini aan bii kēn Noe end maakj markab kēn magala. <sup>39</sup> Ḡotn se jeege se, nakj utu kaan dode ki se, naade end eyo bini maan magala baaado ḡoob t̄ooldē paac. Kēn Goon Deba ade baa se kic bo 'tecñ bini. <sup>40</sup> Bii kēn se gaabge dio ted̄ naaba maakj-ḡotdē ki se, deb kalan̄ j'an kuunu oo deb kalan̄ 'kōopo. <sup>41</sup> Oo mendgen di daar uus kuus do toot ki se kic, deb kalan̄ j'an kuunu oo deb kalan̄ 'kōopo. <sup>42</sup> Ingki zeere daayum, taa naase kic bo 'jeelki eyo biiñ Melse ade baa se. <sup>43</sup> Naase 'jeelki kēn mel bee jaay jeel kaadn debm b̄oogo ano baa n̄oer num, naan̄ toodn bi eyo oo kān debm b̄oogo an̄ terecñ been̄ eyo. <sup>44</sup> Taa naan̄ se bo naase kic 'daapki rose, ingki do metekse ki, taa Goon Deba jaay ade baa se le, kaad kēn naase 'jeelki eyo.»

*Debm tedñ naabm metek̄e oo tuj ormiñ eyo  
(Lk 12.41-48)*

<sup>45</sup> Isa deek oo: «Debm tedñ naabm metek̄e oo tuj ormiñ ey se kēn gay? Naan̄ bo debm kēn melin̄ oñin̄ jee tedñ naabgen kuuy kaam jin̄a, oo kēn aanga kaadiñ ki num, lee edden kōso. <sup>46</sup> Maak-raapo debm tedñ naabm kēn melin̄ aan jaay oñin̄ naan̄

---

† 24:37 Aak Jēn kōñ 6-8.

utu tedin tedin naabm kēn naan ḥoniñsin kaam jin se. <sup>47</sup> 'Booyki bēe m'asen taada: debm tedin naabm bin se, melin utu an kōn nakinge paac kaam jina. <sup>48</sup> Num gañ kēn naan bo debm tedin naabm jig eyo oo taad ute maakin oo: Melum se ade kōn terl yōkōd eyo, <sup>49</sup> oo gōtn se iñ baag tōnd jeengen k'ted naaba tel se, naan ḥosa oo aay te jee kaay koonge. <sup>50</sup> Gañ mel gaabm ese se, biin jaay naan ano terl se, naan ḥond eyo oo kaad kēn naan aan kaan kic le, naan saap do ki eyo. <sup>51</sup> Debm tedin naabm bin se, kēn melin jaay aanga num, utu an tuur naata oo an kōlin 'dabar ute jeegen ted rode aan gōo jee taad taar met ki. Oo gōtn se bo gōtn naade tōay oo taan naanjdege.»

## 25

### *Isa aal naagn taara gen gaan mendgen sik*

<sup>1</sup> Ter Isa aal naagn taara deek oo: «Maakn \*Gaar Raa se, naan tec aan gōo gaan mendgen sik tōs lōompdege oo teec baa dōodn gaabm baa kōkn menda\*. <sup>2</sup> Num maakn gaan mendge tun sik se, jee mii se mend dērlge oo kengen kuuy mii se mend metekge. <sup>3</sup> Mend dērlge se, tōs baan te lōompdege ḥk uubu maak ki, nabō uun te zaadn uubm kuuy ey sum. <sup>4</sup> Gañ mendgen mii mend metekge se tōs baan te lōompdege ḥk uubu maak ki oo ter ḥk maakn nakge tun kuuy do ki. <sup>5</sup> Aan gōo gaabm menda le aan yōkōd ey dey se, gaan mendgen se bi baa tōlde oo naade paac tood bia. <sup>6</sup> Ken aan daan bee se k'booy nam baag taadn makōn oo: 'Booyki! Gaabm menda se, bēre, aanga. 'Teec baa 'dōodiniki!

---

\* **25:1** Gaabm baa kōkn menda se, mend naan baa kōko se maakn gaan mendge tun sik se eyo.

<sup>7</sup> Götñ se gaan mendgen sik se paac iin duru oo tööc tol tond daap lõompõege. <sup>8</sup> Num gañ mend d Erlge se tond metn mend metekge se oo: «Edjekiro uubsege se cõko, ey num lõompõege se uubiñ baa baa naña.» <sup>9</sup> Gañ mend metekge se terlden oo: «A-a, uubu se ajenki kõj kaasn k'paacki eyo! Naase 'baa 'dugkiro götñ jee zoge tu.» <sup>10</sup> Kaad ken mend d Erlge se iin baa gen dugñ uubu se, gañ gaabm mendenda se iin aana. Õo naan̄ oj gaan mendgen mend metekge se ing aak kaak kaaminiña. Naan̄ end ute naade maakñ bee mend mõrob ki se oo ken naade jaay end se, kaam-taara se k'gaasina. <sup>11</sup> Cõko se, mend d Erlge se aana oo baag tond kääm taara deek oo: Melje, Melje, oodjen kaam taara! <sup>12</sup> Gañ naan̄ terlden oo: 'Booyki bee m'asen taada: bëre, maam se m'jeelsen eyo.» <sup>13</sup> Ter Isa taadßen oo: «Taa naan̄ se bo, ingki zëer! Taa bii ute kaadn maam m'ano baa se, naase 'jeelki eyo.»

*Isa aal naagn taara ute jee tõdn naabgen mato  
(Lk 19.12-27)*

<sup>14</sup> «Ter daala, kese tec aan goo debm baa baa merte jaay dan̄ tus jee tõdn naabinge oo eñden maalin paac se kaam jide. <sup>15</sup> Deb kalan̄ naan̄ edin̄ gõkol<sup>†</sup> daab magal magal mii, debm kuuy naan̄ edin̄ gõkol daab magal magal dio, oo ken kuuy naan̄ edin̄ gõkol daab magal kalan̄. Naña kic bo naan̄ edin̄ kaam do ron̄ rona, jaay bo naan̄ naar iin baa götñ mertiñ ki. <sup>16</sup> Deb m j'edin̄ gõkol daab magal magal mii se, naan̄ naar baa tõdin̄ oojo gõkol daab magal magal kuuy mii do ki. <sup>17</sup> Deb m j'edin̄ gõkol daab

---

<sup>†</sup> **25:15** Gõkol se oen̄ dena kaam kõgn̄ deba laapa kando kando.

magal magal di se, naan kic 6aa tədin oojo gəkəl daab magal magal kuuy di do ki. <sup>18</sup> Nañ debm kən melin ədin gəkəl daab magal kalañ se, naan 6aa ud gəo duubiñ naan ki, nam jeel gətiñ eyo.

<sup>19</sup> «Gətn mərtiñ ki se, məlde se 6aa ingoga dən jaay ək terl 6aado. Əə kən naan jaay aan se, dañ tənd metde do gəkəl daabge tun magal magal kən naan nigdesin se. <sup>20</sup> Debm kən j'ədin gəkəl daab mii se iiko ceeñ ki əə deekin əə: «Məluma, naai ədumo gəkəl daab mii əə maam m'tədin oojga kən kuuy mii do ki daala.» <sup>21</sup> Melin deekin əə: «Kese jiga. Naai se debm tədn naabm bəe əə tuj ərmi ey se. Ute nakñ maam m'ədi cəkə se kic, naai tuj te ərmi ey se; əorse maam m'ai kədn nakge dəna kaam ji. 'Baado 'təd maak-raapo ute maama.» <sup>22</sup> Debm kən j'ədin gəkəl daab di se kic iiko ceeñ ki əə deekin əə: «Məluma, naai ədumo gəkəl daab dio əə maam m'tədin oojga kən kuuy di do ki daala.» <sup>23</sup> Melin deekin əə: «Kese jiga! Naai se debm tədn naabm bəe əə tuj ərmi ey se. Ute nakñ maam m'ədi cəkə se kic, naai tuj te ərmi ey se; əorse maam m'ai kədn nakge dəna kaam ji. 'Baado 'təd maak-raapo ute maama.»

<sup>24</sup> Debm kən j'ədin gəkəl daab kalañ se, naan kic iiko ceeñ ki əə deekin əə: «Məluma, maam m'jeele naai se debm aali əəñə. Maakñ-gətn naai əəc te ey kic 6o, naai əj naai ki əə gətn naai duub te ey kic 6o, naai əjə. <sup>25</sup> Bin num maam se beere əkuma. Taa naan se 6o gəkəl daabi kən naai ədumsiñ se, maam m'6aa duubiñ naan ki əə əorse ara ək naki.» <sup>26</sup> Gañ melin terlin əə: «Naai se debm tədn naabm jig eyo əə debmkaar naaba! Naai 'jeelum maam se maakñ-gətn maam m'əəc te ey kic 6o, maam m'əjə

» gətn maam m'duub te d̄im ey kic lε, maam m'ɔj maam ki. <sup>27</sup> Beeki num, ḡok̄l daabum se, naai anō k̄omb maak̄j baŋki ki; » k̄or maam m'ade t̄erl se, m'an k̄oŋin am koojn ziidn do ki. <sup>28</sup> Ḡok̄l daabm jin ki se, uuniŋki » eđiŋki deb k̄en ɔk ḡok̄l daabge s̄ik se. <sup>29</sup> Taa, debm k̄en ɔk se, j'an k̄edn do ki, taa nakin an ziidn t̄edn d̄ena. Num gaŋ debm ɔk ey se lε, k̄en naan ɔk c̄ok̄on se kic b̄o, j'an kuun naatn. <sup>30</sup> Num debm t̄edn naabm jaay t̄oŋ ser ey se, ɔk undink̄i naatn maak̄j ḡot k̄en ɔođo. » ḡotn se b̄o ḡotn t̄oøyø » ḡotn taan naanja.»»

### *Bii k̄oj̄n b̄oŋ kaam m̄oŋt̄n*

<sup>31</sup> Isa deek daala »: «Bii k̄en maam \*m'Goon Deba m'ade b̄oøy maak̄j gaarum ki ute k̄ofumge paac se, maam m'utu m'king do kaag do gaarum ki. <sup>32</sup> Jee do naan ki paac tus naanum ki » maam m'aden niḡj aan ḡo debm gaam niḡj baatinge ute b̄eninge se. <sup>33</sup> Baatge se, maam m'aden k̄ol do ji daamum ki » b̄enige se lε, do ji jeelum ki. <sup>34</sup> Ḡotn se maam gaarge m'deek̄j jeege tun do ji daamum ki m'ɔɔ: «Baakiro, naasen k̄en Bubum t̄edsenga t̄edn been̄ se; endki maak̄j gaariŋ ken naan̄ daapsesinga daap do d̄okin̄a, kaad k̄en naan̄ utu aalo kaal do naanja se. <sup>35</sup> Taa maam b̄o t̄oolumo » naase eđumkiroga k̄os̄; maane t̄oolumo » naase eđumkiroga m'aayga; m'iŋgoga merte ḡotse ki » naase ɔkumkiroga jiga. <sup>36</sup> Ken maam met-beere, naase eđumkiroga kal kuusu. Ken maam m'k̄oŋno naase 'baa aakumkiroga. Ken maam j'ekum dan̄gay ki, naase 'baa aakumkiroga.»

<sup>37</sup> «Gaŋ jeegen t̄edo nak̄j ute d̄oobiŋ se utu an̄ t̄erl »: «M̄elje, nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai b̄o t̄oolio

jaay k'j'edio kəsə se? Ey le kən maane təolio jaay k'j'edio maan kaaye se? <sup>38</sup> Naai iŋgo mərtə gətje ki nuŋ ki jaay naaje k'j'əkkio jiga se? Ey le nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai 'met-beere jaay naaje k'j'edio kal tuusu se? <sup>39</sup> Nuŋ ki jaay naai ooco kəənə ey le maakŋ danŋay ki, jaay naaje k'baado k'j'aakkiga se?» <sup>40</sup> Gətn se gaarge aden tərl ɔɔ: «Booyki bəə m'asen taada: maakŋ genaamge tun se debm baat aan gəɔ dī kic jaay, naase 'tediŋkiroga bəə se, kese gəɔ 'tediŋkiro maam ki.»

<sup>41</sup> «Tər gaarge utu deekŋ jeege tun do ji jeelin̄ ki se ɔɔ: «Iikki naatn cəem ki dəkə, naasen jee \*Raa naamsenga naam se! 'Baaki maakŋ pood kən gen daayum kən Raa tədiŋ gen \*Bubm sitange ute kədiŋge. <sup>42</sup> Taa maam 6o təlumo ɔɔ naase edumkiro te kəs eyo; maane təlumo ɔɔ naase edumkiro te maan kaay eyo. <sup>43</sup> Maam m'iŋgo mərtə gətse ki ɔɔ naase dədə əkumkiro te eyo. Maam met-beere əsumo kic 6o, naase edumkiro te kal kuus eyo; kən m'ooco kəənə ɔɔ j'əkumo danŋay kic 6o, naase '6aa aakumkiro te eyo..»

<sup>44</sup> «Gaŋ jee do ji jeelin̄ ki utu aŋ tərl ɔɔ: «Məlje, nuŋ ki jaay kən naaje k'j'aaki naai 6o təolio, ey le maane təolio, kən mərtə, kən met-beere, kəənə ey le maakŋ danŋay ki, jaay naaje k'baado k'naaki te ey se?» <sup>45</sup> Gətn se naan̄ utu aden tərl ɔɔ: «Booyki bəə m'asen taada: maakŋ gaange tun səem se, debm baat aan gəɔ dī kic jaay naase 'tediŋkiro te bəə ey se, kese gəɔ naase 'tedumkiro te maam ki eyo.» <sup>46</sup> Gee do ji jeelin̄ ki se utu 6aa ting maakŋ dubar ki gen daayum, ɔɔ jeegen kən tədənakgen ute doobin̄ se le, kəŋ \*kaajŋ gen daayum.»

## 26

*Jee magalge εnd tεl kutn Isa  
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)*

<sup>1</sup> Kεn Isa jaay dooy jeege aas sum se, naañ taad jeege tun metin̄ ki ɔɔ: <sup>2</sup> «'Jeelki \*laa Paak gen Yaudge se ɔɔpga bii di sum bo 'kaana ɔɔ \*Goon Deba se j'utu j'an kəkŋ kəl ji jeege tu ɔɔ naade an 6aa tupm təol ro kaag ki.» <sup>3</sup> Gətn se \*magal jee tədn sərke Raage tu ɔɔ magal taa bee Yaudge tus maakŋ bee magal debm tədn sərke Raa ki kεn ron̄ Kayip se, <sup>4</sup> naade tus dəæk taarde je doobm an̄ goon̄ kəkŋ Isa taa an 6aa təol. <sup>5</sup> Naade taad ute naapa ɔɔ: «J'ɔñte kəkiñki bii laa ki, ey num jeege kiiñ gen tədn taara ɔɔ gətə tuju.»

*Menda baado ɔɔy itir do Isa ki  
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)*

<sup>6</sup> Kaađ kεn Isa Betani ki maakŋ 6ee Simon kεn k'danjiñ debm bikidi se, <sup>7</sup> menda kalaŋ baado ɔñjña. Naan̄ se ɔk naka kalaŋ aan gəa k-bəkələ, nakŋ se ko bo k'cəoc k'daapiñña. K-bəkəl se k'danjiñ *albatir*. ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ ɔñjña. Naan̄ baado ɔɔyiñ do Isa ki, kaađ kεn Isa iñg ɔs kɔsə. <sup>8</sup> Kεn jee metin̄ ki jaay aak nakŋ mend se təd se, maakde tuju ɔɔ baaag taadn ute naapa ɔɔ: «Gen di jaay itir se naañ tuiñ bin se? <sup>9</sup> Itir se j'an dugiñ te zo ɔɔñə ɔɔ gursiñ se j'an̄ nigin̄ jee daayge tu.» <sup>10</sup> Kεn Isa jaay booy taarde se, naañ deekden ɔɔ: «Gen di jaay naase 'tərecki mind mend se? Nakŋ naañ tədum maam ki se, kεse nakŋ jiga. <sup>11</sup> Jee daayge se daayum utu te naase. Num gañ maam se, daayum m'kəŋ kiñg te naase eyo. <sup>12</sup> Itir mend ɔɔyum rom ki se, daapumga roma gen kənd maakŋ baad ki. <sup>13</sup> 'Booyki bεε, m'asen

taada: do naaŋa ute magalin se gótn gay gay kic 60, kén jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakŋ kén mēnd se jaay tēdum se, jeege paac utu kœsn maaniŋa œ saapm do nak kén naaŋ tēd ese se.»

*Judas ut Isa*

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

<sup>14</sup> Ter Judas Iskariot, naaŋ maakŋ jee mētn Isa kén sik-kaar-di se, baa œŋo \*magal jee tēdn serke Raage tu, <sup>15</sup> œ deekden œ: «Kén maam m'ok m'edsenga Isa num, naase amki kēdn dio?» Gótn se naade mēd edin gurs tamma si-mətə. <sup>16</sup> Naan kén se sum 60 Judas baag je doobm an kutn Isa.

*Isa tēd \*laa Paak gen Yaudge ute jee mētiŋ ki*

(Mk 14.12-31; Lk 22.7-34; Jn 13.1-38; 1Kor 11.23-25)

<sup>17</sup> Bii deet deetn gen laa mappan øk ørom ey se, jee mētn Isa ki baado tənd mētiŋ œ: «Kœsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisin tēdn kaam gay?» <sup>18</sup> Isa deekden œ: «'Baaki maakŋ geger ki, gótn gaab ki kalan bini œ deekinki œoki: «Debm dooyje deek œ bœrœ, kaadin œopga góorœ œ naaŋ ute jee mētiŋ ki se je baa tēdn laa Paak se bei ki.»» <sup>19</sup> Gee mētiŋ ki baa tēdin aan gó kén Meldə taaddeno œ naade baa tēd kœsn gen laa Paak se gótn ese.

*Isa taad jeege tun mētiŋ ki œ deb kalan utu an kutu*

<sup>20</sup> Kén aan do tegər góto baa øk jin se, Isa ute jee mētiŋ kén sik-kaar-di se baado iŋg œs do tabil ki. <sup>21</sup> Kaad kén naade iŋg œs kœs se, Isa deekden œ: «'Booyki bœe m'asen taada: maakse ki se, deb kalan utu am kutu.» <sup>22</sup> Gótn se jee mētiŋ ki se maakde tuj kasak kasak œ naaŋ naaŋ kic 60 baag tənd mētn

Isa ॥: «Meluma, lo nakŋ se tεdn maam lε?» <sup>23</sup> Isa terlden ॥: «Debm kεn ɔl jinŋ maakŋ baay ki ute maam se, naaŋ 6o debm utu am kutu. <sup>24</sup> Deere, \*Goon Deba se, utu 'kooy aan gɔɔ kεn \*Raa taadno maakŋ Kitap ki, num ganŋ ɔɔŋ deb kεn aŋ kut se! Debm bin se kεn j'oojinŋ te ey kic 6o bce kaca.» <sup>25</sup> Judas, naaŋ 6o debm kεn utu kutn Isa se, tond metiŋ ॥: «Debm dooyje, lo nakŋ se tεdn maam lε?» ॥ Isa terlin ॥: «Aan gɔɔ kεn naai deekinŋ se.»

### *Isa εddēn kɔsn taad mεtn taar yonə*

<sup>26</sup> Kaad kεn naade ɔs kɔs se, Isa uun mappa jinŋ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup εdinŋ jeege tun metiŋ ki deekden ॥: «Ok ɔski, kese roma.» <sup>27</sup> Ter naaŋ uun \*kɔɔp dooc te tɔtn koojŋ kaagŋ k'danjiŋ biŋ se jinŋ ki, tɔɔm Raa ɔɔ εddesiŋa, deekden ॥: «Paacki se, naŋa naŋa kic 6o ɔk aaye aaye, <sup>28</sup> kese moosuma kεn taad ॥: \*Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔɔy taa jee dεna, taa Raa aden tɔɔl \*kusiŋdege. <sup>29</sup> 'Booyki m'asen taada: tɔtn ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'6aa kaay tɔtn koojŋ biŋ kiji ute naase se maakŋ gaar Bubum ki jaay sum..»

### *Isa taad ɔɔ Pier utu aŋ baate*

<sup>30</sup> Kεn naade aar kaa gεn keem Raa aas se, naade teec 6aa ook do \*kɔsn ɔlib ki. <sup>31</sup> Kεn naade utu 6aa 6aa sum 6o, Isa taad jeege tun metiŋ ki ॥: «Maakŋ nɔɔr kεn jaaki se, naase paacki utu amki kaanŋ rεsε. Taa Raa taadga taad maakŋ Kitapŋ ki ॥: *Maam m'utu m'tɔɔl debm gaam baatge, ɔɔ baatinge se lε utu 'kaaŋ wɔɔka.*\* <sup>32</sup> Num kεn maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana m'asen 6aa

---

\* **26:31** Aak Zak 13.7.

booy taa naan Galile ki.» <sup>33</sup> Gøtn se Pier deekin ø: «Køn jee meti ki jaay resi paac kic bo, maam se m'ai køn res eyo!» <sup>34</sup> Isa terlin ø: «'Booy bee m'ai taada: maakin næør ken jaaki se, kør kørønjø 'køoy ey sum bo, naai am 'baatn døel møtø 'deekn ø 'jeelum eyo.» <sup>35</sup> Pier deekin ø: «Maam se ken am kaan te yoa kic bo, m'ai baati eyo!» Óø jee metin ken kuuy se kic bo paac taad aan gøo gen Pier se.

*Isa tønd mætn Raa Getsemane ki  
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46; Eb 5.7)*

<sup>36</sup> Gøtn se Isa ute jeegen metin ki aan gøt ken k'danjin Getsemane ki se ø naan deekden ø: «Ingki gøtn ara, kør maam m'kiikn cøkø m'ade baa tønd mætn Raa se.» <sup>37</sup> Naan øk baaan ute Pier ø gaan Zebedege dio, gøtn se maakin baag tuju ø taar maakin ø naan tak. <sup>38</sup> Gøtn se naan deekden ø: «Maam se maakum tujga ø nirlum teecga aan gøo m'aki kooyo. Anum naase se ingki gøtn ara; ø ønten 'toodki bia, ingki zeere ute maama.» <sup>39</sup> Naan iin iik naan ki cøkø se, baa erg ønd naanin naan ø baag tønd mætn Raa deek ø: «Bubuma, ken naai 'je num iikum \*køøpm dubar se<sup>†</sup> rom ki naata! Nabø 'ted aan gøo ken naai maaki jea, num aan gøo ken maam bo m'je se eyo.»

<sup>40</sup> Ken naan øk terl baaado øn jee metin ken møtø se, tood tood bia, ø naan deek Pier ki ø: «Ler kalan kic bo naase øn aasiñki te gen king zeer te maam ey ne? <sup>41</sup> Naase ingki zeere, 'tøndki mætn Raa, taa naase aki koocn maakin nakn naam ki eyo. Maakin

---

<sup>†</sup> **26:39** Køøpm ara taadn ute kaadn ken naan utu dabara døna do kaag ki aan gøo debm kusiña.

debkilimi se je tədn nakŋ bεε, nareso daa ron 6o əŋ aasiŋ eyo.»

**42** Ter naan ək terl gen k-dige iik naan ki cəkə daala əə 6aa tənd mətn Raa əə: «Bubuma, kəəpm dubar se jaay naai amsiŋ kiik eyo əə kən m'an kaay tak num əŋ maakje naai 6o 'təda!» **43** Ken naan ək terlo daal se, 6aadə əŋ jee metin ki tood tood bia əə kən bi əkde se, kaamde kic əŋ aak eyo. **44** Isa iin əndə kən naan iik naan ki cəkə se, naan baag tənd mətn Raa gen k-mətəge, əə maakj tənd metin ki se naan ing dəəl taar ese sum. **45** Ter naan ək terl 6aadə əŋ jee metin ki əə deekden əə: «Maakj toodn bise ki se naase utu 'tood 'təəlki təəl kəərse rək la? Bərə, bəεga, kaadıŋ aasga əə \*Goon Deba se j'an kəkj kəl ji jee tədn kusinge tu. **46** Iinki, k'6aaki! Aakki, debm am kut se aanga.»

### *Isa jeege əkiña*

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-11)

**47** Kaad kən Isa utu taad naŋ te taariŋ ey sum 6o, gaŋ maakj jeege tun metin kən sik-kaar-di se, debm ron Judas se aana. Naan 6aadə ute dəəl jeege dəna metin ki kən ək gərd-jerldege əə te sirddege. Jee se \*magal jee tədn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge 6o əldeno. **48** Judas, naan 6o debm utu kutn Isa se, taadoga taad jeege tun ese se əə: «Debm jaay maam m'an baam kəkə əə m'kaay ciiliŋ se, kəse 6o naana! Əkiňki.» **49** Judas naar 6aadə cee Isa ki əə deekin əə: «Debm dooyje, təəse!» Gətn se naan baam əkiňa əə aay ciiliňa. **50** Ə Isa terlin əə: «Məduma, nakj naai '6aadə təda se, 'tədiňa.» Gətn se jee dəŋen k'6aadə tel se, iij-əkiňa. **51** Gaŋ kən Isa jaay j'okin se, maakj jeege tun metin ki

se, deb kalanj əodo gərd-jerliñā əo əg gaan̄ te bi debm tədn naabm magal debm tədn serke Raa ki.

**52** Gətn se Isa deekin əo: «Gərd-jerli se 'terl əlin maakn̄ saapin̄ ki gətin̄ ki. Taa jeegen təəl jeege ute gərd-jerldege se, naade j'utu j'aden təəl ute gərd-jerlege kici. **53** Naai 'jeel ey la, ken maam jaay m'təndga metn Bubum num, naan̄ am naar naakn̄ ute dəəl kədinge sik-kaar-di se? **54** Ken bin ey num taar Kitap taad se 'kaan doobin̄ ki əo dio?» **55** Naan̄ ken se Isa deek jee dənge tu se əo: «Naase 'teeckiro ute gərd-jerlsege əo te sirdsege jaay, 'baamkiro kəkə aan gəo debm boogo se. Ey num 6ii-raa maam m'lee dooy jeege daan bəər \*Bee Raa ki se, naabo naase əŋ əkumkiro te eyo. **56** Num gañ nakn̄ se jaay aan se, taa taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raañino maakn̄ Kitap ki do dəkin̄ se, 'kaan doobin̄ ki.» Gañ gətn se, jee metin̄ ki paac baatin̄a əo aan̄ resin̄a.

*Isa j'ək k'baansiñ naan Yaudge tun \*jee kaakn̄  
metn taarge*

*(Mk 14.53-65; Lk 22.54,63-65; Jn 18.12,13,19-24)*

**57** Jee əko Isa se baansiñ 6ee Kayip ki, naan̄ 6o \*magal debm tədn serke Raa ki. Əo maakn̄ 6ee naan̄ ki se 6o jee jeel taadn təəkn̄ metn Ko Taar Raage ute magal taa 6ee Yaudge 6aadō tusn maak ki. **58** Pier əko metn Isa daande goon dəkə, daaniñō bini aan daan bəər 6ee magal debm tədn serke Raa ki. Pier endo 6aa iñg ute jee tədn naabge, taa kaakn̄ nakn̄ ken utu 'kaan do Isa ki.

**59** Anum magal jee tədn serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacn̄ jee kaakn̄ metn taarge se, naade je təəl taara do Isa ki taa aŋ kəkn̄ mindin̄ num

j'an 6aa təələ, <sup>60</sup> naþo naade əŋ te taar dim eyo. Ey num saadge dəna 6aadə təlin̄ taar-kəəþə don̄ ki taa an̄ kəkñ mindiñə.

Cəkə se maakñ naade ki se jeege di 6aadə, <sup>61</sup> əə taad əə: «Naaje k'booyga gaabm ese se taado əə: \*Bee Raa se maam m'an̄ təəkn̄ naatn̄ əə maakñ biñe tun mətə sum 6o m'an̄ kiin̄ gətiñ ki.»

<sup>62</sup> Gətn se magal debm tədn̄ sərkə Raa ki se iin̄ daara əə ñeek Isa ki əə: «Naai tap 6o 'terlden taar dim ey la do taarge tun naade təli doi ki se?» <sup>63</sup> Gañ Isa do dək əə terlin̄ taar dim eyo. Ter magal debm tədn̄ sərkə Raa ki se taadıñ daala əə: «Ute ro Raa zəere m'tənd məti, 'taadjen tu naai 6o \*al-Masi, Goon Raa se la?» <sup>64</sup> Isa terlin̄ əə: «Kəse naai 6o 'deekiña. Naþo 'booyki m'asen taada: naan ki se, naase útu aki kaakñ \*Goon Deba se, ing kiñg do ji daam Sidburku ki əə kən naan̄ ade bəøy se ade kiñg do gapar ki.» <sup>65</sup> Gətn se magal debm tədn̄ sərkə Raa ki iin̄ nəepm te kaliñə əə ñeek əə: «'Booyki! Gaabm se naan̄ naaj Raa! Naase nakage k'jeki saadn̄ nam kuuy se, gen di daala! Naase le 'booykiga te bise kən naan̄ naaj Raa se. <sup>66</sup> Anum naase 'saapki əəki ci?» Jee dən se terlin̄ əə: «Deere, naan̄ se nakiñ yoa!» <sup>67</sup> Gətn se naade tupiñ 6ooro daan-kaamin̄ ki əə təndiñə. Jee kuuy se təndiñ mətn̄ bin̄ ki, <sup>68</sup> ñeekiñ əə: «Naai al-Masi, debm kən taad taar teeco taar Raa ki se, 'taadjen tu: debm kən təndi se, naña?»

*Pier naaj əə naan̄ jeel Isa eyo  
(Mk 14.66-72; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25)*

<sup>69</sup> Naan̄ kən se, Pier əəp ing naata daan bəør ki. Gətn se mənda kalañ, mənd tədn̄ naaba, 6aadə

əŋinā ॥ deekin ॥: «Bere, naai kic 6o debm Isan kōd Galile.» <sup>70</sup> Gan naan jeege tu paac se, naan naaja deek ॥: «Taar naai 'taad se le, maam m'booy m'ok metin eyo.» <sup>71</sup> Ter Pier iin ən gōtn se ॥ baa baa kaam taa doob kēn magal se, mend tēdn naabm kuuy aakinā ॥ deek jeege tun gōtn ese se ॥: «Bere, gaabm ese kic debm Isan kōd Nazaret se!» <sup>72</sup> Gōtn se Pier baag naaja daala ॥ naam taarin ॥: «Bere, gaabm se maam m'jeelin eyo!» <sup>73</sup> Kēn naade jaay ing cōkō se, jeegen paacn ing gōtn ese se iiko cēn ki deekin ॥: «Deer deer, naai se metn naade, taa taari taad se kic 6o tec gen naade!» <sup>74</sup> Gōtn se Pier baag naam taarin ॥: «Bere, maam m'naam rom te Raa, m'taadsen m'॥: gaabm se maam m'jeelin eyo!» Gan gōtn se sum 6o kōrōnjō naar əəd əəyō. <sup>75</sup> Gōtn se, Pier naar saap do taar kēn Isa taadiño ॥: «Kōr kōrōnjō tōy ey sum 6o, naai am baatn dōel mōtō.» Gōtn se naan teeco ॥ baag keem gab gab.

## 27

*Isa j'ok k'baansin naan tōg ki rōn Pilat  
(Mk 15.1; Lk 22.66-71, 23.1)*

<sup>1</sup> Tanərin nərin se, \*magal jee tēdn serke Raage tu paac, ute magal taa bee Yaudge tus dōk taarde kalan gen tōl Isa. <sup>2</sup> Gōtn se naade əl j'ok k'dōok Isa ॥ naade baa ədiñ magal \*Rōmēge tu, rōn Pilat.

*Kooy Judas  
(NJKN 1.16-20)*

<sup>3</sup> Judas, debm kēn ut Isa se, kēn naan jaay aak Isa j'okinga gen baa kutu se, gōtn se naan nirlin teece. Gursn tamman si-mōtō kēn j'edīñ se, naan ək terl baa ədiñ \*magal jee tēdn serke Raage tu ute

magal taa bee Yaudge tu ḡotin ki. <sup>4</sup> Naan deekden ॥: «Maam se m'tujga naan \*Raa ki, k̄en m'kutn debm k̄en tuj te dim ey se!» Gan naade terlin ॥: «'Baa t̄edn gam naane, k̄ese əljen naaje eyo!» <sup>5</sup> Ḡotn se Judas baa sin te gurs se maakn \*Bee Raa ki ॥ naan̄ malin̄ baa aal ooc ooyo. <sup>6</sup> Magal jee t̄edn serke Raage tu t̄es gursn se ॥ deek ॥: «Gursn se naaje j'əkki doobm jaay j'an̄ki k̄omb maakn Bee Raa ki eyo, taa gursn se, gursn ut ko debkilimi.» <sup>7</sup> Naade tus d̄oak taarde kalaŋ ॥ gursn se naade baa dugn̄ maakn̄-ḡotn debm k̄əbm dukulge ॥ maakn̄-ḡotn se naade əniŋ ḡotn duubm mertge. <sup>8</sup> Taa naan̄ se bo maakn̄-ḡotn se b̄orse kic naade utu danj̄ *Maakn̄-ḡotn ut ko debkilimi.* <sup>9</sup> Bin bo taar k̄en debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Jeremi taadno do d̄okin̄ se, aanga doobin̄ ki k̄en ॥: *Naade took əkga tamman si-mətə se, k̄esē bo zo k̄en gaan \*Israēlge jen ro ki,* <sup>10</sup> ॥ gursn se naade dugn̄ maakn̄-ḡotn debm k̄əb dukulge ॥ k̄ese bo taar Meljege Raa əlum ॥ m'aden taada.\*

### *Pilat t̄ond metn Isa*

(Mk 15.2-20; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-19.16)

<sup>11</sup> Isa k'l'ək k'l'baansiŋ naan magal \*Rōmege tu ron̄ Pilat ॥ naan̄ t̄ond metin̄ ॥: «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa terlin̄ ॥: «Aan ḡoo k̄en naai 'deekiŋ se.» <sup>12</sup> Ḡotn se \*magal jee t̄edn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge əkin̄ mindin̄, nabo naan̄ terlden taar dim eyo. <sup>13</sup> Ḡotn se Pilat se deekiŋ ॥: «Naai 'booy ey la taar naade t̄oli doi ki taa ai k̄okn̄ mindi se?» <sup>14</sup> Nabo do taarge tun k't̄olin̄ don̄ ki se,

---

\* **27:10** Aak Zak 11.12-13 ॥ Jer 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

taar d̥im tap 6o Isa t̥erlin te eyo. K̥en magal R̥omege jaay aakin̥ se paac 6o, əkiñ taad̥ ey paac paac.

### *Jeege je yo Isa*

<sup>15</sup> K̥en aanga \*laa Paak gen Yaudge se tak 6o, magal \*R̥omege se lee t̥aod̥ t̥olden t̥ol debm dañgay kalan̥ k̥en jee d̥enge jenga ro ki. <sup>16</sup> Kaad̥ k̥en se, naade ək debm dañgay kalan̥ k̥en jeege jeelin̥ paac, ron̥ Isan Barabas. <sup>17</sup> G̥otn se Pilat t̥ond metn jee d̥engen̥ tus se ɔɔ: «Naase 'jeki m'asen k̥oedn̥ k̥ol naña: Isan Barabas l̥ebu Isan k'danjin̥ \*al-Masi se?» <sup>18</sup> Taa Pilat se jeele k̥en naade ək 6aano ute Isa se, naade t̥ed̥ t̥ed̥ maak-kilimi 6o ron̥ ki.

<sup>19</sup> Kaad̥ k̥en Pilat utu g̥otn k̥ojñ b̥oer ki se, mendiñ əlo jeege 6aado taadiñ ɔɔ: «Gaabm ese se naan debm b̥eε ɔɔ tuj te d̥im eyo! 'B̥ere, əñten k̥ol doi maakñ taarin̥ ki taa maakñ n̥oer k̥en deel se, maakñ nim ki se, maam m'dabarga d̥ena taa naaña.»

<sup>20</sup> Gañ \*magal jee t̥edn̥ serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge əl metn jee d̥enge ɔɔ k't̥ond metn Pilat num aden k̥oedn̥ k̥ol Barabas ɔɔ Isa se le, k't̥oelin̥ naatn. <sup>21</sup> Magal R̥omege se εεp taarin̥ daala ɔɔ: «Maakñ naade k̥en di se, 'jeki m'asen k̥oedn̥ k̥ol naña?» Naade terlin̥ ɔɔ: «Barabasi.» <sup>22</sup> Pilat t̥ond metde ɔɔ: «Num debm k'danjin̥ Isa al-Masi se m'an̥ t̥edn̥ m'ɔɔ d̥i?» Naade paac terlin̥ ɔɔ: «K'tup k't̥oelin̥ ro kaag ki!» <sup>23</sup> Pilat t̥ond metde ɔɔ: «Naan̥ tap 6o tujga d̥i?» Ter naade d̥oob əoy makñ cir daala ɔɔ: «K'tup k't̥oelin̥ ro kaag ki!» <sup>24</sup> K̥en Pilat jaay aak naan̥ 'k̥oñ t̥edn̥ dim eyo, ɔɔ jeege le t̥ooy dook taara əñ ey se, naan̥ uun maane, tug jin̥ naan̥ jee d̥enge tu ɔɔ deekden̥ ɔɔ: «Yo gaabm se əlum maam eyo. Kese naase mala aakin̥ki!» <sup>25</sup> Jeege paac se terlin̥

॥: «Oñ moosn naan se ajen kœpm mindje ki ॥  
mind gœnjege tu!» <sup>26</sup> Gœtn se Pilat əl k'6aa k'j'œad  
j'œlden Barabas. Gañ gen Isa se, naan əl k'j'œndin  
ute mœje ॥ ək əlin ji jeuge tu taa j'an baa tupm tœl  
ro kaag ki.

### *Asgarge tooy koogo metn Isa ki*

<sup>27</sup> Gœtn se asgargen gen magal \*Rœmœge ək 6aan  
te Isa maakñ 6ee magalde ki maak ki naane, ॥  
gœtn se dœl asgarge paac baado tus əl gurugiña.  
<sup>28</sup> Naade tœdn te kalinge naata ॥ uun uusin kal  
kuuy aac bon†. <sup>29</sup> Ter naade uj daapo jeke gen  
kœrœndœ baado œndin don ki ॥ edin naka aan gœ  
naala ji daamin ki. Gœtn se naade erg naaniñ ki  
॥ tooyin koogo metin ki ॥: «'Tœse naai ki, Gaar  
Yaudge!» <sup>30</sup> Naade tupin booro ron ki ॥ uun kaagn  
tec naala se, tœndin don ki. <sup>31</sup> Ken naade tooyin  
koogo metin ki aas se, naade ək œadn naatn te kal  
aac bon ken naade uusin se, ॥ tuusin kal naanje  
gœtin ki, jaay ək 6aansiñ naata taa j'an baa tupm  
tœl ro kaag ki.

### *Isa k'tupinga ro kaag ki*

(Mk 15.21-41; Lk 23.26-49; Jn 19.16-30)

<sup>32</sup> Ken asgarge əko Isa teecñsino teec naatn  
maakñ geger ki se, naade dœd ute gaaba kalan  
kœd Sirén k'danjñ Simon. Naade əkin taa tœgo  
gen kuun kaagn j'an tupm Isa ro ki. <sup>33</sup> Naade  
ək 6aansiñ gœt ken k'danjñ Golgota; Golgota se je  
deekñ ॥: gœtn kaadn do deba. <sup>34</sup> Gœtn se naade  
edin n'aay tœtn koojn bin deep te yœrlœ, naðo ken  
Isa jaay uum naamin se, baate kaaye. <sup>35</sup> Ken naade

† 27:28 Kal aac bon j'uusin se kese kal gaaringe.

jaay tup təolo Isa ro kaag ki ɔɔ uun daarin̄ raan se, kalinge se naade tediñ salatia jaay bo nigin̄a ɔɔ debm oocinga bo uunu uunu. <sup>36</sup> Ter naade iŋg naan̄ ki gøtn ese ɔɔ bøab Isa. <sup>37</sup> Naade raaŋ ɔlin̄ kaam don̄ ki metn̄ taar kẽn naade tølsin̄ ro ki ɔɔ: Kese bo Isan, Gaar Yaudge se. <sup>38</sup> Gøtn̄ se asgarge tup jee boogge dio ro kaagge tu cee Isa ki se kici, deb kalan̄ k'j'uun k'daarin̄ do ji daamin̄ ki ɔɔ deb kalan̄ k'j'uun k'daarin̄ do ji jeelin̄ ki.

<sup>39</sup> Jee deel deel gøtn̄ se jaay daař aakin̄ se, naade siik dode ɔɔ naajin̄a, <sup>40</sup> deek ɔɔ: «Naai bo kẽn ɔɔ tøok̄j \*Bee Raa ɔɔ aŋ kiñ kuuy daan 6iige tun mœt̄ se, aaj roi mala. Kẽn naai jaay Goon Raa num, 'bøøyø do kaag ki se naata!» <sup>41</sup> \*Magalgen jee tediñ serke Raage tu, jee jeel taadn̄ tøok̄j metn̄ Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se kic, tooyin̄ koogo metin̄ ki ɔɔ deek ɔɔ: <sup>42</sup> «Jee kuuy se, naan̄ aajdenoga num ɔŋ aasin̄ gen kaajin̄ ro naan̄ malin̄ eyo! Naan̄ Gaar \*Israelge dey se, n'bøøyø naatn̄ børse ro kaag ki ɔɔ naaje j'took̄j kaal maakje don̄ ki. <sup>43</sup> Naan̄ ɔɔ aal maakin̄ do Raa ki, ɔɔ kẽn Raa jaay bo jen̄ deer num, ɔŋ børse aŋ kaaja! Taa naan̄ taadga taad ɔɔ: Maam se m'Goon Raa.» <sup>44</sup> Jee booggen k'tup tøolde do kaagge tun ceesn̄ Isa ki se kic bo naajin̄ bin kici.

### *Kooy gen Isa*

<sup>45</sup> Aan katar tir se, do naanja te magalin̄ se gøt̄ 6aa ted ilim dib bini aan katar do teḡer ki. <sup>46</sup> Aan katar do teḡer ki se, Isa ɔɔd ɔɔy makøn̄ ute taar naanjin̄a ɔɔ: «Eli, Eli‡, lema sabaktani?» Taar se

---

‡ **27:46** Maakj̄ kitapgen kuuy se: Eli, Eli. Ara se Isa taad ute taar naanjin̄a kẽn k'daŋin̄ Aramayik.

je deekn ॥: Raama Raama, naai 'resum gen di§?  
47 Maakn jeuge tun daar gøtn ese se ken booyin  
naan taad bin se, jee metinge taad ute naapa ॥:  
«'Booyki tu, naan danj danj \*Eli.» 48 Deb kalaŋ naar  
aan baa uuno naka kalaŋ ken een maane, əlin  
maakn tøtn koojn bin ken mooyo jaay een əlin taa  
gard ki ॥ een un əlin taar Isa ki taa n'suubu. 49 Jee  
metinge eop se taad ॥: «Əŋki jaay səm j'utu j'an  
kaaka ken Eli jaay utu ade baa an kaajin se!» 50 Gøtn  
se Isa əad əay makənø daala ॥ en kon teece. 51 Gøtn  
se, kal deer k'gaanj maakn \*Bee Raa se neepo raan  
bini aan naan ki tak. Naanja tea əlingle top pak pak.  
52 Taa baadn jeegen \*salal ooyga kooy do dəkiŋ se  
tød kalde ki ॥ naade duro daan yoge tu, 53 ə teeco  
maakn baaddege tu. Ə ken Isa jaay ooy duro se,  
naade baa end maakn geger ken salal Jeruzalem ki,  
ə jeuge dəna aakdenga. 54 Ken bubm asgarge ute  
asgargen kuuy ken daar bøob Isa se, aak naanja tea  
ute nakgen deel paac se, beere əkde taad ॥: «Deer  
deer, gaabm ara se Goon Raa!»

*Isa j'əlinga maakŋ 6aaδ ki*  
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

55 Gotn se mendge dēna daar dəkə aak Isa. Mendgen se, baago kəkjə metin̄ taa naan̄ Galile ki oo naade tədino naaba. 56 Maakde ki se Mari kən̄ iino Magdala ki, Mari ko Jak ute gen̄ Yusup oo ko gaan̄ Zebedege.

<sup>57</sup> Kēn kaada baa baa kooco se, gaaba kalañ debm maala, kōd Arimate roñ Yusup baado. Naan̄ kic debm maakñ jeege tun m̄tn Isa ki. <sup>58</sup> Gaabm se baa əñ Pilat əo tənd metina taa an kōn ro Isa se

naan an 6aa kəl maakŋ ii6 ki. Gətn se Pilat tooko undiŋ kulu ɔɔ k'bəoyiñsiño. <sup>59</sup> Yusup uun ro Isa se ɔɔ teelin ute kal duubm kiji. <sup>60</sup> Naan uun 6aa ɔl aalin maakŋ ii6 kən j'əŋ ko sum 6o j'ud\* k'daapina ɔɔ 6aadn se le kiji, ɔɔ dircil aalin ko magal taar ki jaay 6o naan 6aa. <sup>61</sup> Mari kən iin̄o Magdala ki ute Mari kuuy se, naade utu iŋg dək cəko ute taa 6aada.

### *Asgarge bəəb do 6aadn Isa*

<sup>62</sup> Bii kən Yaudge daap daap rode gen \*6ii sebit jaay deel se, mətbeeŋki se, \*magal jee tədn serke Raage tu ute \*Parizige tuso naapa 6aado əŋ Pilat, <sup>63</sup> ɔɔ deekin ɔɔ: «Jaamus, naaje k'saap j'əŋga taar kən debm taar-kəəbm se taado kaad kən naan utu zəer se ɔɔ: «Maakŋ 6iige tun mətə se maam m'utu m'ade dur daan yoge tu.» <sup>64</sup> 'Deek asgarge tu se, 'bəəbm taa 6aada se bini kaan 6ii k-mətəge tu, ey num səm jee mətiŋ ki se ade 6aa te an 6oogo ɔɔ taadn jeege tu ɔɔ: «Naan duroga daan yoge tu!» Ken bin num taar-kəəbm naade təd se 'cir kən deete†.» <sup>65</sup> Pilat deekden ɔɔ: «Naase kic əkki asgarge kaam jise. Bin num ɔldeki asen bəəbm do 6aada aan gəo kən naase 'jenki ro ki.» <sup>66</sup> Naade 6aa daap rode gen bəəbm do 6aada se, ɔɔ ko magal kən naade dircil aalin taa 6aad ki se, naade gaasn taa 6aada tak tak tədiŋ nakŋ kaakŋ jeele ro ko kən naade gaasin se ɔɔ ɔl asgarge daar bəəbiña.

---

\* **27:60** Yaudge se uf 6aada maakŋ koge tu se. † **27:64** Isa təd ron ɔɔ naan 6o \*al-Masi kən utu ade 6aa. Kəse 6o taar-kəəbm kən Yaudge saap ɔɔ Isa taad jeege tu deet deet se.

## 28

*Isa duroga daan yoge tu*

*(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-20; 1Kor 15.4-7)*

<sup>1</sup> Kēn \*bii sebit jaay deel se, bii dumas ki tanəɔriñ nəɔriñ se, Mari kēn iin̄o Magdala ki ute Mari kēn kuuy se, naade baa gen kaakñ taa baada. <sup>2</sup> Gətn ese sum 6o naaŋja naar te makən̄ə əə kədn̄ Meljege bəɔyo maakñ raa ki baado dircil̄ ko taa baad ki se əə ing do ki. <sup>3</sup> Naaŋ se ron̄ wɔɔr gətə aan gɔɔ maan aal wusuk wusuk əə kalin̄ kic 6o raap lak lak aan gɔɔ kuubu. <sup>4</sup> Anum asgargen daar bɔɔb do baada gətn ese se, kēn naade aakin̄ se, beere əkde se, rode ook marga jeg jeg əə si naaŋ ki aan gɔɔ jee ooyga kooyo. <sup>5</sup> Gan̄ \*kədn̄ Raa se deek mendge tu se əə: «Naase se, əŋten̄ 'beerki. Maam m'jeele naase 'jeki je Isan kēn k'tup k'təɔlin̄ ro kaag ki se. <sup>6</sup> Beere, gətn ara se naaŋ gətə! Naaŋ se duroga daan yoge tu aan gɔɔ kēn naaŋ mala taado. 'Baado aakki gətn kēn j'ol̄ j'aalsiñə. <sup>7</sup> 'Naar '6aa 'taadki jeege tun metin̄ ki əəki: naaŋ se duroga daan yoge tu əə əndga naana asen baa booy taa naaŋ Galile ki. Gətn naane se 6o naase anki '6aa kaaka.» Kese 6o taar m'taadseno.

<sup>8</sup> Ey num mendge beere əkdega, naðo maakde raap aak eyo. Naade iin̄ taa baad ki naar aan baa taadlabar se jeege tun metn Isa ki. <sup>9</sup> Kēn naade jaay baa baa se, naade aak Isa naar teeco piris naande ki, deekden əə: «'Təɔse ki.» Gətn se, naade iiko cεεñ ki, baam ək jεña əə erg naaniñ ki. <sup>10</sup> Gətn se, Isa taadden əə: «Əŋte 'beerki! 'Baa 'taadki genaamge tu k'6aa taa naaŋ Galile ki. Gətn naane 6o, naade utu am kaakñ te kaamde.»

*Magal Yaudge rej asgargen bɔɔb do baada*

<sup>11</sup> Kaad kən mendgen ese iino taa 6aad ki jaay ɔk tərlo terle aan te ey sum 6o, gaŋ asgargen jee bəəbm do baada se, mətinge baa maakn gəger ki, ɔɔ baa taad \*magal jee tədn serke Raage tu nakgen deel paac se. <sup>12</sup> Kən magal jee tədn serke Raage tu jaay booy taar se, dan tuso magal taa bee Yaudge. Naade dəək taarde kalanj, uun gurs dəna ɔɔ ɛd asgarge tu, <sup>13</sup> dəjde ɔɔ: «'Baa 'taadki ɔɔki num: 〈Nəɔr kaamje ɔk bi sum 6o, jee mətiŋ ki 6aado 6oog ɔɔd uun 6aansinga.〉» <sup>14</sup> ɔɔ kən taar se jaay oocga bi magal \*Rəməge tu kic 6o, naaje j'an kurl maakinə ɔɔ taar dim tap 6o 'koocn dose ki eyo.» <sup>15</sup> Gətn se asgarge took uun gurs ɔɔ baa taad jeege tu aan gɔɔ taar k'dejdeno se. Anum taar se Yaudge paac baa booyinə ɔɔ bɔrse kic 6o taar se j'utu k'lee k'taadin taada.

### *Isa ɔljee mətiŋ ki naaba*

<sup>16</sup> Anum jee mətn Isa kən sik-kaar-kalan se, naade iin baa taa naanj kən Galile ɔɔ baa ook do ko kən Isa taadden ɔɔ k'6aa do ki se. <sup>17</sup> Kən naade jaay aan do ko ki se, gətn se naade aak Isa ɔɔ erg naaniŋ ki. Nabo maakde ki se, jee mətinge maakde naaja. <sup>18</sup> Gətn se, Isa iiko cəeđde ki ɔɔ deekden ɔɔ: «\*Raa ɛđsumga təəgə do nakge tu paac kən maakn raa ki ɔɔ kən do naanj ki. <sup>19</sup> 'Baa 'taadki mətjil jeege tun do naanj ki se paac ɔɔ 'təđdeki naade tədn jee mətum ki. \*'Batizdeki ute ro Bubu, Goono, te \*Nirl Salal. <sup>20</sup> 'Dooydeki naade tookn kuun taar kən maam m'dooyseno paac se ɔɔ king do ki. Maam se, daayum m'utu te naase, bini 6ii kən dunia an nan ro ki.»

## **Kitapm kən Raa dəəko kiji ute jegee New Testament in Kenga**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

### **Copyright Information**

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

### **The New Testament**

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

**2015-03-17**

---

**PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files  
dated 29 Jan 2022**

**de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94**